

AS

hz

rac

VI

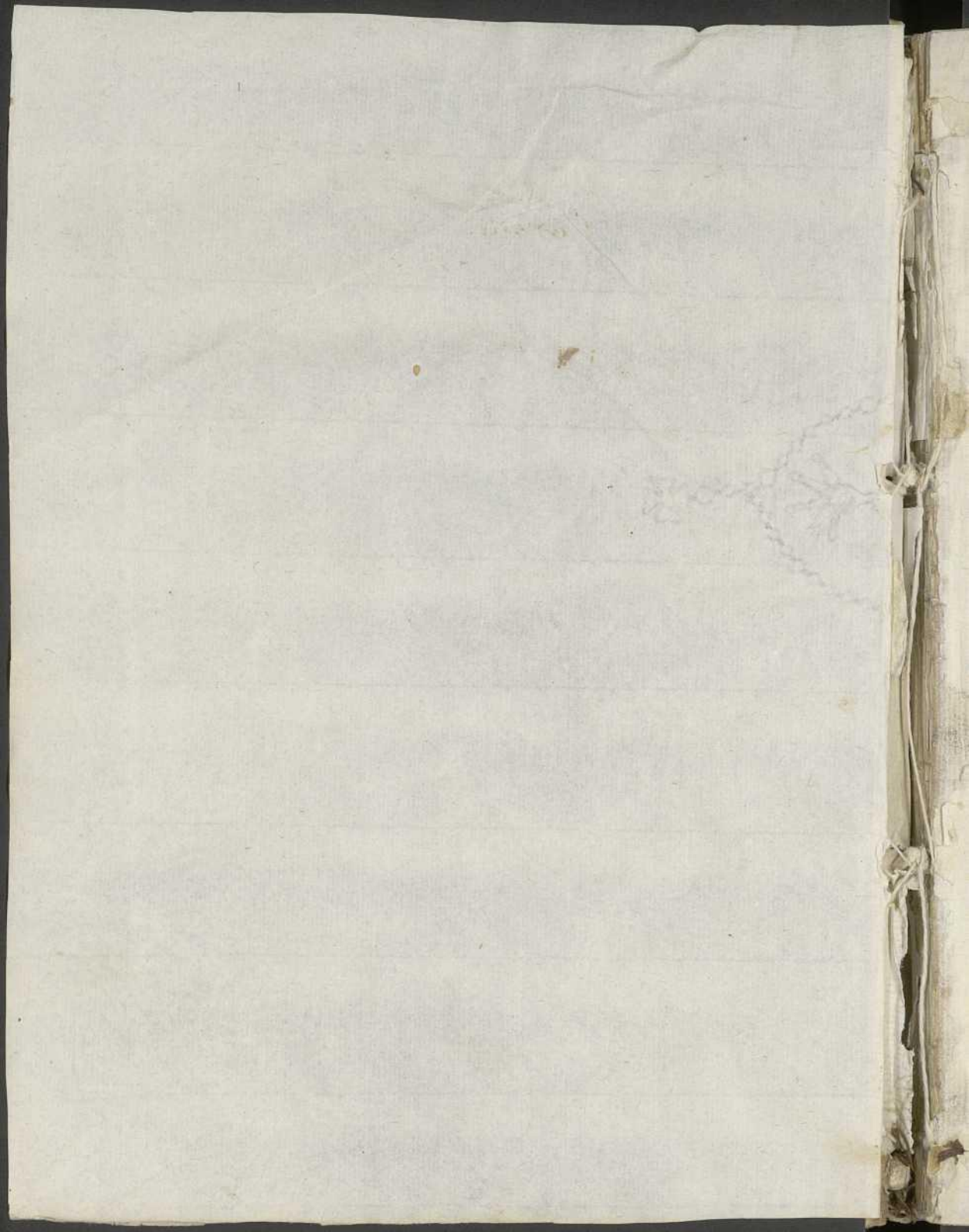
5.

R (Ms)

361

Sala Reservada lote 9 - 6.

A.T. 1189438
C.B. 1000 914472

BLASII ORTIZII

Canonici Toletani

ITINERARIUM

Hadriani VI. Pontificis Max.^{mi}

ab Hispania unde Summus accersitus est Pontifex, Romam usque, ac ipsius Pontificatus Eventus.

Im^{mo} ac Rev.^{mo} D. D. Johanni Martinez Siliceo Archiep. Toletano, Hispaniarum Primati, Regniq^{ue} Castelle maiori Cancellario.

MC

BEASTI ORTIZII

Commissarius

ITINERARIUM

Commissarius

Itinerarium
Commissarius

Itinerarium
Commissarius

Itinerarium Adriani 6.
ab Hispania, inde summus acutus
fuit Pontifex Romam Iogus, ac
ipius Pontificatus Luens.

Blasius Garzius Lectori S. D.

Per magni faciendam esse historiam qualem
cumque uulturam, lector humanissime;
vel illud tibi argum^{to} esse poterit. Cuius
prudenciam; que precipue ex humanorum
morum uoluntate parari conuenit; uel
ta illud Homerum. Cui morer. Som-
nium multorum uisit et uobis. copiosius
et uerberius ex historia profertur
conseruatiuis lectione; quam ex quouis
alia; oculis dubio consequimur. Ad huc,
si philosophos; mathematicos; poetas;
oratores; uel quos uinque alios scientiarum
scriptores perditum in. Primitiua
ipsa uerum permiserit; uel equalis;
uel potius in dies suboriri potest; qui
eadem ueritatem; trahunt ueritas;
nemo est qui ambigat. Verum quid
quid

quid ab historia deprecatur. Iterum
periculis recursum. Et manifestum est.
Ideo: ut una dumtaxat linea ex
historia ipsius continere deficiens; mag-
no Heliculeoque labore reparanda
veniat. Cui omnia Equo ipse animo
volbens; non potui sine continere; quin
tum prece; tum hortatu; presentis Adri-
ani 6. pontificis Summi itinerarium;
Seu potius Pontificatum ipsum; ab Acto-
re eius, Doctore (inquam) Placido Styrus,
Canonico Tolerans necnon Archiepiscopo
pali Vicario extorquerem; executionis
arti mandandum. Ne amplius cum
tineis et Carie vicariis opus mirri-
tum Vita et luce dignum; In quo
preter integerrimam Veritatem (cuius
auctor ipse studiorumque Virque fuit)
In multa profecta sibi dignissima
passim continentur; que memorare
vix non libet, ne postea a gratias
novitatis apud Lectores suos periant.

Hoc

Hoc non affirmare non dubitem;
pro eloquentis fucus e senariis; qui
bus alij Historiographi inanis acere
cupidi plus satis indulgere conqueere
sunt; hunc illibatam fidem doctores
e exactissimam rei (quam proprio cu
hi viderat) seriem tantum modo
curare; proferre que non minus Utiliter
quam vere. Tececa candidissime lec
tor; non te pigeat; Vni tibi futurum
opus ex periculis Vultu sumper erac
sulari fronte; Zaravumque tunc
talia tibi propinquant imperio
amare; ut in posterum tibi, man
in plura parare non de
Vale

5. ~~Secundo~~ ac ~~Secundo~~ Dno D. Joani
Martino Silesi Archiepiscopo
Metano Hispaniarum Pri
matu & D. Joani Archiepiscopo
in Aetate Jure, eum ten
que ampliori Populi se
verditio Vicarij, necnon
Canonice Tolitani
perpetuam feli
citatem.

Cum animadvertirem: Magni Regi
Sul Hispaniarum Patria si Excelle
ntiam personae dignitatem amplissi
mam, Gregiam doctrinam, omnium
virtutum merita inter splendoris
perhorrecebam quidem tantillum
opus tanto Viri homine nuncupare;
propterea que ad datiq exel potius
temeritati mihi tribuendum fore ei
exhibebam: Cum magna magnis
ac parva parvis Equa proportione
sint conferenda. Ideoque per lon
gum

quam diu curricula operum
hoc tibi dicere distuleram. At vero
quamlibet tua amplissima dignitas
deterneret; literarum referturum
copiam conferneret; tua tamen in
omnes humanitas; eximia benignitas
alluebant; atque ad hoc sub tua pro
tectione ponendum inuitabant. Nam
et si opus sit exiguum; in se magna
memorandaque fauora continet; ni
mirum gesta per Pontificem Maximum
Adrianum; Maximum inquam clie
trio; moribus; et vita; in cuius Pontifi
catus multa notata digna contigerunt;
que pro penuria mei ingenij ex mul
tis tibi; que formam hinc neta pije
bit lesine. Procipue te perstantissimi
Antibite aspirante; Idcirco Patrone
dignissime te deprecor atque exoro
rum de denique fauorem; Quo de qui
dem minime ambigo; eo maxime;
quod cum clemente erga exeres
Indig

Indigne procedis; non debitis quibus
crea tuos familiares; te placidum;
benevolentumque pro beas. Quorum
ex numero quamvis indignus Nices
has gerens in hac Cancellaria e
Cecilia Tolitana (te annuente) sui collo
catus: si fructus tamen auxilii
divini sub tua censura exactissi
ma que catholice: ne longa
prolongatione sui moleste

Vobis; semper ipsa

Adorari

Signit

Incipit Itinerarium Adriani. 4
Pontifici Maximo per Blacium
Muzium in Decretis Doctorem
Canonium & Sacerdotum ac
viralem Curiam de
Magdeburgensem.

Septuaginta annis reuolui, iam
tibi licent manu adiuuare ad
scribenda gesta; aut potius itinera
viam. Quia tunc Pape Adriani
natione Flandri, qui postea sumptibus
in Hesp. Pontificatus, non sine labore
& maximo dispendio inuit. Certe
haud parua causa diuadebant, quae
hanc Provinciam in eius Noibus in
parem propulabant; nimirum
imbecillitas ingenij, ac trivialis Syllabus
& inhiis sibi inuicem ad conueniendum
dum Epistolam, ne dum ad res
tam grauem, tamque sublimem, quae
sibi Hieronymus exposuit Obstantem, Hor
tensij

tenij. Item, & Catoni graviter r. f.
De ubi am in super huius Etatis do
mnes, nihil adire vel legere nisi
expositum e dicitur, nec quicquam
eorum animis in hunc, nisi quod
aure, blandiori sono demulceat,
non quod vulgare sit, & quod aliis
qui possit inducere voluptatem. Quod
propter per longam dicitur
(Exponat huius) libere d'ereueram.
Sed impetebant maxime domesticas
familiarias auctoritates, que beneficia;
Improque huius Pontificis merita,
Si possem veritate componere ob
trectantium linguas, qui perperam
illius denigrare nomen famamque
Satagebant. Et adeo eorum malitia
protensa est, ut aucta perfarid se
pulchro sic scribere audeerent:
sic iacet impius inter pro. Obstupescant
fauces talia proloquantur, ad
hunc

5
Suscantur linguarum palato eorum; qui so-
lum de orare linguas consueverunt
animi sui cohibere exasperatas. Ve-
rum habet hoc hominum perfidia
ut quos vel generis amplitudo vel sui
animi nobilitas conspicuas fecerit,
non solum non reddat clarioris pro-
ut sapientium est hominum laudem
da laudare) sed diabólica sagacita-
te hominum obtenebrare lucem conetur.
Insuper antiqui hostis invidia, quos
improbos actuum perpetrations
(Deo illi resistente) deijcere non valet.
Opinionem illorum falsa ad prorsum
simulando delaciat. Erat enim illi
Pontifex S. Clementinus, extrajure
Vulgi aliam positus, natura prudens,
moribus temperatus, vita castus, hu-
mili, et affabilis, in prosperitate bene-
volus, omnifaria laude dignissimus,
atque omnigena doctrina catholica refer-
tus, quemadmodum opera ipsius de
mens

Monstrant, et totus Orbi proclamant.
Quamvis vero fuerit, ex cuius duabus
Tudij et elaborati operculi perfa-
cite lector prudens intelligere potest,
qui Cunctis suorum imponem in se
Injunctum omnia, animi et sapientia,
atq; doctrina, praestantior ac copiosior
fuit. Cuius dicam; cum singulis diebus
Dei religionisq; sacra libaret? Multa
quidem cum mem orare posset que
ad rem pertinerent; sed quo nam
temerario conatu precepi rapior me
tenuitatis oblitus? Sublimis illius
laudij prope inopia sermonis inopia non
tam attingere quam attemerare nitatur?
At veniam mereor, ne beneficiorum
quidam inmemor. Cuius propter diu bal-
butiesq; vera tamen describam Cornij
temporibus peractam Provintia
gubernationem Hispaniarum; ac in qui-
sitionis generalis ^{mi} D. D. acq; re-
vorum officiorum ubi inveniuntur
que

que Annabus iam pridem innotue
runt) sub inuocatione diuini fau
ris, atq; intererat, & ipsa Nijinis
ad quam humiles & fundo precis, cum
sinceritate & veritate veni ipsam
agrediens. 6

Idem Kalendas februarij
annidiesim: Secundi supra sex qui
m. Nominum: cum eum Luronij in Pa
latio Episcopi Calagurritani Dni mei Ioan
ni Castellanos a Villalba, cuius nesci
quamuis inmerito tunc agebam, qui
tam eius Orbis stabularius ad me ve
nienti, ait: Nouerit Prouisor quondam
Cureorem hodie apud me itaeritice, qui
mihi occulto tenuerat Dnum Adrianum
Hispaniarum Subernatorem in Pon
ti quem Maximum electum fuisse;
& hoc prouel dubio scitis. Quare huius
modi p[ro]p[ri]etate & te impetrare volo;
aliqua manus v[ost]ra ab Episcopo Dno

tu

tuo patules quos ego tanquam incertum
Dno meo familiaribusque eius aperiui;
parum de re tam inopinata curans.
Cum tamen ille verum ascereret; nam
Curios ille per computum ab literas
Dni Ferrandensis Episcopi Romae Com
morantis ab Episcopo datas defererat,
quibus continebatur Reverendissimum
Dnum Adrianum Cardinalem Postul
latum Inquisitorem generalem
in Christi Ecclesiam Institutionis a
Sacro collegio creatum. Die vero ipso
ad solis occasum Nobilis Nicetas
augustinus Hieronymus Ital cum
alij Equitibus modo excursum su
percursum, eadem aserebat, nihil
novi tamen perficiens, nisi ea quae
per diximus. Et cum nobili Sicilec
tionem palam omnibus divulgasset,
tota Civitas per gaudia repente con
citata, suos nuntios ad decurandum

Novi

novi Pontifici pater de Binario, qui
propter suam altitudinem (ut ex
lingua dicendi apparebit) iuxta civitatis
coelestem non poterant. Interim vero
totus sermo cum magna populi concu-
ba in ecclesia convenerunt, laudes Deo
pro tanto beneficio exoluentes. Deinde
in noctis crepusculo rem gestam latius
aperuique Dno meo in lecto iacenti
significavi, quem comitatus quid in
Iac re agenda videretur, quando
quidem eventus felicissimus in illius
Regni prospere succerret. Id ergo ma-
turo consilio ad eum me mittere decre-
vit, dum ipse propter valetudinem
id agere non posset, quod de re ego ac no-
biles ille Arca Dna re in Civitate
Astoriam (ubi tunc nobis residebat
Pontifex) convenimus, expressi que su-
mus ab Orbe Lucronij terra Vigilia
noctis, montes de Verueda versus iter
agentes

agentes, quos propter vicium copiam
cum fructu d'ro non foremus
ad Opidum de Oyon oportuit nos re-
dite, & accipere ductore per aliam vi-
am inter noctem proseguendo per
Municipium S. Vincentij de Navarra
& Lucronis quinque diebus. Luce-
ris peruenimus. Deinde in Opidum
de La Puebla prope noctem acceden-
tes, refectioe sumpta, continuo ex-
ibimus, itineris vicium Caballatem
prosequentes, nobis illa cum Comi-
tatu a me diuidente, totam noctem
laborem subditi inter vias non sine
magno discrimine viam pertransit.
Uo autem post fatigationem arri-
mam felicissimis casu per inuicem qua-
si quae per incerta sequendo casu
tando que perueno, de quorum dicta for-
midabam, maxime cum ex eis qui-
dam instanti precaretur, ut eum
mori

Janus

16
sua. Si nunc, in opidum tandem nomi-
ne Antioch perieris, sequenti loco
Pescunia quarta Januarij in optatum
Portum Bithoniam appulimus. Se de qua
Sae ad rem propositam non atinent
satis est obiter tetigisse, ut ad gesta
Pontificis describenda properemus.

De revocatione indulgentiarum et
Expectatiuarum.

Cum almus pater Papa materiam
indulgentiarum et reservationum expec-
tatiuarum exasam (ut sacrorum gra-
tus Canonum) haberet (uti talem dece-
bat Virum) cum similes expectationes
abhorreant iura, hac die mentaliter
Cardinaliam indulta revocavit. Cuius
Revocationis publicationem natus ad
consideratione in Urbem delibuit. Quod
primum memorabile post notitiam elec-
tionis fecerat. Ob hoc et cetera huiusmodi:
(ut dicitur locis referemus) natus lentam

In Regi Carissimi Curiales conceperunt.
Hinc a notari potest & quanto fuerit
in Confuetudine, nam humanam naturam
est ea que in Deum non dicit, sed re-
ta & iusta sint, abhorre, & conueta
magna cura diu diligere. Et provin-
ciales semper magni faciunt conue-
tudines sibi seruari. Nam quid
iustius sanctius & honestius quam
cura cultodiri: que Milanensium pro
vitiis inuicibat & defendere cul-
viales vero suo abusu in hinc
quasi nouam rem exacerabantur:
et forsitan proprius suo loco deducitur.

Die vero 25 eiusdem mensis illis
amoris ardore videndi Pontificem
affectus, sacrum palladium sanctitatis
Dni nri Pape pedes deosculaturus pe-
tens. Et casus prospere post fortunam
numinum & periculum luccesit. Nam
cum

vis

cum beatissimo Patri & Conciliariis. 29
Inferatibus Inquisitionis, conflatet
me Corben illam adijce, Volentibus
a tunc tunc Inquirentore Calaguritanus
De re certa in facerari, facile adijce mi
hi patuit, qui vix alij concedebatur,
peter salros tunc providens de oculatibus
Sum, ac quibus potui verbi legationem
Lauioji Oni meo, animiq; Episciam quam
Vex re gesta suscepit Pontifici indicari.
Cui vultu proclaro dulciter se offerens pro
traq; egit. Vno meo propter curam Pastori
arij, vultuq; vultis Et laborem procepit
ut rem proflatam Inquisitionis exponerem.
Et ante exordium narrationis tanta
erat humilitas (mi Piri) ut Conciliarios
meq; tantillum hominem, Et cum deli
ta Reuerentia excusaremur, nullum
verbum sua bonitate & Clementia obli
tus se Pontificem maximum laudare vo
luit, donec gradatim consideremus: illi
coram tanta Magestate (Deo opitulante)

a pri

a primordiis caecum exoritur sum.
Cuius finita expressio & Confiliarij data
oportunitate in hanc uis duplicem me
inter suos familiares anumerare
Vellet. Quod quidem si Philo affir-
mans se nullos alumnos ante quam
litteras a Collegio Cardinalium recipi-
set, accepturum. Ego vero perpendens
uictam Excusationem & sine tantis
Pontifici molebus uideres, habita co-
pia in hoc potum redij: et quam pri-
mum potui ad rationem uederendam
Dno meo reuerens sum. Cui et si opp-
ressus morbo) laudes tamen omni-
tenti Deo excoluit: magnam concipiens
Liberiam propterea quod in sua Dyasi
tantum decus & gloria Hispaniarum
contigeret

Et quamuis per aliquot dies de Ponti-
fici electione ambigerem, quod dum
certus uentus uel tan celebri morare-
tur ad hunc deo legitij & celebrarij, quia Ni-
nobis

10
nobilitate quidam Hispanis ex Provincia Aragonensis
conuicta Sordibus Domini Cardinalis
Petrus a Carauajal Camerarius
Drebe Sacre Electionis decessit, qui satis
expectatus propter ingentes riuus qua
tu fossas multas retro annis non con
siderant, pariter transiendum nequijt,
cuius quidem aduente Civitas illa me
ritis expectata Victoria, per gaudis cum
tota provincia et postea aliquot
magna pars Hispanicorum concitatur
Inde veniens tandem Roma Pontifi
ficus, deosculaturus pedes. In die
numero pluris honorande non semper
quam apud ad abitarium, alij ad be
nedictionem, alij ad nouum Spectacu
lum, nonnulli vero ad propria negotia
confluebant. Exobere dum primum
profecti Camerarij aduentum cognoui
dem, concessa facultate a Dno meo gra
tia familiaritatis impetrandi citius feli
cem Victoriam adij, Interim Ponti
fex

2
fex alimus hospitium mutauerat, qui
cum primum in domo Ioannis a Bal
bao hospitarer, in quosdam A. Fran
cessi pro tempore mansionem elegit.
Et tanta erat confluentium copia
ut pro importunitate vitanda sepe
ut pateret aditus. Quod ipse hys ani
mo amplexabatur, aut naturam
patrij imitando, aut proprie inhe
rendo. Frequabat nempe negotia, sedi
tus Secretionibus silentijs: ad quem
vixi Epistolis vel magnatibus proclufas
erat via. In dies clauderetur magis
propter crebras in veripendis familiaris
molestias quas exere ferebat, in negotij
aliam gubernationis depraoum. Et
In iuditionis morem non mutauit,
vno Concilij assistebat, negotia sua
marte expediebat. Cum autem conui
uerasem quanta difficultate admittibat
familiaris, Veritij sum palam eum alio

qui

2
qui, atamen cum opus esset mihi testif
monium dare: quando quidem
fluvio caesa illuc pervenissem, honesti
ori modo propentum aperui, licet cum
anxietate & rubore quia multorum
repulsam intulerim. Verum ele
mentisimus Pater Volens mihi be
nefacere (ut cum hi noverunt) me pro
to animo in suam Capellanam accepit.

De acceptatione Pontificatus
Hactenus Beatissimi Inj. noster cum
esset timorata conscientia, formidans
tamen Opus, non decreverat illud
sibi. Tandem maturo concilio, ut
in mi nentra pericula evitaret, 14 Kal
Martij, misit esse more celebrata, pon
tificatum acceptare deservavit. Equia
maturo suae propensione) negotia ipsi pera
gendo potius secreta quam palam co
mabatur facere: tunc tamen ex mul
ti, ad actum celebre suum accepta
tionis

tionis, scilicet magnificum Doctorem
de Ayreda, D. me indignum Docto-
rem Blaucum Ortiz, ad ^{no} eodem
patre postmodum Toletanos canonicos
Creatos, & Secretarium concilij ge-
neralis Inquisitionis Aragonis Joannem
Garciam Virum Satis Gregium elegit.
Fuitq; intrare in Camera[m] interi-
orem, precipiens Aragonis ut nemi-
nem neq; domesticum, neq; exte-
riorem sinerent ad se ingredi. Inde
nos tanta novitate perterriti expe-
ctauimus, nos adinuicem conspicui-
entes, cum autem Summus Pontifex
in loco Secretarii esset, &c. verba fa-
tus est. Jam dudum intellexitq; elec-
tionem a sacro Collegio de me factam,
cuius testimonium attulit Camera
vniuersi Romani Cardinalis a Carauasali, cu-
ius quidem acceptionem habemus
attulit, timens muneri tanti Onus

Sicut

Sustinere. quamvis non me lateat 12
nihil esse in hac parte, & maxime hoc
tempore factum, & hominibus accepta-
bilis, & quicquid. & procipue Pappi,
si obiter, & de hominibus tantum
arrideat, atq; adulatione recipiat.
Sed nihil est quod periculo eius ho-
minis suscipere debuerent, si arbi-
triam Deo redendam rationem
pro oculis mentis haberent, si non
eo modo instituitur, quo nos per Im-
perator Iulium procipit. Sed quia sus-
pici ex repudiatione gravissima de-
criminata Universalis Ecclesie immi-
nere; ideo Divino auxilio suffulget,
vultus hoc sacrosantum vobis pre-
sentibus assumere status. Et quod ad
hanc dignitatem sua inscrutabili
prospicientia me vocare dignatus est,
Spero illius gratia me idoneum mi-
nistrum, cuasurum, atq; huius accep-
tatio

151
tationes peto a praesenti Notario fi-
dem, bonis tibi rogatos vobis, in
veniens vobis gemini rem gestam
dixerit. Et licet videar in meam
commendationem praefata scribere,
Deus est mihi testis, quod non men-
tor, nobis praesentibus divinitus
acceptare Pontificatum. Cui delectis
suis testimonium, non parum extulit
nos, propter bonam fiduciam ac opi-
nionem, quam erga nos beatus vir
Dnys vester conceperat. O felix memo-
ria, tanto et tali Dni Vicario illustra-
ta, et (ut sic loquar) benignitate et bo-
nitate plena. Tui Provinciae primas
gaude. Post modum vero cum domi-
ni antiqui aliquot dies tanquam
familiaris sum conversas.

De preparatione itineris et
Gallicae Expeditione

Interca

13

Interea vero cum forsan a portatore
Brevis Sacre Electionis Simulacris &
tabulis, tyrannos & quosdam usurpatores
nonnulla etiam municipia noster Pon-
tiffex intellexeret; naves parat, ducem
que nominat, Exercitum colligit,
quorum Generale creat Dnum Co-
mitem Ferdinandum de Andrada.
Et Dnus Iguicus de Velasco Comesta-
bilis, & Dnus Fredericus Castellus Amiral
eiusdem Pontiffis in gubernatione His-
paniarum Collegii, imperatoris nomine,
obtulerunt ei quatuor triremes, quo-
rum Capitaneus erat Dnus Joanes de
Velasco. Cui cum (ut suspicor) intlexi-
set Beatiissimi Papam constituisse
generalem ducem Exercitus & navi-
profectum Comitem, eumque sibi protulisse,
ne sub eius imperio militaret, venit
cum illo ire, sed non propterea cessa-
runt abire triremes. Parat etiam
Super

Supplicatorem Domina ad iter necessarium
Tandem peractis omnibus, A. 1605
Martij eiusdem anni ab Orbe Victoris
et predictis, satis numerosa Scipitay
Caterba. Namque aderant gubernato
res, et multi magnates et nobiles, quam
vis Dux Amiras, tum propter debiti
tatem, quam graviter egerat, tum etiam
quia nuper expugnauerant Ectli. Opi
dum. Inuentura abia, et cum hostes
essent ad limina (ne omnes gubernato
res partes illas deciderent) statim
ad Stationem reversus est. Comitati
bitis autem cum ceteris magnatibus et
turba, magnifice est comitatus beati
mum pagam in Opidum de la Puebla.
Obi (eo quod erit Dux opidi) honorem
quem potuit tanto pont. sui meritis est
exhibere. Die sequenti in Villam de la
Reyna, ubi erat palatium celebre in
pencu Dni Joannis a Velasco quondam
Episcopi

14
Episcopi Calagurritani extractum, p[er]ve-
nit; ubi illa nocte respicit. Præter
Idus eiusdem mensis, hinc descendens,
in Urben d. Ducei, cui sepulchrum
sacrosanctum videndi avidus, cum
magna pompa et solemnitate fuit in pre-
sent. Cuius quidem civitas caput est Pro-
vinciæ appellatæ Dioja, nequaquam mini-
ma tanto decorata d[omi]no, et defensore
Duceo, necnon Cathedrali sedes abinvi-
cem Calagurritanæ, Nitæ, Bulgatæ, & ubi
terrarum, propter vallum et vallinas.
Regna ob eius ubertatem dicitur ad a-
grum. Si Castellum erit Boca d. Di hoc
adagium in Vila Carpentaria multum
sit ignotum. In hac urbe pernoctavit,
duobus v. tribus diebus. Interim Illustres
ter Joannes de Orta astantibus Duceo
incurat. Super certis propositionibus,
quas ipse defendere sollicitus in
Concilio publico, sed ob temporis ar-
gubian

gestiam inglorum terminanda
beatissimus pater (ut suo loco acyria
bimus) venerat. In Orbem hanc
Dux de Masara venit de consuetudine
beatissimus pater, cui comestabili extror
civitatem egrediens, magna nobili
tatis caterva occurrit. Et ambo ala
eres mutuo colloquente, quamvis
in hoc illis fuerit capta factorem
Gnezinorum & Lambinorum, semel
antiqui serpenti, civitatem ipsam
legi intravit. Deinde postquam eam
reuerentia qua debuit, magnus ille dux
affatus fuerat ~~et~~ ⁱⁿ ~~Orbem~~ ^{Orbem}, precaty est;
ut Orbem suam de Masara, territorium
vilitate ac benedicere dignaretur. Et
hic ob aeris intemperiem, qui (ut cre
batur) civitatem illam infestabat,
alia via lucorum adire decreverat;
denique tamen duci deprecatione
quoniam instantissime eum exora
uerat

Uxorauerat, in Orbe. Illam Muniti 69
simam sibi maris, & castri curibus
comitate concedit. In quo Obromo,
St. Pontifici cuius Comitibus iuu dux
fuerat satis laute parato. Phatid
men nocte Nasari innotat, die se
quenti valde mare Lucorium de sup
proficiatur, & quamvis transiret ex
ta maria loci de Neuarret, illum
intram genuit, huc foran de causa,
quia ibi in arce propter seditiones
Comunitatem Zamor. noij Europae
detineretur, & si a multis flagitatus
inobuit epum. Videre contentus Vito
trone suo nomine facta per dilectum
suum Doctorem de Ayuda protomedicum
De honorifica receptione a Lucro
renibus habita in Pontificij
aduente.
Hora autem 9. ante meridiem Lucro
nium

2
nium pervenit secundum parvas
intercedere a Navarra, ubi pro
est Campa, inter dextra habens
arbusta, et viseta pulcherrima, et
vram feracissimam, quam perinde
hinc Iberus alluit, et vadit Struis
Cantabrig, veteris civitatis, atq; dicitur
olim capitum Provincia Cantabrigum,
et nunc quae appellatur Luvonia
quae cum antea dicitur aduandam
progruisset, multo ad eius a cursum
parauerat sub huiusmodi forma
ordinari quidem pedites haberi et
arte militari composito, numero 600,
necnon equites leui armadum 30,
aut 40, qui suo more perperis huc
atq; illuc vententes currebant. Pedites
vero bellico Ordine sui sceptris
(ut verbo btarnus nouo Antony Nebri
luc. 7. de ditione Zamora Regi Fer
nando

16
dinando (in eius chronico. lib. 4) plus
beis globulos lauentes descriptum in jer
tem faciebant. Hos sequi sunt clerici
& populi solemniter processerunt. Et cum de
pa exortum atq; calore defatigari
huius processiones ordinem prosequi
dum morarentur) non sicut sed, adoratis
crucis vexillis, transiens, proceres vix
urbam processerunt. Tandem cum pro
pauo Civitatem accederent, aderant
sereni cantores in formis arboribus
ad exemplum antiquorum, tantum
adventum celebrantes. Deinde cum
magis appropinquaret, erant multa
tamenta belua, barbarorum, colubum,
serpentum, aliorum sulfurum, madum,
ignium, tam ex urbe quam ex Gallia
pauo ante cum Civitatem illam obse
dicunt capti, quarum tonitruibus hinc
Indig. resonabat, non aliter quam
fulmina ex celo caderent. Quorum
Vero

2) Vero portis intraret tanta erat Romi-
num turba, ut nec muri nec comp-
eas capere potens, ut. Vix pontifici Ma-
ximo aditum pareret, nec mirum,
quoniam ad Spectaculum novum
Ex Navarra & Celtiberia, alijsq. di-
versis locis conuenerant. Et cum iam
thiet difficile introiret, quia multitudo
in eum irruerat pedes eius decore lauræ,
per viam tacebatur Dalij patrij puzis
suis magnifice ornata, usq. ad Sopi-
tium Reuerendi Patri Rodenii de
Cabredo sui hospitii peruenit. Et quam-
uis subtili ingenio alijs formice exister-
bant, quibus Comædia tanto Viri digna
declamatorie representabatur, tamen
ipse obtusis auribus pertransiens in
Palatium Sonoris sui receptus est. Ibiq.
duos aut tres dies demoranti securio-
nes splendide vestum, nec non familij
necessaria exhibere. Illi in apud

De Alcanadre profectus eodem pernoctavit. Die proxima hora 9 in antiquum Orbem Calagurriem receptus solemniter cum missis et laudibus alijs huiusmodi ludis, secundo comitatus in eadem Cathedrali ubi Beatorum Umetharj et Celedonij corpora requiescunt, postmodum in domum venerabilis Archidiaconi Calagurritani pervenit. Et admodum Reverendi Decanus et Capitulum ipsius almy lecty, in recognitionem loquij, duas aut tres mectas ex ejus phaleratas pontifici sunt claritate, in telecta apothecij Camerz indigentia, que (ut inferius dicitur) exposita suis pretiosis pyrioribus, quasi desertat permanuit, aliasq; cumulatiora invenire prohiberi, si valuerent dubitare tantam necessitati, tamen pro idoneo subsidio libentissima animo illa parca dona

11
dona contra hoc. Cas non est gaudia, sed
et magna accepta sunt a Beatis
Dno nostro, potuit qualitate quam
quantitatem consideranti. Prope
maena Suis Orbis Rex perterebat,
ad partem orientalem pertransit.
Ex parte Australi rivibus quidam
illi magis accommodus eam abluat,
rivans septem et prata. Ina tamen
die s. Pontifex mansit in hac Cui
tate. Ex qua profectus contra se velle
ra de in municipium belligerum de
Alpharo, et loci Seta et hominum ma
tura mensa circum. Quod, et in cir
cumvallatum quod est in illis Navariz,
tandem Syngereum Regni Castellae per
mansit. In hoc tunc huius tormenti
vniuomes alijque Syngere huius quater
deceptus est. Ex hinc aut de Navarra
qui pontificem comitatus fuerat, tibi
cibus

civibus dimitti in Pontificis mente 18
suam ad propria dedit. Noster tamen
inter Pontificis iter progrediens, in Tu-
delam Civitatem Navarrae, vocata
quam idem Rex dicitur, susceptus
est non minore hospitalitate & solemnita-
te quam alibi. Ibiq; Decanus Tude-
lensis hospes Pontificis duxit &
Magnificus praesertim habebat. Hic
Tudelan miserens quondam pulchris
rem agens Navarrae Urbibus factam
Reformam, postquam cum Magnificen-
tissimi ac Ill^{mi} Cardinalis Gregorij
civis Romensis Archiepiscopi Tolosani
& Aquitanarum gubernatoris, missi
deruti sunt, auxq; corruit, ut merito
de illa dici possit: Quanta qualisq; fue-
rit res, varia docet. Erant autem
incola propere deformati, quos
qui antea viderant perhibere &
illos

illudrem. Quam tamen Libensinge
tus significat, quod tunc am legum car
toribus contractis, dicitur. *De* *Paulam*.
Iste Princeps *Aluam* *Caro* *de* *Alvan*
da cum multis Proceribus ad deorum
sacerdos perdes sacris Pontificis, eadem
die *Pamper* *bon* *am* *de* *uenerunt* *ad* *auant*.
Et cum *Paula* *de* *Aluam* *duo* *duo*
recreatus cum *liberis*, propositum
iter non intermittebat, in *opidum*
de *Aluam* *de* *uenerit*. Die sequenti
in *Aluam* *de* *Pedra* *de* *San* *Comit* *de*
de *Aluam* *ab* *ijt* *ab* *Comit* *de*
captus est. Ne forte *uenerunt* *Comit* *de* *com*
uox *super* *filiam* *per* *per* *per* *per* *per* *per* *per*
uenerunt *Pontifex* *in* *facto* *fonte* *illam*
uoluit *Paulam* *nam* *de* *illi* *nomen* *com*
parat. Etiam postea *ad* *uenerunt* *no*
ui *quam* *gratia* *nam* *filij* *celebrata*
sunt *facta* *plurimorum* *de* *Aluam* *chori*
zant

19.
Zantig exhiberant pontificem, die
Vero sequenti nostro almo augez ce
sar augustam verum profuerent, no
nem miliaribus Pueris Aragonum
cum sua satellitis et tibiaribus in
rijis regalibus curruis, multis mili
tibus associatus, pedes sacros de cae
latum aduenit. Et quo loco in Cesar
augustam usq. fragantem hic inde
dicunt pontificem homines conflu
bant, curare ac cognoscere maxi
mum erat, adeoq. iter totum occupa
tum erat populo, ut nihil aliud
quam bonum offendiendum haberet.
Et iam prope meridiem. A kal. Aprilis
Et hunc calore ingalaturum extra
muros Civitatis usq. Adhuc cas,
appellatum, viri qui curatorem di
verit

De celebri ingalaturum

trifolij

in *Orben* *Cenraupustan*
 Post aliquot dies hoc ordini beatissi-
 mus pater ingressus est *Orben*, comi-
 tes et aliqui nob. leg. cultu et celebris
 ex politi, quos potius principes, quam
 magnates uideant, si *Orben* patrem
 in suo p. n. f. i. a. h. d. e. f. e. r. e. l. a. n. t.
 Hos p. p. e. d. e. b. a. t. c. h. e. r. u. s. e. p. o. p. u. l. u. s.
 cum *Orben* dicitur, quum *Orben*
 quibus cum nobilibus regi. p. o. l. i. t. a.
 dum. *Orben* sequitur, et *Orben* erat tur-
 ba *Orben* *Orben* *Orben* *Orben* *Orben*
 liceret *Orben* *Orben* *Orben* *Orben* *Orben*
 non paruo labore potuit arceri, quia
 omnes uolebant tangere p. e. t. e. r. e. s. *Orben*
 patris. Nec admirandum *Orben* *Orben*
 cum ad hoc *Orben* *Orben* *Orben* *Orben*
 uenirent. Denique *Orben* *Orben* *Orben*
 (quod arunt) *Orben* *Orben* *Orben* *Orben*
 ubi grauis labor *Orben* *Orben* *Orben*
Orben

Regi strictè non sinebant nisi pro 20
multitudine incedere. Tandem longa
peruigilia pro cura in basilicam Ciaran
substantiam ingressi, facta oratione
absq; mora, ad Augustinulij palati-
um diuersit, ut tantam fugeret tur-
bam, eademq; libertate die reuersus
ad suum percelebre hospitium se con-
tulit.

De benedictione solemniori pal-

marum per pontificem facta.

Præca vero quæ dicitur in rami pal-
marum, ut morem hujus pastor uni-
uersalis obseruaret, intra palatium
solemniter (ut Romæ fieri solet) cum
pompa ramos benedicere statuit, et
tribuereq; adiutoribus. Et per secretis
valesa paucis comitantibus ab be-
nedicendam populum in lumen vestre
rem postem palatii ascendit. Aderat
enim

Certe tanta hominum copia transire
 fuit et plura ut magis admiranda
 quam numerandam esse censuerim.
 Illa quidem opinione plures conae
 nisse quam Romam crediderim quod
 contingere ideo potuit, quia omne
 rarum postulat. Natura enim
 furans hominum capidi, cum in ip-
 sa semper assuevit romae edere
 formas, et quae Romae frequentius
 similes sunt benedictionis, facile
 eas Urbani contemnunt. Tertia est
 Jovic Sybaritas, maiore crepant
 quia in ea maiora et rariora et
 celebrantur, salubri instituta. Sicut
 corporis, ac parva salutis et sedentis
 Romae nobis ex qua sacramenta
 fluxere, religionis, omnes peregrinos
 patet, ut opere et exemplo quae sua
 instrueret, in Monasterium S. Eogra-

21
tj. Ordinis D. Hieronymi secret, abbi
mens a negotijs quæ licet expediri op
porteat, his tandem diebus, viz in de
tauram Remensis, secundum
vires dispositionem deest ab eis cont
quæ eriere. Cuius non ignorat pont
fex, ut liberius diuini vacaret,
ad 8. Kal. Maij ibi per mansit.

De promulgatione regularum
Cancellarij ac Creatione
officialium

Prima vero die Maij regular Cancellari
ij a se nouiter & dictis in Metro poli
tana lecta publice & Solemniter pro
mulgari iussit, per quas omnes Reservatio
nes & Expectationes (ut in ipis conti
nentur) rescabantur. Atq; ad illa
negotia inde curam sub annullo quam
uis ab aliquibus esset dubitatum
Ut iam papa ante Coronationem facere
posset)

poterit ex predictis, quod non dicitur
 sicut, nisi extrema pars Clementis.
 Idem modum emanat, quod omnia
 per electionem pontificum ab ipsa
 natione per. disponit. Et in ab ali
 quibus subiectis, quibus dicitur hinc
 opusculo tam inter ea, quibus
 sunt. Cui nonnulli propter decem
 contra doctrinam apostolicam, pro
 dentij quibus potest, impudentij inuiter
 res, ac deceptam super, hi qui non
 expandunt eis, sed auctore, auctore
 non verentur, quod sumus pontifex
 antequam, coram his, de non
 debet, ut comiter, de provisionibus,
 reuocantibus, dispensationibus,
 dignitate, sciendis, nec non se in li
 teris, Episcopum singulis, sed etiam
 Episcopum inscribere, nec etiam in bulla
 lingua nomen etiam exprimat, quod
 sup

suis. Mortalium temeritate compuncti
 cupientes, singulis, qui occasione huius
 motus, aliquas litteras nobiles super
 negotiis quibuscumque cor. de. Cap. quod
 ab eorum ante donationem protulerunt
 quia tunc nati sunt, aut fuerunt impu-
 nate, communicationis sententia
 innocentes. Datum apud Perquam
 Burgoblenis Dyacis anno. 2. Et cum
 ita cautum esset de causis cor. de. fuer-
 tium ad curiam citatis esse dirige-
 rent, Datus noster duplicati in hys exa-
 minandis, ac negotiis agendis quibus
 durata est, Reverendissimi in xpo
 Dni Joannem a Taverna fidei vincto-
 tensem Episcopum interpresum ga-
 brem qui post modum Archiepiscopus
 Comitis de Harms creatus est, atq. Con-
 silij Imperialis. Et cum necnon tituli
 S. Joannis ante portam Sabinae Card.

Dualis

3
dinalis benemeritis, sed brevis Tota
nue Archiepiscopus, ac Primus dynionius
Hispaniar. gubernator, Injuvator
generali, in post hunc Doctorem
Collocanda. Sedum in Dedicandi
Episcopi ipsius Pontificis Vicariorum,
doctorem, et in illis Curij satis exper-
tum. Nec non Diaconum et Patronum
Canoniam et Abbatem. Sed in lecta
Collegiata Civitatis Victorij, et in
indignum doctorem Blasium
in rebus illis parum expertum pro-
fecit. Cui singulis diebus ad ordi-
das supplicationes cum Pontificis
conuenientiam cum eo comunica-
turi que nobis viderentur conceden-
da sunt donecanda. Illi quatuor
Viratui aditus fuit prescripto. N-
patris Inuictis carere supervenient
homo egregius et in rebus Curij cons-
picuus

Picus. Designavit profero Data
 Virum Magnitum Teodoricum
 Episcopi Secretarium Virum timora
 te Conscientia, qui benigna qua
 dam et dulci Conuersatione
 Suedonicas Virtutes omnes confo
 bebant. Rogato vero Petrum de
 Roma Mandrum Intractabilem
 et Inexorabilem hominem, cuius
 intuitu Expeditiones gratiarum
 si difficile a Pontifice) et quibus
 ab eo impetrabantur. Tamen vero
 difficultatis eam causam potius
 rem esse Conijero, quam pru
 denti videtur Pater (sancto zelo)
 largas et fauile gratias seors
 felix record. Sui prodeceroris
 non exproauerat, qui sua largi
 tate manibus petenti bus et libe
 ralem exhibebat. Et ubi expe
 ditio

Libronis acerbitas ab exordio con-
tigitur adeo indicat reuict, ut
Vix ad obitum pontificis perdurauerit.

De numero Prælatorum
ac Illustrum Virorum
Pontificum Comitum
viri.

In hanc itaq; inclinat. Vobis Cesar
augustinianum, tam prælatorum
quam illustrium & nobilium Vi-
rorum copia magna conuenerat.

Quorum ne dubio silentio præteream.

Obiter recensere conabor. Et

quia iure ac ratione Ecclesiastici
sunt præponendi spatio vniuersi in

Pontificia Curia, ideo in ordine

Prælatorum prætuli. Quorum primus

erat Illustris ac pius D. Stephanus

a Seneca Archiepiscopus Compostellanus

dux, postea Stephanus Primus

Creatus

Creatus. Cui iura Pontificis de pro
 sentia eius ac maturitate con
 fici Valentiam Libero pacandam
 accepit; qui in gratiam ab humil
 itate communitatem rebelauerat,
 quam tamen ad ipsius obedi
 tiam reducere nequirit. Causas
 vero, quae extra propacitatem
 argumenti sunt, alij scriptari
 bus relinquamus. Ad erat etiam
 omnes ac perquam Illustrissimos
 Archiepiscopus Rosanus Præfatus
 a Francisco Buzeney prælati ma
 ioro concilio notabilis, uterque ex
 celebratissima provincia Tompe
 rum Orandi Orandi. Intererat
 intus Archiepiscopus Cesaris aqul
 tanus ex regali propositione Ori
 gine tractus, atque Archiepiscopus
 Mantua regalis exaratus inaly
 to

45
ta Dnus de Cardona etiam ex
Archiepiscopi Regii oriundus. Et Dnus
Didacus Ramirez de Mellan
Episcopus Conchenensis, Vir literatus
Singulari, et bene factus generosita
te praeipue, et clara proferre
Dnorum de Mellan. Nec non
Dnus Federicus de Portugal, Epis
pus Seguntinus, dicitur pro
dentia, et nobilitate popularis,
qui etiam a Rege pro gra
duabatur genus. Dns Episcopus lu
censis ad presens in Comitatibus
Burgundis praeiudicis, et inuenta
et iterarium peritiam. Prae
terea Dns Didacus de Rivera Pro
sul Seguntinus, ex familia insigni
atq; illustri Dnorum de Sylva de
betamus. Aderat praeterea Dnus
Frater Franciscus deinde Abbatem
Episcopus

Episcopus Ordinis Minorum Solutus²⁵
Atque omni Virtute et Benivolentia
plenus. Adhuc etiam Episcopus de
Pati satis nobilitate Viri; necnon Episcopus
per Meridensis literis et experientia
precipuus Atque Orator Episcopus
et familia Doctorum et Virorum
Ac Dominus Episcopus Scalensis Cano
nicus et Archidiaconus Neapolita
nensis in didicando et loquendo
Ipse Casertanarum ac Latinarum
Linguarum satis elegans. Et perquam
Magnificus Dominus Carolus Boyta
in sacra pagina Magister laureatus
Ordinis Predicatorum Generalis
et Consilij sacro et Inquisitionis
profectus, ex insigni Genealogia
(ut cognomen eius indicat) tem
poris Successor Episcopus Oxoniensis
Atque Imperatoris consuevit Seru
tator

tator ac auditori. Postmodum vero
ad lecturam sequentium promissis,
ad plures Cardinalatus apicem trac-
te temporum. Regalium et ob-
tinuit sedem, Imperatoris. Et
narratis spiritum cum omnibus
Conciliariis et Ministris. In officio
Linguae et litterarum, cuius consiliores
tunc aderant, videlicet. Don Man-
suetus qui postea Episcopus Pavoris, et
deinde Vicarius. Peseval, ac
Regis Cancellarius. Pericarij Preses
Et licenciatibus. Marzucco Canoni-
cus Toletanus, Licenciatibus Polan-
cus, et Dominus licenciatibus de Aguirre
Cucorum novissimi duo erant etiam
Senatus Imperatoris consiliarij,
qui tam nobilitate quam litteris
horum dignitatis gradus optime me-
merunt. Huc etiam usum Pon-
tificis. Dominus Magister Gaspar de
Avalos

26
Aualor, ex antiquo & Claro genere
illustri fuit. Huiusmodi Aualor Car-
ginensis Cantuarii, postmodum
Sicardensis, tunc Compostellae
nunc Archiepiscopus creatus, titulis
& Cardinalis decoratus accessit
aduenit. Cum propter eminenti-
am literariam, propria merita
(quod raro cum nemquam fec-
rat) se cum ducere cupisset in
Pontifex. Ille tamen in his rebus
honestiori modo submittens de Ordi-
natione Papae excuratim ad propriam
redire se creavit. Fuitque Dux
Sacerdotum Francorum ad Henricum
Cardinalem Tolotensem, ac in basilica
Tolotana superiorum Sacellanus
Dux fuit, qui deinde fuit Archiepiscopus
in partibus Transisicis Cantuarii iuri-
dici Praepos. Et Dux Rodoricus de
Mendoza

De Mendoza filius comitis de Castro
postmodum Decanus creatus Toletanus
episcopus Salamanticensis Episcopus; aderant
praeterea ex ordini & quibus multi Illustres
Reges Nostri; videlicet Infantes Dni
Amirantes catholici, qui licet status a
pauillibus, virtute ac sanctitate per
clarissimi ac Marchio de Villena mag
na suorum consanguineorum
familia Vallatus Ceteris. Atque Dux
de Luna et filius eius Comes de Ri
bagorosa; necnon Comes de Salazar
et Comes de Selchite, et Dni Ferdinan
dus de Sylba Toletanus, Capitaneus
catholici Pontificis, Comendatarius
de Alator, et de Guadalupe, ordinis
S. Benedicti nominati de Calatrava
quam Orbem antiqui dixerunt. Et
eius nepos filius Dni Joannis de Rive
ra Marchionis de Montemayor ac
Blasius

Blasius Caballero re et nomine splendidus²⁷
Eques, Canonicus Toletanus, et Bancus de
Roxas eiusdem Rector Canonice, et no
bili prosapia et fecunda de Roxas. Nec
non Joanes à Hurtado consobrinus
Dni Roderici Thomeo Canonici Toletani
cum multis nobilibus Utrensibus et His
panis. Nomina quorum, ne prolixitate
difficilem, sub silentio pretereas. In
sane preclaram Urbem de contulit, per
gram ^{Urbem} ac R. Dni Cardinalis
Cervantes Rector sacri Collegij gerens,
de quo inferius habendus est sermo,
et quidam Episcopus Ungaricus Regni Valde
doctus, cuius Discedis cum inuadentibus
a Turcis, velut Pastor sine grege
abactus, ad Pontificem duplex cor
fugit. Cuius preces Dni Episcopus
Conchenis hospitium et cibum mag
nifice tribuebat, tum propter indigen
tiam illius ac dignitatem, tum etiam
propter cladem et exidium quod
passus

5
pater est. Quis enim cui non dicitur
reteretur, qui ex diuite pauper, ex in
cola exul errabat, cum inter omnes
adversitates infelicissimum inforsitanij
genus sit fuisse felicem, provertitur
cum fuerit Senesc probus & heruditus,
& cum pauperis hostes Papa vellet
omnia inter Reges & principes pacare
bella & seditiones, quas frequenter
ebullire videbat, dicitur probum virum
Engariz Episcopum in Franciam, Bryli
am, & alias regiones ad pacem
componendam misit, frustra ta
men, cum nullus inde effectus cor
cordij manaret, huic benemerito
Episcopo Maritima & alia dona tribuit
Magnificentissimus Procul Comchenis
qui omnibus affluenter munera
conferbat. Cesarem (ut ad in
teritum videamus) tanta hominum va
rietate occurrebat ad videndum Pon
tificem, & ad negotia expedienda, ut

neons

28
nemo prorsus explicare potuit, idcirco
ne infensus lectoribus iudices, his
supercedendum censeo. Et quamvis
negotia instarent, ac temperis auspiciis
ad ista agenda properaret, non
immemor fuit Clauiger fidei earum
rum propositionum, quarum accusabatur
Ioannes de Orta; designata itaque die,
Pontifici nro pro tribunali sedente,
et libram (quod auit) scripturam in
utraque manu ferens stantibus omnibus
Vrij Theologia laurea decoratis, proponuntur
conclusiones, in quibus Magister ille de Orta
(ut intellegere potui) cum expeditior
ab eo expectaretur defensus, in
publica disputatione succubuit. In qua
magna Illustria de nostro doctissimi
Pontificis dicta sunt proconia.
Immerito, quoniam qui honore prestantur
erat, alios Scientia procellere
debebat. Cuemadmodum turpe est
quea

quicquid iam imperare, qui in omni
 genere Privilegij subditos suos non
 antecederet. Et quia de summo de
 tarum proportionum palam in Sa
 cro Palatio fuit habita, non oportet
 singula quae referre, cum se res ipsa
 indicaverit. Hoc & hanc me
 moria dignam Caesar Augustus per
 actum est, licet in alia aliis di
 gna contigerint, quae fortissimum
 esset ac fastidiosum perscribere.

De itinere a Caesar Augusta

Dertusam Versu

Ab hac illustri Damena Urbe quam
 praedictus Iher postea fuit 3 Idus
 Junij eisdem anni ⁱⁿ nocte
 Pontifex magna stipante turba ad
 Dertusam Versu profectus, in qua
 interiacentes Privi erant parvi, et
 Proxum copia magna, diversis itine
 ribus in illam concedere coactissimi
 Haec die in Opidum de Dina, per leuag
 a Cepara

29.
a Cesaraugusta seivintium deueni-
mus, ibi illius Dni Comes de Sas-
rago, Esculenta & poulenta, Copiose
omnibus sine discrimine donauit.
Illac iter agentibus. Die proxima
per Villas ignobiles in Opida de Capri
& Hauera Beatissimi Patris se con-
ferens, sequenti die per alia parua
loca obiter transiundo per partes
cliuoras, non paruo labore, digressa
Sacratissimi Corporis Ipi ad Desherum
sem civitatem aqualit, quam alluit
prædictus amnis, in eamq; per huius
nem fontem ingressi sumus. Hic
primum humanitatis morumq; di-
sidium experti sumus, cum in
castella mitissime & Aragonia pie
tractaremus; hospitatusq; est Pon-
tifex in Episcopali palatio. Die vero
Sacratissimi Corporis Ipi, Summusq;
Apt. Vicarius ipsum Corpus Ipi, Præ-
latif

65
lati comitantibus, cum multis
deauratis Equitibus, in numero
catervis, quasi alter David, reli-
giosisime cum spirituali gaudio
suis manibus deferrebat, expleta
solemnitate ingenti comitatu ad
Palatium est reversus. Hic autem
Civitas, si aliquo modo videretur
in Estitiam civitate, felici tanti
Patris adventu, non tamen eo
modo quo in Regnis Castelle et
Aragonie suscepti sumus. Plures
enim videntur Catalani, quorum
moree multum differunt a nos-
tris. Ductor ergo noster vigilanter
agens, tam in negotij expedien-
diis, quam in Clave garanda opi-
ram habebat. Et cum naufragio
nisi tempus exstaret, velle in
eis hinc Naves committere, Mantua
Apostolicum reliquit Dnum Ber-
nardo

cardinatus Pimentel, Mium Vltima 39
Sinceri animi, Piusq; mentis con-
uicatum famam rem sane nouam
hominem Equalem Apostolicam
creari uenturum. Sed Difficili nego-
ni non potest, cum omnia uere possit.
Attamen ipsius Dni Bernardini
probitas, honestas omnium
Ora occludebat; tanta uera erat
auaritas Pontifici nostro uicenti
Lomina Perri, sedandiq; Italiani,
q; tota seditionibus & factionibus
agitabatur; tanta deniq; erat illi
Anxietas suam Munitio obsequi,
ut neq; Imperatorem nostrum Cesar
rem, quem ipse tanquam filium
educauerat, quamuis certior de
ipsum in Hispanias aduentu factus
esset, expectare uoluerit. Itaque
huiusmodi negotijs intendens die
in 8 diem Julij in illa Vice con-
moral

Moratus est. *In nomine Domini Amen*
Incepit Mandatum Adria
nae. Pontificis Magni
Cum beatissimus Pater commemorare
ret in illa bene fortunata tantoq[ue] decorata
pontificis Urbem, cui ipse paucis ante pu-
gerat, et tempore navigationis instaret
quasi repentino motu hora ferme 3^a
post meridiem, die Martis, 8 Idus Julij
eiusdem anni, nimis et huante calore
excurrit in portum memoratu dignum
qui vulgo dicitur de Santholla a p[ro]fa-
ta civitate & leucis distantem, non
tamen tali actanta dissipatus cecidit,
quanta tantum dissipari pontificem
oportebat. Nemo enim tam intempesta
hora ipsum abiturum arbitrabatur.
Itaq[ue] cum fama ad aures omnium
peruolaret, Videret Archiep[iscop]os, Illu-
stres ac nobiles, per inuicia & inuicta
agubla & rugas pererrare, succedit
beatissimum ducem, ac aurijam (mi-
rabile vix) aequantem. Et de longa pu-
fano

31
latrone factu dicitur. Videatur, magna parte
Comitatus ad predictum portum, in quo
hi crepusculo pervenerat, ac expedite
illius Patris, cum sua uxore & prole
ra familia trimeses ascendit, quae licet
numero & cum scapha, bulis Bergant
apellata, principem Ecclae f. huc rece-
perunt, duci tormentis ignominis (ut mo-
ri est) Hic beatissimus Pater in se-
quentem diem, ob tempore interse-
quem permansit. Recreationis tamen
causa, paucis comitantibus ante so-
lii occasum eodem die, quo illuc agu-
limus in litora exiens, dum licet po-
rabander, huc & illuc deambulabat.
Postquam in sua navigia reversus
est. Nam ab hora 4 noctis hanc
parvo remigum labore, totam noctem
navigavit.

Ingressus descriptio & Orbis
Tanaconensis.

Tertia vero hora post solis ortum
& Idus Julij aduimus Tanaconem
Ceterum beatissimus Pater, quamvis
ex

16
Ex nauigatione aliquando bene facti
patet, sup laudabiliter conuenerunt
quam multo retro annis obserua
uerat) pmo quam urben ingre
derent, in quo sum J. Dominici extra
muros Musae esse brauit. Interea
autem Clerus & Magnates Urbis cum
plebe acingabamur J. p. Marium
receptum. Cum per parua solen
nitate, & boularibus pompis, in
suam introduxerent antiquam &
celebrem ciuitatem, dclat & arte
& ingenio illustrem, in qua cum
orationem prohiberet, ad Archiep
scopi proferant palatium. Vbi no
teperit se ferens in negotio esse
dicendis, clau & paranda, quam
aliquandiu demoratus expecta
uit, nec non Centuriones quos
ad milites contribuendos, ut simul
tate, tumultus & Italicis pararet,
prohibet esse. Quorum iustitiam
uiter dicit locis recentibus, nos

tamen

tamen cum eremus in provincis 32
reparationis, a negotijs aliquantulum
vacaremus, hanc urbem & eius anti-
quitates & provinciam describere
non absque fore putavimus. Erat enim
illa iuxta curias quondam Ro-
manarum Imperium, caputque Pro-
vincie Tarraconensis, iuxta veterem
descriptionem ferre deplz ad his-
paniam ultorem. Hanc urbem
Romani quae propriam rationem
sibi vendicabant. Quorum monu-
menta ac situs in eis sunt, atque
colossus ad Romanis imperatorem
exemplar sunt evidens argumen-
tum. Hic meridies versus ad ma-
re nostrum adiacet, murorum cir-
citu & sibi satis munita, licet tem-
pore quo floruerat numero inhabi-
tantium copiosius fuerit, ut ex ipso
murorum ruina perspicitur. Causam
vero de populationis non aliam
quam defectum aquarum fuisse ex-
citior

58. *Scitot, id quod Verubz ceteris Unde
aqua glaciali haudent, ostendunt.
Continet propterea Ectam Canonica
Nam Regularium iam predictam
cuius cura & Episcopatus, Barcinonensis,
Narbonensis, Herdonensis, Berthourensis,
Oppidenis, Gerundensis, & Elunensis.
In hac nonnulla corpora et Sanctorum
Reliquia coluntur, et etiam datus
quidam conuenticus Satis magnus,
Vbi antequam Regularis Vice Canonici
Canonici, quos veterem magnificenti-
am Orbis demonstrat. His de libe-
tis, interrupta reuerentia, cum
animis ita Pontificis licet, quam
breuissime transire, a eorum
Apostolorum basilicam, post longam
tandem nauium trivernium, moti-
timum expectationem, in diffusiui-
tate intemeratae Virginis, quae ob ni-
uis miraculum celebratur, ad portum
omnes conuenerunt. Tantaque
fuit illius Patris gloria, ut eadem
die*

di persolvit in q̄ de sacra legatione
 oblationibus, quibus ipse interfuit,
 ut templum suo res in daret, non
 minori pompa et magnitudine quam
 fuit receptus ad litore progrederetur.
 Tandem vero tota illa ora maritima
 resonabat strepitu bombardarum
 et murmure, suum pontificem conf
 picientium, ut nemo ferre posset
 quae agebantur perpendere. Et post
 quam dum Pontifex turrem
 confunderet, magnatibus et nobis
 talia fatis. Cuius laudes deo suo
 illi populo exhibere debemus
 nec mentis concipere, nec lingua ex
 primum potest. Multa quidem
 tanta munimenta a larga Dei
 manu recepit, ac innumera ha
 cetera nos eiusdem beneficia confi
 temur, pro quibus meritis quidem
 gratias agimus, nedum retulere
 cognoscimus, pro omnibus tamen
 de quod nunc omnipotenti deo

no

pro sua benignitate et clementia
in nos conferre dignatus est, omni
um hominum seruis excedit. Nam
vero post tot tantaq; beneficia, quae
nobis diuinitus contulit, illud de illius
nobis misericordia speramus, utriusq;
omnibus deprecamur, ut omnes oues
commensas, firmas et ligatas ipse cultus
habet: nosq; seruet eas secundum
suae voluntatem et bene placitum
firmas et inconuulsa fide per beatum
Quod etiam deprecantes de subter
preibus Paganis Nijinis exoramus.
Ut quaequid pro Virum capite non
valerimus, ipse Deus suo nomine dy
nura efficiat. Hic cum dixisset conui
ter ab illis quos diuina conuersa
tione et suauis eloquio demulserat,
tristitia quadam se expediret: et fra
triam pro tantis laboribus agens, ma
ri licet fluctibus concitato se con
miserit. Nobilibus vero qui illum spe
rant

34
Vere Comitatus per diuina ymperia
domum se contulere, illos felices esse
proclamantes, qui se ^{suum} Pontifice
asequerantur, reliquos vero infortunatos.
Deus tamen Secretorum Cognitor, qui
non humano discernit iudicio, aliter
disposuerat, ut inferni demonstretur
bitur. Ceterum nonnulli ex familiaribus
non existimabant ^{se} Sagam de
tan solempni nauigationem inchoa-
turum, quoniam hęc non galeas
diuulgabantur, propterea opinor,
quia non erat in animo Pontificis
tanta stipatorum turba onerari,
ideoq; aulica Comitatu in Sagam
volebat eos diuicere. Videtur multos
ignaros testudine (quod auius) pigno-
res ad litora errantes, quorum alij
in patriam remearunt, alij de fluctibus
ad truximes peruenere. Quos tamen
ideo Passus non uocanda Curauit

ret

erat, quia nimia importunitate eos
admirabat, tum quia formidabat
triremes non posse tot Dominum es
per capere, qui magnatibus patri-
ciji & Viri Regis iam fuerant. Et
quibus primus & principum erat,
Cardinalis Gratianus ex priscorum
Quarum proclavo sanguine oriundus,
ut suo cognomente demonstrat,
patris Sane Romanus, qui (ut pro-
diximus a sacra Cardinalium se-
nate ideo in Hispaniam vocatus fue-
rat, ut eorum nomine maximo
meritis pontifici reverentiam de-
bitam exhiberet. Necnon Lupus
Gherardo Vice imperiali in hac nau-
igatione fuerunt, in Urbe tunc non
alius creatus fuit, nempe Dux Sae-
lanus Comes de Cabra. Atq; illustris
Orator Regis Anglorum ac Ambascia-
tor mediolanensis, Quisq; Ferrarius
Legatus

Legatus et Episcopus Feltrinus. Quos quia 35
si prosequi ex omnibus segregare
voluis, quia perlongum esset omni
um nomino recensere. Namque autem
Centuriones cum exercitu et innumera
turba confunderunt. In eaq[ue] varra
argentea q[ue]ra q[ue] Pontificis sigelle Italia
congesta sunt. Et omnibus fere in na
vigij receptis ante noctis crepusculam
mare grauius et turbabat, propterea
aliquantulum a litore nos oportuit
discedere, et portum verius appellatum
Solon, tribus hinc milibus paruum dis
tantem tendere.

Illustris admiratio Pontifici
a Barcinonensibus facta.
Deniq[ue] equore sedata, iter prosequen
tes labore abstrusorum hominum, in
turrenes et damnatorum Barcinonan
hora 4 post meridiem sequenti
diei accessimus. Hec ciuitas inter alias
Catal

Capitonijs precipua non minore qua-
tione quam reliquis, In uersaliter
pastorem Voluit regere. Struxit
namq; pontem ligneum ab aqua ad
terram Reg protractum, tapetibus
pretiosi ornatum, ut decebat ma-
gistratum pontificiam, & Urbis mag-
nificentiam, quo Venustus in por-
talam illam ac pulchram Urbem
intraret. Noster tamen Pontifex
cum hinc inde tantam vidisset ad
Soc Spectaculum in ipsum pontem
concurrentium turbam, suspicatus
effractionem, Venit illam ingredi,
& terrestri gressu Civitatem cum
pompa percelebris, alijsq; signis hinc
adyt, ad lectam augustiorem ve-
niens, in qua Corpus beatissimi Iuliani
in sacello subterraneo subtus altare
reconditum est, oratione ad Deum fusa,
Voluit regredi ad sua traugia, sed in
sens

36
ging & repentinus umber obstitit.
Quemobrem remanere coactus ad
Iulii episcopi Saracenensis qui tunc
illius provincie prorege erat conuicta
re sustinuit, trinitibus autem alijs
in nauigijs alijs in Urbe qui uenerunt.
Et interfectis nocti conturbatis, ecce
bombardarum tonitrua quibus non
minus infimi quam supremi Ordinis
Somnii vocabantur ad trincant.
Nam illud signum omnibus erat
commune, neq. quiquam nisi statim
adferret expectandus erat. Qua
de causa multos ex familia Pontifi-
cij; tum ob horam importunam; tum
ob celeritatem nauigationis reman-
sita suspicor. Quorum aliqui posse ad
in nauibus militaribus in Italiam
euecti sunt; alij vero cum neq.
nauium perducere possent neq. sic
tum haberent, ad sua redierunt; &
sicut

Sicut fuerit magna praesentia accendit
di. nauigia; Soluuntur hinc et de
phig, ad suas triremes oportune per
uenere. Secundo vento die hinc ad
portum de Sant filii hora luce rerum
conuenimus; de hinc boni ditione curam
primatibus in opidum descendit
Militata lecta, ad quatuor monacho
rum quod prope aderat quatuor
Veniet, statim de contulit uenire
mem. Et clare quam primam aptata
in portum cognomine de Polipruani
eng, ibi pernoctauit. Et licet portus de
Palamos sit ceteris celebrior, quia ta
men peste laborabat intantum reliqui
mus; de Venetis aduenientibus, nauig
atione continua Ventum est ad portum
qui dicitur lacata de caletta de Pantem
q militarijs; quo triremes conueniant.
Militatum fuerat; quaedam nauigia
cum duabus biremibus quas fustas apel
lant

37
sant, prope ad eam; qua propter opor-
tuit navigationem subire, quae
per exploratores veritas patefuerit;
qua cognita intrepide hora 3 post
meridiam profecti, post solis occasum
venimus in portum cognominatum
de Poras, ubi illa nocte quiescimus.
Et proxima die magna nauigantium
copiam ad diuina audienda, refici-
endaque corpora in praedictum locum
de Poras concessit; propterea quia da-
vis usque ad meridiem non est dispa-
ra. Hic portus situs est in Empo-
ryi Nelyo lampudam, seu iuxta
Provinciam Cataloniam, in qua procrip-
ti, qui Nelyo dicuntur delati, et possunt
appellari profugi, vererantur. Quae Pro-
vinciae Caput est Secunda, quam Liro-
nam dicimus. Praedicta hora oportet
Vento laetibus remigum, maritimam
oram legentes iuxta opidum Cadaques
Nanse

transcentes huiusmodi petiunt
promontorium Navigatum Cap de
Cruz, vulgo significat Cabo de Cruz.

Navigatio Summi Pontificis

postquam oram soluit ab

Hypaniarum finibus.

Et cum clanger Apostolicus aperet in
Hypaniarum finibus, ad litora Gallia-
rum, utrum Maritima Gallicam
oram, an aliam deperire experire an-
tibebarnes quoniam tutius est multo;
lucro tibi uti remis, quam parvi tibi
periclitari in fluctibus, quae non annis
vinti fauent, Et si a Rege Francie illac
transcundi fides publica data esset,
nobis (ut reor) vester Papa se illi credere.
Quamvis dantes ex summo cum cumer-
tis, tum Neapolitane, tum Sarcinariis, per-
ceptis Pontificis per Gallias illiusi Sines
Lunae transierunt. Tandem satis con-

sulte

Intra habita deliberatione fuit decre-
 tum, ut sub divina protectione, mari
 appellato Golfo Martonensi, vento ali-
 quo modo proporo, nos comiteremus.
 Et quia pelagus istud latissimum est in-
 felicissimum piraticis & Sarracenis, more
 nautarum nomen S. Laurentij, cuius
 Nychia illa die observabatur, per omnes
 terrenas in signum festi indubium fuit.
 Illius Beatorum Martyris die, cum
 Venter in solibus flaret, Nubes nitero-
 rum tempestat nauigare coacti sumus,
 quia iam hinc inde tumidum a terra
 semoti occingebamur aquis. Vegere
 autem nonnulli ex nautis terrarum
 Francij aut Italij se cernere testabantur.
 Nos vero inaequum licet nihil intrare
 mari, non minus in legitimum hoc aus-
 picio conuertebamur, ut tantarum
 ponti castitatem euaderemus. Post
 Cognam peritura Peris fuit saluatiore,
 magno

Magnos tribarum clangores, & plaudum
viorum, tormenti & ymiuomip (ut sic
ri solet) ante noctis exparulum canto
res tum Papp, tum conchensis Episcopi
in curias ferre vehebantur, Saluete
pina solenniter decantarunt. Quorum
concentus suauitate resonabat, atq;
expletis cante, designatis & nomine S. Dan
barq; pro noctis custodia (ut moris est)
aura felix, recuperari vixibus, ad puf
firum laborem fuerunt compulsi. Illi
vnicuiq; remiges; magisq; periculis
labore incumbentes, ante diluculum
hora Matutina transierunt, & per
noctia Claris (Sivam hinc cognitor et
Francigenis) noctis attingere, & per
Sole ad rivas Provinciae novijardae, cu
ius principes civitas est Regii; etsi
indigenarum numero fuerit copiosior
Mantua. Insulas comperimus Erzog
nomine Saut & in habitatas (ut quor)
appari

formi

39
formidine perituro. Et hac de prof
pero Venetis, solutis bellis, ceperunt
conuictum est) accepto nomine D. Max
Dalery pro primis duabus noctibus per
caput de Monteros apulinijs ad Trifu
lam D. Margaritae diuiciam parues
a quarum canalibus, quibus ad eam
desuile parbat aditus terribiles.
Iudicium postea dicitur Canoes, ubi ce
lebre est Monasterium sacri Augustini
sive accenti orator Marchionis Mar
trani, satis ut deunit, magis comita
re dicitur. Deinde in aliam Insulam
tendam, ubi est quodam Ordinis
S. Benedicti monachi ob absentiam
Abbatis suppliciter deprecati sunt Don
horem, ut idem illam sacram Vicem
dignaretur. Ad quorum preces sac
custodia mutatus certissimus Pater
interream descendit, cum monacho
suo pompa solemniter venerabiliter
illam

illam domum exire. Sumptus ei
co, nulla media intercedente tempo
ris, pari solemnitate revertitur ad
ad ineptam nauigationem. Interea
autem aliqui ex turba peragrabant
Inculam, alij vero agerem et uicinal
via deferebant, et adueniente Ponti
fici omnes ino digno conueniunt. Et
hic cum alij adiacentibus Circulis
Subiunt Regii Francij delatione. Ante uero
quam inde discederent, Episcopus de
Grasa, illius conuentus Abbas, festinantes
ad deseculandos Pontificis pedes de pho
strenue parato Vericis, honore sui
a Pontifice fuit receptus, quem ideo in
Antibus multi sequebantur, ut de uocaturam
sui Pastoris fauorem intuerentur, non ta
men uani, sed duas, et poma ferebant,
que omnibus liberatiter more Gallico im
partirentur. Illi per angustum Canalem,
qui potius flumen quam mare debebat,
ut pote cuius aqua breuitas uix turrimibus
epif

40
Ipsis sufficiens transire per hunc Pro
vinciam usque ad Antibol perreximus, deinde
ad municipium de Naca, quod est Ducatus
Sabaudie transiimus. Quae celebres Pro
vincias & Urbes me hinc fluvius inter
secat. Ias tamen non attingimus, eo quod
morbo epidemico acerebantur infecti.
Hac eadem caussa pernoctantes in
portu de Villa franca de Niza cum Pon
tificis abrog. comestio inhabitantium
quiescimus, licet alacriter suis bombas
dis & signis alijs hilaritatis nos saluta
verint; Quasi Pontificis imperium
obstaret, libentius exciperent. Ille Regi
Sallorum orator accessit: quem Ponti
fex noster animi legitima, oreq. reudenti
suscipiens, brevit. expeditum remisit.
Hinc Postum Gram nunciatum ad
venimus, qui licet strictus, satis tamen
amoenus erat. Cui propter eandem
Beatissimus cum suo comitatu ali
quantulum demoratus est.

Descriptio Situs & Municipij

de

Deinde Municipium de Monago distans
2 vel 3 miliarijs a precedenti subdyvisis
quod natura (propterea quia situm est
in Promontorio ad modum Peninsulæ:
quod paulatim excurrit in mare contra
meridie[m]) et manus artificum in eo
signabile redidit, cuius propterea Ge-
nensibus erexit multo ante (ut avert)
Usurpatum detinebatur per quemdam
Equestri Ordine Virum Eminentium
potestatem minime veritam. Nec mirum:
quando quidem Municipium ipsum
plura propugnacula contineat: muros
ante muralia; necnon in superiori
parte Aquilonem versus turrim ad pro-
pugnacionem satis fulentem (ubi muni-
cipij Dnus morabatur) instar castelli
multo hinc inde Inveniam Greci tot
mentis; quibus ut pontificem exhibe-
rarent; legitis signa munitis persolent
desunt: Et quamvis Dnus de Monago
ad tripartem Pontifis ipsius sedis

41
Conculaturus veniens multa pollicere
tur; de precarijs esset infamissime, vel
set domum et locum vice regis Dni regis
noluit asserituri; imo neq[ue] portui accedere.
Et sic duo fustes officio regressus est
ac exempla ab eius portu, quatuor
triremes Euenones exierunt. Dni
Andreas de Orta exul adie ex p[ro]p[ri]a
tionis Eueni profugus exulabat. Multa
enim damna ipse cum factione sua
in illius civitatis calamitate & ruina
pertulerat, ut in fenijs suis loco dicitur.
Et parum a portu discedens, hec & illac
navigando nra classis verius, sedora
pauis yniuornis tonitribus demonstra
uit, cui nri inuicem responderunt,
Et quam primum adigimus portu
ueneabit, fortitan timent nra nauale
militia; quoniam (ut fama erat) Dux ipse
Andreas tunc pariter Francijs sequebatur.
Ipsa ex causa non est ausus nras ad
viri triremes. Et visu Centurionis: inuiso
(ut vix)

12. Cui reor pontifici, omnia nauigia et
milites Andree de omnia armis ignoran-
ter parabantur ad arma. Eo quod tunc
Andreas tunc cetera in sua statione se re-
cepit. At cum multi nobiles provinciales,
sui de capite ad recipiendam benedic-
tionem a pontifice aduenissent, eundem
Andream inter eos aduentum se ferrebat
id quod minime compertum est, neque opi-
nandum, virum cautum et providum, tunc fa-
cite Hispanis hominibus credere.
Cumque hinc in litora Liguriam tendere mas-
in qua etiam Monago ea dicta conti-
neretur, hincque Mutationibus non nihil
moraremur, mare nullo agitata ver-
to et stare exerat. Quod tunc de nuda
nauigante conpexerent, illorum animos
timor inuavit. Propterea ambigebatur
inter peritiores, utrum redire ad portum
de Villafranca, an recta tendere litem
esset. Tandem placuit pontifici ulterius
progredi, quoniam inchoerat (et non
leuis affectus) ut videret limina Petri.

Cupi

Cupidus propterea componendi inter christi 42
colas pacem, atq; gerendi negotia, que
nequaquam extralibz Romę agere aut
finire poteret. Cuiusmodi zelus domus
Dei curęq; pastoralis neq; in mari nec
in terra pontificis dicitur sinebat ignorari.
Animum propterea animus cu; voluntate Pon
tificis unus erat; ideoq; imperanda nauiga
tione minime detinebatur. Progrediens
igitur e regione nrę clausus quandoq; nauis non
procul a pyratis capta, conperimus; idq;
(ut delatus est) iussu Andree de oria, qd vixi
credendę opinor. Itaq; tamen fuerit;
cu; Byzantinus e alia nauigia pepulit, q;
prosa circumstantent; nrę prospiciunt e
clausis; sicut nebule ante solę repente sua
nuerunt. Ad illa vero dñi decarius accu
dens, libera; abire iuit. Cu; turreme
nrę sequi non potueret, sola; in fluctibus
agitata, reliquimus. Ad rē igitur, a qua
dixeri sumus; redcamus. Die seq. festiua
Assumptionis interemerat. Cap. Maris opido
Cognominata s. Stephani a propinquantib;
in

in ipsius & sacra, Xpi Clauis & 3 die
na fegit. Et hinc gaudia Assumptionis
sacro S. in loco qui dicitur Portus maximus
in ignobis fratribus minoribus extra muros
idz Pont. Mass. idz sacrificij secreto facti:
ut turba vitaret; quz nequaquam poterat
arceri, ita tamen ut illius Dei solemnem
sacro publici decantato impartiretur
Benedictionem: ac paucis absentibus praesens
continuo audita oratione declamato-
ria, per loca secretiora pergendo ad
nauigia hominum turba euasit; tanta
enim erat multitudo fidelium hominum
quz duplex ac obediens: ut diuini Pon-
tificis teneret, illiusq; sacros pedes or-
cularetur conuenerat, ut illorum dubi-
de se subtraheret aspectibus, idq; ut
expeditius nauigatio nra perageretur.
Primo tamen quz inde solueremus,
acceperunt Venensium iussu ad comi-
tanduz Pontificis & orationes, ad eoz &
ingus eramus portus venerunt, quz ab
alijs tormentis ignominij (ut fieri solet)

fuert

sue sunt salutatz; cuius illa turba que
 nigra pontifex venisset; inscia de ignis
 sui cesu doleret, ruebat quippe calcetatz
 per montes & thora; neq; sat explicari
 potest quanta ciuitate suis que ritabant
 Pastoz. Nos vero nauigatione hanc pro
 sequentes; ad Inula appellata de Duerna
 prope ciuitate Adens memoratu digna
 accessimus. Vbi (ut dicebant) talis esse
 bat inuisibilis consuetudo, ut nullus
 posset struere nauis: nisi simul curis
 edificaret; vnde tot turribus est muni
 ta; qd suo loco latius explicauimus.

De ingressu Pontificis in Saona

ac iucunda a Saonenisibus
 facta receptio, & concordia
 dei regis catholici et regis
 Francie, initioq; negotiorum
 contractibus cum regina Ger
 mana, eiusdemq; orbis

situs.

Nauigatione autz prosequenda, alij
 quoy narratio non inuicunda esset, bre
 uitatz

uitatz

uitati causa omnis, 16 Kal. Septem
bris apud nos ad incolitū Civitatis Sa-
rensis, Cameraq; Imperij ubi honorificen-
tissime fuit exceptus Petri Successor, & in
ipsius ingressu (ut coniectari potest) per
dam Oratorū nomine Senatū hono-
ris orantē audivit (qd̄ auit) Johanna
tis pertransiens pontifex; eodē honore
clero & p̄sulantibus Viris, cuiusmodi
pallio pergentibus, augusta Eccl̄a Emi-
nentiori parte sita; ep̄copali dignitate
illustre est ingressus. In hac coetus Cor-
pus S. Octavianus ac consuetudine
Pontificis reverentia exhibita Deo, ora-
tione ad D̄m habita benedictione
p̄sentibus data, paulo post a depreca-
tione Tidenis Ep̄copi, unaq; Archip̄su-
li Avinionensis (ubi mandis op̄pore
D̄no n̄ra d̄m̄ & comitibus paratū erat)
venienti; ante q̄q; ad mensā accederet,
in loco secretiori diuina sacra percoluit.
Et cum q; seratis mentis, lautisq; libariis
apostis gratias Deo ageret, non solum

pro

44
pro munere spirituali doctus, verum etiam
corporali sumendo, reliquis alijs pro-
labijs & equitibus ipsius mandatis in
altis totis aliquantulis sematibus, suis
ordine sedentibus accubuit. Seruus autem
conuiuij talis fuit. Argomentum ex aba-
co lanceis argenteis & tympana ex cera
suis & prunis, vnijs & recentibus, & perfici-
ci pomis, nec deerant vna penerosa,
albus adeo pellucidus, ut aqua putaretur
sola a spectu, & flavus, & niger, dulces, ac-
tus, lenis, suavis, aut ferus; ut peteret quis
eum amari sui appetentia. Deinde im-
portantur artoceres & avia edulia;
pulli, perdices, palumbuli, curiculi,
& vtriusque caro. Ulix vero caperum, gal-
linarum, anserum bouumque carnes; & id ge-
nus alia cum condimentis aptioribus, ut
ea maluis quam carnes. Quae singulari re-
ferens (ne videatur prolixus) voluit proter
mittere. Offeruntur etiam citronia, & oleum
Balearum in muria aseruatum, pira, ca-
seus multiplex. Colliguntur amabiles fati,

Datur

44
datur deinde aqua odorifera lauandis
manibus. Peracto tandem conuiuio, suo
more solutus prius Pontifex gratias Deo
egit, deinde imperidit quas debuit hos
piti; qui tamen solemniter de Regie illius ex
ceperat. Post gratiarum actionem tolluntur
manus hae, & Magni; deinde vero ster
muntur secundae manus paulo minus
operari prioribus; quas munificentissimi
mus Archiepiscopus obuiuandis aduentibus
tanti hospitij, Securi fecerat comitatus;
ut qui ex clara illiusque praerogia Iulij mag
nissimi Papae regis duceret, arum
namque & Magnificentia Imulij Iulij
nempe industria tempestate terra, patri
monio lectis, Rauenna; multa & alia loca
acceperunt. Pontificatus tamen illius
tempore, illud immane schisma, seu con
uiliabulum in toto orbe terrarum defama
tum prosibuit. Cuius caput fuerat Princeps
Cardinalis a Carniasal. Atque huiusmodi
occasione successit conflictus ille horribi
lus inter Hugonios sequentes partes Iu
lij

45
lij; & Gallor inhyentes factioni proditi
Dni Cardinali. Ed vulgariter dicitur:
La batalla de Nauema. Ceterum ut ad res
redeamus, quamuis prandiu fuerit
opulentissimū, decreuit p[ro]p[ri]e d[omi]ni
Guinnonensis p[re]sul Pontifici vno illius
& Comitatus ad e[un]g non minores, sed
paris aut lautiores esse parare.
Decuriones vnde Sacrorum D[omi]ni Pape
Xenia Bronia & donauerunt. In sanc
eande nocte v[er]o Rex Ferdinandus cog
nom. Catholici a Neapoli rediens,
& Rex Francie ob[is] conuenerant. Et t[er]m
splendide copiare (sicut ab indigenis
accepi) Gallor Rex excepit Regē Francie,
atq[ue] Lundinatus fernandus Dux cognomine
magnus, qui primus in fernandus regis
militia tenebat; ut facile explicari non
possit. Verebatur tamen ad regis mensa
sebe humili in memoria & honoris
gallor memorat[us] Dux comedere. Cui
dexteritate & armis remate rem[us] m[er]ito
na

nia Semi-sepulta, belli exercitio Subli-
mauit. Santa quippe erat regis catholici
prudencia, foras eueritis subreper-
tia Hispaniarum bella ob administratio-
nis regni catholici defuncto regis Philippi
charissimo Principi, ut qui paulo ante
ferme expulsum in Neapoli transgre-
taerat, sub Neapoliis pretextu regni
Germaniae per Francorum regem in-
ret. Cum sapientis sit maturo consilio
providere futuris. At regis Soler-
nisi expletis negotijs Soleris, alter
in Hispania cui ex animi sententia
cuncta succedere, alter in Italia
deuenerunt. In Sane (ut ex re redi-
amus unde diximus) Urbis Sa-
ne se contulerat Hieronymus a Dor-
no Imperialis Dux frater Genuesi-
us ducis egregio comitatu Sipontis,
dicendi gratia Pontificis, nonnullas
eo comunicandi. Et licet videar ali-
quantulum a proposito diuertisse, non
ab

46
abre tamen, quia undique duxerant;
Sub silentio proterius festuig. h. h. h. h. h.
Semper conuicium e. h. h. h. h. h. h. h.
Atq; eadē causa describere uolui. Sed
angustiaz elluig Urbis. Adiacet enī
ad mare unū Oriens uentus habet
amplū portū; calulorū tamen, Sinacu
sibile; quia Eruerū res uidentur
bern sua, ubiq; notūmī a mercatori
bus descri; e. Saonā q̄rē comertā,
lapides ingentes (ut aruit) in portū
portū proreuerunt, ut magni nauigij
nemini liceret adire Saonā. Habet etiā
ad meridiz calūz arcē e. Situ munitari
mū; omniūq; uerūmī ubi illa intū e.
extra est forma eleganti. Mulieres hu
ius Ciuitatis ornantur mundo Satī ho
nesto, abiq; pallijs, crinibus collectis sub
calantiis, nobiliores uero Mastroz etiā
singulz incedunt sine pedirequis in dūz
Vestibularēs; utuntur solēis paruis
non sandalijs; ideo fortassis; quia mare
ris Statūz cernuntur hūre (ut experi

44
mentis compertus est. Utinam ornata
simili Hispanis fremens abiectionis vulgi
ni Caudis Examina ancillary illas
imitarentur.

De macta ac lugubri recep
tione Pontificis a Senuenibus
paulo ante expugnatis
facta

Quibus obiter ut cum expeditis, quid tunc
auriga noster egerit audiamus. Expleta enim
triremes concedunt omnes Senues
Versus nocte illa navigantes; quae ex ori
ente sole adiungimus; probo post ipsius ex
cidii Truina. Quo circa e Si magna mes
titia expressita expugnatione Senues
adhaerentur, tamen cum felix tanti Pon
tificis aduentus praesentent; tunc ubi
que ex castro, et ex navibus in portus
altantibus tot pluri bellii castabantur,
ut faulius sit admirari quae scribere.
Et hinc solemnitate portus accendimus; cui
a terra inhaerebat ponticulus ligneus, quo
dux noster argus tunc intraret, ibi tunc

proclat

47
proclamatus est a clero & maioribus nati,
princeps Eccl^{ie} dit tunc aduentus felix
p^{ro}genia salua, laudet in aduentu
turba de terra tua, laudet, & exultat,
tuebitur, letatur, quat^{ur}. Ac confel^{ix} eo
dem ordini & celebritate petunt Eccl^{ie}
q^{ue} caput atq^{ue} Metropoli^s totius Lijur^{ie}
est. Inter^{im} parantur Solemnia Ori
sary, q^{ue} dulcissimo concentu celebra
ta fuerunt, illis dicit Exar^{ch} sacry,
q^{ue}, inter venerandas sancto^{rum} reli
quias q^{ue} ibidem aseruantur, conti
nus in Cyra d^{omi}ni celebrantur, ut ex loco
Euangelij elucet, fuit mirabilis visu.
Cui est tanti valoris ut non facile
estimari queat. Tanta vero conuenit
circumstanti populi vultu turba,
aviditate videndi, ut d^{omi}ni iniur^{ie} si
bi impedimenta fuerint, pauci eor^{um} af
fectu proptato petiti sint. Adiacet
portena extra sacry Exar^{ch} in sacello
Ispani Bagⁿⁱ tumulus lapideus sa
pra columnas marmoreas, ibi seruan
tur

hinc fideles aut fides Divi Baptiste reli
quij, quibus reverenter veneratis; du
mus Sacerdos in Palatium proprius
est; reliqui vero hospitabantur, pro
ut cuilibet Otario se offereret. His
in toto terrarum Orbe celebratissima
pontifici illius & comitatus videlicet
epulas non minus affluentes quam
luaves est impavita; ubi
factura esse videbatur, nisi cladis illa
obruerent. Nam quae inter Italicas Ur
bes elegantior erat, superba cecidit.
Genoa genui. Si Erant & Jacob in ste
ro bellantes, & peperit Adorno
ac Trajanos filios discordia. Qui cum
princeps civitatis esse contenderent
(cum nec Roma deo fratres nec apes
& grues duas principes habere potue
runt) tum inter se contulerunt. Cuius
cupiditate dominandi inflammatus
Belshazzar dominationis elatus Feride
rat habere consortis? aut quis avarus
querit suarum opum participes. Nemo
lingua

48
inqua. Cui propter inuicem diuidentes
alij Gotharum alij vero Gallorum sunt
seque factiones. Adornij enim exules
et profugi, e quibus primum Hieroni-
mus Adornus suorum Dux Hispanorum
Germanorumque receuerunt exercitum,
quorum favore Fragosos Gallorum partes
tuerentur expellerent. Et cum Marchio
de Percara militum ductor, pluraque
civiles concitationes perpenderet,
capta oportunitate, qua facilius posset
urbem illam in Gotharum obedientiam reducere,
solertiter properans; eoque circumquaque
ex parte Orientis Germanica exercitum
ex parte vero Occidentali Iberico ob-
sideret. Et tandem post aliquot dies
Fragosos allicere instituit; ut urbem in
Imperatoris obedientiam tradere ve-
lent. Adversarij vero omnia recu-
sabant, eoque usum Regis Gallorum in pro-
prij auxilium accessit strenuus ille Dux
Petrus Nauarrus Comes; propterea
etiam

Et quia militi Conuicia ad Sep-
te milia stipendiarum pro Urbis pro-
pugnacione obtinerent. Sed illorum con-
firmatio, cum in dies singulos crederet
oportuit ex Hispanorum partibus tor-
menta igniuoma ad mouere et prof-
ternere muros, atque stricto foramine
audacter Hispani adoriantur. Pro-
pugnacione ingressu nonnulli confitentur
quiderant. Hoc breui tempore huius
cum suis stipendiariis, nobilitatibus
cesere. Hispani autem in Urbem, ut
hostes feruenter, que damna, quas
necessintulerint expugnatis, pru-
dens lector consideret, quod latius his-
torici memoris mandabunt, ad quos
lectores ipsos remittimus, huc breuiter
nunc dixisse contenti. Nec facile est
credere tanta, et tam munita Urbe
militibus progrete Gallis, Conuicia
et propugnacionibus, et maxime Mico
Duce Petro Navarro saepe, paulo
ante

ante laermoniz (Defensioniz causa) 49
in eandem civitatē in greco expugnari
tas facile pōt. Cum p̄cipue indigenis cele
rentibus, sacris militū copia maior fuerit,
numero quā hōrū. Postmodū vero cū
Germani intellexerent tandē Urbē ex
pugnatorū, confestim premine impudicente
eā invaserunt. At barbarico more, nunc
occidendo, nunc vero diripiendo, mes
ta, vallabant clamoribus Urbē. Non est
profecto Seneca quisquam, cui nisi tibi,
Ihuus ascribas, et simpliciter Erasmū
q̄tenus inter captos p̄cipuos, perditū
sunt Neapoli Octavianus Trajonus de
nuensis Dux, Comesq̄ Petrus Navarra,
cū plurimū Nobilitas. Sed dū Francus
rex captus detinebatur Errance, qui
Madrid vulgo dicitur, contraheretq̄
nuptias cū Dna Leonore sorore Impera
toris, quia inter alias fœderis con
ditiones, stabilitū est; quoslibet sine in
de captivos libere posse ad propria re
meare. Et quorū Dux Petrus Navarra

in libertate positus, rege Francorum, po-
tius quae suo seruire maluit, in
illis & ipsius exercitiis (ut modo diximus)
rebellavit, sub iudice ac voce principis
Neapoli capite plexus est; post tot
prosecuta fauora insignia & facta,
penas quidem graues duras quae uere
tamen debitas persoluit. Huius superbo,
& elegantis ciuitatis situs & pulchritu-
dinem Sigillatim nulli describere propterea
quod Dominus Didacus Lopez de Serruena com-
pluribus elegantius & copiosius in
sua explicauerit itinerario.

De aduentu Ducis Mediolanen-
sis Prospero Columna, Marchio-
nis de Pescara, Antonij de Tex-
eiba hominis & Militis in Venetiam
ad deorilandos Pontificis
pedes.

Huius pedes Pontificis deorilandos Ven-
erant Dux Mediolanensis, & Prosperus
Columna, & Marchio Pescara, atque Antoni-
us de Texeiba, magnus Hispanorum Italorumque
Comitatus

50
Comitatu circumsepti. Quos Beaticus
Pater Nobis sereno amplexauit est.
Illi (ut fama erat) instantissime supli-
cauerunt. Vna scilicet, ut milites suos,
a deuotione predicti Orbis Dynasti-
ae aboluere. Quod nullatenus con-
petrantes, ad proprias redierunt sta-
tiones. At meloniam dyrediamur, eadem
sollemnitate, qua erat receptus, dempta
illa sollemnitate post biduum ad port-
um Beaticus Pater peruenit, ibique
quod breuiter expositus nauigationi
intendens, in portu nunciata
tuz Porthei. 16 miliarij a Genuea
distans accessit, illique riuo dubit-
ingrediendo, seruata prout conue-
nit, in die, Portuus dicti S. Georgij: in
qua ignis reliquus sub sacello colatur
quod ex citioribus Hispania accole a Ca-
talonia Oris, pacum Salamancorum, in pro-
montorio, quo nunc venerabiliter trans-
sulerunt. Peruenientes vero ora sacra
Genuea traducere, plures tentate di-

Cunha

uentur (quia militare Symboly eorum est
 Georgij; ut Stephanoy est D. Jacoby &
 Venatoroy D. Maruy) quoties autz translata
 sunt hinc in suz basilica, adhibent
 esse ueneria. Ex D. Paf Georgij lecta
 in portarij quoda, cenaturus Ponti
 fey intrauit, peracta qz na in trivium
 proficisci gratia progreditur. Caus
 mentz omnino pro uete nitentur
 cooptere, ex quibus monuit semeruz
 ob spuz ingoribus ne trivium solue
 ret horta bandi. Tandz igni inuitz
 mouetur claus, quz uehementi uerber
 parua aperta inter capidine semata
 magno labore et periculo in eundz
 partz compulsi redire, quz si aliquan
 tulu ultra progrediretur, non sine sac
 rura magna nauy arerunt, qd me
 ritu nri decton non incolu mef
 euasire minime ambigitur. Itaqz
 a deo inualuit semel exorta tem
 pestas, ut cogeret per quatriduz inuic
 ty Pontificz a nauigatione deubere,

1683

ac

91
ac de nocte his diebus secreto sacra liba
bat, nihilominus tamen in praesentia
Ista d. Georgij audiebat Missa publice
ac solemniter a cantoribus celebra-
ta. Atq; fama erat nulli Principi
illuc a pulchris quae aliquot dies ab Igus
ve hincante fuerit detentat; qd expe-
rim. Excellenti Imperatori Maximi-
liani Venetia accedentis, nec non Phi-
lippsimi Regis Castellae a Neapoli
Reducenti eadē perperam comprobatur,
In vno Pontifice proprijs oculis vi-
dimus, quos omnes fidei tutores ea-
dem ceperat Pomerus, quae ne quaquam
minima Vocari poterit, qd quidem
haec pibis tot ac talis Peroris fuerit
illustrata. Ceteris postquam maris sua
tempestas sedata fuit, intentis profe-
quente navigatione ad Portus Ce ^{Vendicium}
meris iuxta Epidaurum de Spetie ante Ithys
Ocasu accedimus, in quibus libo
vi adiacenti Pontifex cernitur.

Inter

Interea autz nouelli recreationis causa,
descenderunt in tyrraz, in Siciliam vero
nauigariis aqua ty misere serues. Tandem
sumo dolore nro cum toto comitate
in tritum mer accedente, parantur
bellica tormenta, militie & arma
expediuntur, eoque nuntius accerret
nauigia Turcarum, que Pelagus Triton
Vocat, non longe a nris existeret, ta-
men cum neqz ibi nec alibi Turcarum,
aliorum ve offendiculum nobis obstitaret,
immo prospere omnia succederent,
armorum simulacrum canino ceruauit.
Illa vero nocte, vel ob longam opitionem
vel formidinem Pyratum, in illo Portu
pernoctauimus.

Liborno

De accessu Pontificis in Liburnum;
que quinque Cardines expectabant.
Die autz illucente, labore abiecto
in Verugum inter litora Picana & Inful-
la appellatae Gorgonz, a propinquo uenimus
Liburno. Vbi aderant & persequuntur Illi
Cardi

Cardinales: Clemens de Medicis, qui Dea 52
tri. Adriano in Pontificatus succit.
Petruccius, Cortona, Rodolphus, Sui Pon
tificis expectantes, et ex sorte, Castro
et Maniagio, ac trireribus, in ignis
introitu Prospero innumera tonitrua
belligera (ut tale dicebat felicis aduer
sus Jemittentur. Et cum tota iam classis
iuxta Opidy erret aggregata: magni
ficentissimi Cardinales, in dno mo
noremo Vergantino (ut ita dixeris)
ad maximi Antistiti pedes oscula
delati sunt; quos ipse puerum hila
ri vultu animo et gaudio, ut fratres
lectus et columnas suscepit. Et exhibi
ta obedientia, Ma cum Pontificis
magno a trirere sunt egressi, atque
scriptis ditionibus in abiturus Repro
ditus venis est. Et nullus Cardinalis
in monoremo Pontificis aderat, per
ter illis Clemens de Medicis
cum quo summus Antistes quasi succe
ssione peragierat, et datus Regni gloria
illi

illi relinquendus, familiarissime con-
fabulabatur, Et iuxta portas liberni
quasi ad 13 noua exuta plurima
turba conueenerat, congratulans uis-
tanti Pontifici aduentui, Dispo pri-
mo ingressu consuetudine sibi ac ex-
plis omnibus seruans, lecta recitauit,
et oratione habita, hospitibus quo splen-
dide omnia ad exorandis extracta
erant adiuit. Nam ille liberalissimus
Cardinalis de Medicis plures vacca-
retulas, gallinas, panes, uisus, et em-
peticos fructus ^{omnia} Patri omnibus
illis terribibus splendorum ob-
lit. Ac tunc dux tunc suus comitatus
reteretur longa mora decedere, ante
notis crepusculis, cum tota familia
ad sua tunc reuerus est, ubi prop-
ter umbres et ventus quibus mare
concitabatur, illa nos oportuit nocte
ac sequenti quiescere die, ubi sunt
quidam monumenta memoriae digna,
ceteris nempe primis aspectu inexpli-
nabile

nabile, est praeterea in ipso mari parum 93
a litore remota turri quidamque de
Mala hora vulgenter dicitur. Quae fe-
runt Catalanor sanguine liquens vice
aquae ad calorem stringenda in Vindicta
veteris injuriae edificasse. Dicitur scilicet
nunc a Pisu 9 miliaribus, cuius portus
veteres appellaverunt Pisanos; propte-
rea fortasse quia quondam cornetibus
Pisanorum apudatur in ea. Sed ut in-
stitutis prosequamur, secunda feria
prima noctis vigilia, felici astra cla-
ssi tota movetur, ac ex oriente sole
in Opidum celebre de Pomblin die Mar-
ti conuenimus, ibi salacriter hu-
mores excepti, et salacrius hospitare
mus per Opidum, et Municipium si-
cutor noster dixeret nos terra attingere.
At ne prosperum amitteremus tempus
illuc transiuimus Opidum intacto, quod
quidam continet tria castra, cuius Opidum
nullius pariet Imperio, et quia Canalis
de Pomblin est adeo celebratus ut
ferre

fere nullus ignis, pauca deo sub
necta. Vbi lapidina Magnetis prope
Municipiū foditur, ex qua non parum
Emolumentū provenit. Dna, hz etia
multa Insulae adiacent, quarum princi-
pua Corcua nominatur. Sunt etia
aliae appellatae Hierna, Clavena, Pla-
nosa, Mons Xpi, Elzico, Dalis quas
dicunt formicas de Pamblii. Et etia
Insula Cervitroya, praetera Insula
del Genat, et Mons Argentarius, quae
quidam circumdant per ductu canales,
atq; illarum oratione contra pericula
piratarum Turcarum & Maurorum con-
tingunt circa eas navigantibus.

Introitus in Civitate Cembum
cellarum quae vulgo nuncupatur
Civita Mesa.

Et (ut revertamur ad locum unde dice-
simus) eadem boni felicitate perrexi-
mus ad Portum Herculis, quae eadem cau-
sa intactae relinquentes, ipsa die Nisi-
lia nostris secunda apulimus centum ce-
llas

Las: in qua quia portus calculorum erat SA
vsq; in die Mercurij illucens minime
descendimus. Quomog abiq; periculo fa-
cili non erat accessus, Sed beatissimi
Pater cent; cellas intraret veter; a pe-
llata; vrb; tota Ciuitas gaudere super
debat; felici aduente suis Pastoris
Dni. Et hanc prim; terrar; recte
Ciuitat; ac patrimonij attinger;,
Antiquit; maxim; ut vsq; puz cultu
dicit, puziq; visitauit recte. Audita
q; dolemmiter Misa (ut tant; dicebat
vri; ~~per~~ ad Palatij redeundo, ut pe-
culiare sibi fuerat q; diu; exiuit.
Vbi aliquot Cardinales aderant, atq;
nonnulli nobiles Romani spectantes
Dny su; ibiq; familia Pontificis
in pallatio ipso tenell; (ut ita loquar)
Romany agnoscere cepit, quo se fami-
liares vscendi gratia conferebant.
Mansitq; ibi ~~duo~~ Dny illudie vsq;
ocap; Interea vero vrb; clatuz non
dy consumat; cellas cent; (ut fama erat)

In nomen veteris Ciuitatis adhuc continens
munitionis & instrumentis ferreis, nec non
aqua sua fons ferme cinctus, visimus. Et
quidam postquam fuerit perfectus, inappu-
nabile fore creditur, dy defensionis
munitionibus non caruerit, Tandem
circa omnia e seruis introiti, Et sol-
a nito Lemispherio ad Antipodas dy
cessit, Beatissimus Pontifex ad tri-
remes deueniens, prima Vigilia hoc
tri, aura secunda continuando nauig-
ationis, hora 9 ante meridie in. M. B.
Habitus, Tiberinas & Indas aperit
qui inter omnes primus eius suo dilato
Doctore de Ayreda in uno monoremo
per Tiberis, Italia, versus paulo ante
meridie aduenit. Et cum clavis vellet
suis sequi, duz alius Tiberis obstitit.
Aditus enim nequaquam profundus,
sed prope vadum est, propterea
ad Pelagus repredi oportuit. Et cum
felix Pontifex introitu maneret, subito

883

frety vento agitataz efferabatur adeo: 55
ut vix liceret nobiscumq; periculo lito
ribus accedere. Quamobrem nonnulli
nostratus graua discrimina sunt per
pessi. Veluti apparuit in magnificenti.
Dno Episcopo Abulenti, cuius pari Supe
licetly perijt, pari vno madefacta
difficilime interq; delata fuit; alij
autz grauiora pericula passi sunt,
qui desidia, aut ignauia, in tunc eribus
remanentes, post 20 demz dies in
Vrbz nobiscumq; se contulerunt per
maria d'per terraz errantes, quia
nulla statio intota Romana, dum
portuosa plaga tuta tunc eribus vix ad
Cajetaz reperiebatur. Ad exemplo
docemur quantz sit discriminis in
ter solitudinaz d'ignauia, at qui
post naufraguz sospiter ad litora
luceti sunt, quasi ex hactibus d'liberis
d'liberati lz tabantur. Modis nempe
Archiepiscopos, Episcopos, Oratores, Duces
d'

Equites, literatos, ac alios huiusmodi
huc & illuc oberrare, partiziacentef,
oblectamenti causa, lapides, partim
vero decumbulantes.

Finiis nauigationis facte
ad Ostia Tiberina, ac lautis
conuiuiz Cardinalis a Carua
fal Ostij cultis des.

Et tandem voti compotes Urbe, Nobiles pa
ru sermone a mari, pedestres subar,
Fonti sole ingressi sunt, ubi illi
Cardinalis a Caruaefal, cultis & Urbe
cultis, Pape & pulas lautis & copiosas
Pontificis & parauerat clientis. Pome
ridiana vero hora inter Antistatiz ma
ximus & aut 6 Cardinalibus comitatuf,
ad Urbe Romz tribus leucis inde distan
te propreditur. Et quia in parua illa
Urbe uermenta non reperiebantur,
minima parte Proutiz & Nobilitiz equi
tatis poterat sui aurigz acquiri. Ac
propterea ex ordine & questui, sua no
bilitate

hilitate accensi: pedesque, nonnulli vero 96
in curribus, ac vestibus umentis,
prout Sore cuius acciderat, ipse vel se
quenti die in S. Pauli Idz ordinis S.
Benedicti Extra Urbis muros, in qua
is ^{mus} hospes illa nocte fuerat, conue
nere. Ubiq; Dnus Hinifort (de quo in
fra habenda est mentio) iusu Ponti
ficii feraciter copioso, illi eiusq; fa
mulis parauerat. Et cum iam limine
eremus, aude iter acriere audeo:
quod licet Papa per tota maritima loca
pertransiret, et Cardinales, Magnates
q; cum eo colloquerentur, adhuc ex His
panis in Italia minime aduentare cre
debatur. Cum pro certo haberent non
tam breui ex Hispania expediendum:
merito cum nemo excursum eum pre
cederet illius aduentus demonstrationes.
Quinimo tanquam ad sui obitus deprope
rari anteibat omnes. Et vltimo eius
nomine profectus miseret, sicut pata
batur ut ipse in negotijs tam grauib;
Juli

Deliberatius ageret, quia necessarium est
+ spem ut aliquid maturius agatur.
Et cum in eum adveniret in notitiam om-
nium propagaretur, Vergero illo multum
ex urbe civitate Pontificis videndi
in predictis quibus pervenire.

Celeberrima ingressio Ponti-
ficis Maximi in Urbem Romam

29 de Apr.
Sequenti vero die venerunt ab Urbe
Romae Cardinales, Praesules, Consules, Oratores,
Deputationes, Officiales Curiae, Militares Stationarii,
qui pro custodia Pontificis ad primum portum Sacri Palatii ab
terminis Urbis deputantur numero
ducenti: necnon Equites eiusdem custodiae
diverse arma ferentes. Et cum con-
venerit Pastor suo spectabili decoro, multu-
cuntos admiserit Urbes Cardinalium ore
omnium totiusque Sacri Collegii suavitatis
affatus est, offerens obsequia tanto
Pontifici debita, ac sacrosanctae Apostolicae
Sedi

Sedi debitz obedientiz. Demide Unus⁹
quidq; Oratorij Vice Unus velut Ipsi
Vicarius Petri Successorq; ac Romanus
Pontifex agnoscebat, atq; Universali
Pastori Respub^lic^l Christian^l obedientiaz
pr^ostabat, quoru Unus in hoc verba
procepit. Si vlla Unusq; hominu me-
moriam documentis aperiuntur est
declaraty, ver humanae diuina minis-
trari prudentia, id, Beatissime Pater
te Pontifici Maximo ceteris contributo
luc claris aperuit. Salutiferi atq; a
Deo proclerenter, vry omnium opifex
ac moderator Deus de excelso S.
suo misericordis oculos in Populo
Christiani conuertit, cy te, Adriano Sexto,
in illo solio collocavit. Ig enim ea
procellary ac tempestaty aduicta erat
Romana Respub^lic^l ut prope dix foret per
extremu naufragiu peritura, nisi te
per oportuna lectu gubernacula cape-
sente. Quis enim ambigit quin ille sit
futurus

Returus, qui Summa Sapientia animi
et magnitudine Uniuersos Ipianos
omni non modo calamitate, sed et
calamitatis frum nary et formidine
que hinc a Mahometici rabie, inde
a Venenatis hysresibus impendet, pla-
ne liberes, cur angeli de te non spe-
rentur in maxima que est salutaria?
In quo Videmus ea in eue omnia que
in Summo Viro, in Summo Principe, in
Summo Pontifice requiruntur? Diuino
certe afflato Spiritu Sacratissimi isti
patres, te proq; omnibus Vny deligerunt,
ad Dny grege truculentissimiq; Indeg-
lupis circumseptiq; pastorali cura ac
Vigilantia conferuanduz. Non enim
Clas estis, non ambitioe aut subdole
ad Summum Pontificatuz irrepisti, sed ay
nutu quo d; concilio et Diuino, tuz
Vero Vno et Claro et eodez Cardinalibz
omniuz iudicio atq; consensu, qui
ut colles semper et honoras, et quo

fidia

258
ti diano Sacrificij semper precari Xpū
Vestri ita diuinitate suffragante feliciter
auerter quicquid, aut ab immani-
simis Turcis ac Hæresibus possit accide-
re incomodi. Ut ad id non tam reprimen-
dy quæ omnino comprimendy est ali-
os excitet. Et quia tpus breue, ne fabri-
dione videar subitō. Et felix ac
prosper (vt speramus) tuus sit aduers-
tus in J. & Apostolicis sedz, qui est no-
mini tuo ad laudē immortalez atq;
vniuersz Xpianz Reipub. & ad salutē
& tranquillitatē sit acceptura. Et tenz
Præsulz & Magnates vt Apostolicis Pa-
trē venerantur vna voce dicentē. De
medietate qui venit in nomine Dni, pu-
tantes per eū lectū esse reformandū
quibus Clementissimū vtrūq; Paga bre-
ui Compendio respondens. Obreuo (in-
quit) vos Colunt lectū Rm. Cardina-
les per vtrūq; vtrūq; Redemptoris, nec
non Præsulz & Magnates, reli-
quos

6
quae ab hanc Corona uenire me
precebus ut et spiritus gratia maneat
in me, ac ne uictoria de me vestra
frustrantur. Quid enim tam insolitum
tanquam pauendum, quae labor: inueni
fatis hic fragili Sublimitas humili?
Dignitas non merenti? Et tamen
non despicimus neque despicimus
quia non in operibus nostris sed in
illo confidimus qui omnia opera
tur in nobis. Diuina namque dignitas
quae me indignum in sumus gradum
exsuperat (uxta Apostoli uerbum)
et domus ministri ad tantum oris
beuandis faciet. His dictis assentunt
omnes collaudantes Deum qui talis
grae dignatus est exhibere Pastorem.
Iste et similia hinc inde affati sunt
uerba quae nec mentis mea conuice
ne nec calamus scribere possent. Qua
re contentus ero iudicio lectoris et
manda

manda relinqueret, qd accuratius per 59
 pendere poterit, qui et qualia in tanta
 acclamazione vltro citroq; acta fuerint.
 Deniq; magno iubilo hora q; feruentisq;
 sole ~~de~~ ~~sp~~ ~~regul~~ ~~cu~~ ~~ingenti~~ ~~catena~~
 a predicto Monasterio exegit, et tali
 ordini ac pompa, urbem versus procedit.
 Equites quos ^{pa} ~~pa~~ sedes habet, vt alij Niz
 facerent ante ambulones praebant eos
 sequi sunt pedes custodij. Continuis
 scutiferi cu reliquis officialibus Curij
 Vestibus rubri insigniti. ~~Alimus~~ ~~vero~~
 Magister domus cu Proleto domesticusq;
 gradiebatur, postremo autem Parasenarij
 sacre Magistratz ambulabant. Nade mo
 re est ob dignitate pontificali exallen
 tis, vt nullus quancumq; dignitatis
 eius later vejat. Et illis cu sequeban
 tur Reuerendos ^{Dom} ~~Dom~~ ~~de~~ ~~Abbat~~
 Protomedicus, et Magister Petrus pr
 cipuey Camerarius, quibus conuenerit
 donec secus gironyatina spectati, talis
 Loue

locus conceditur. Status illustri atq; long
quius Cetero Cardinalij sequitur est.
Postremo autem Oratores, Consules, Mag
nates, & Nobiles, deinde turba plebe
ia quae ad spectacula motus accurrat,
qui omnes, et si disparis gradus, com
positi tamen ordinatim procedebant.
Nimirum cum tanta esset fama Santonis
nuz literaturae q; ad ^{mi} Dixi, ut quari in
felix quisq; putaretur, qui facie eius
non cerneret, unaq; voce clamabant:
Benedictus qui venit. Existimian
tes per eius lecty renovanda, atq; om
nia reducenda in Santonij Patrie pass
tiniy status, quod maxime ipse mer
te conceperat, licet non fuerit de lege
tus, idcirco forsitan qd fragilitas mri.
tyony consensura, distractionis illorum
tyony non patiebatur. Hinc forsitan
(nec immerito) quia indegebat plus
culo tyone ut maturius q; tam grauis
cong

conflaret, ne opera & concilia praei- 60
stare videretur: Ordines priorum Pon-
tificum abolendo, sed pia fuit laudo-
bilis & talis commutatio rerum quae sin-
ceriorum Ecclesiae statum rediret, antiquum
tamen habitum impedierat, qui semper
bonis operibus inciditur. Quia est
verum loquari sinit aliquid magis ani-
mo Pontifici affixum, proventum quae
statum Ecclesiae reformare: de quo aliquid
inferuit tangetur. Et ne multum ab in-
finito dilaberetur, cum in Clementis
Immo Pater portis appropinquaret,
suo celebri ac illustri comitatu Stiga-
tes, adera^{nt} famies perpulchri in ipso primo
aditu: ad exemplar antiquorum, cum triumpho
phantum Imperatorum debellati hostibus
Romani excipiebant, quorum vestigia
in Urbe adhuc extant. Quot deinde &
quanta post Urbem ingressum per Acci &
plateas fuerint gesta veluti peregrinus

minime

minime investigare potui, quia neque
quidem proxima turba dirigula con-
siderandi concedebatur. Et postquam
processionis ordine: in Basilicâ Aposto-
lorum Petri & Pauli, ac circumstantibus
audita Missa, illuc in Sacrum Palatium
eide Basilicâ contiguam, proceditur. Et
propter serotinam prandij horam, brevia
Cardinalibus venerabilissimis, oratori-
bus, ceterisque Magnatibus expedire:
ne tandem pontifex maneret in pran-
dij, suavis mense accubuit. Reliqui
autem ceterosque huc & illuc formido sole
in hospitium, domosque diuertebant. Dies
hic festus quamvis majoris solemnita-
tis institutus tamen invidiosus:
cum maridi ex longa navigatione ne-
ciant quo se recipere.

De coronatione Adriani Papae
Beatissimus noster Pater ut Romanus ser-
uaret morem, iuraque custodiret, ad suam
Coro

61

Coronationem intendit animus, priusque
aliud quidque exordiretur, ad omne
tollendum dubium (id est quod superius tetigimus)
poret ne Papa quidque expedire ante
sua coronationem, cui in decreto quidque
aperire posse prohibeatur, maxime in c. l.
et de hinc cuius verba diu se habent. Post
quam electio fuerit facta, si bollica fue-
rit tempore facta, vel qualicumque homi-
nibus conatus malignitatis studio vbi-
terit, de eo qui electus est in Apo-
stolica Sede iuxta consuetudinem intro-
nicari non valeat, electus tamen
suis vero Papa obtinet auctoritatem
regendi Romanam Ecclesiam, & disponendi
omnes facultates illius, quod de Gregori-
o ante sua consecrationem cognouimus
fuisse. Ac si quisque Romanorum Pontif-
icis ante sua coronationem aliquid at-
tentare presumeret, praedictis duobus
dat duobus exceptis casibus, praefatus
textus.

textus & rursus infert penas, cuius talis
trio talis est. Quod si quis contra hoc
decretum nostrum sine doli sententia pro
malgatis, quasi per seditionem vel per
surrectionem, aut quo libet ingenio elec
tus aut electus ordinatus, seu intrinseca
tus fuerit, auctoritate divina & Harto
rum Apostolorum Petri & Pauli, perpe
tuo anathemate cum suis autoribus
& fautoribus & sequacibus a limiti
bus S. S. D. S. S. separatus abiciatur,
sicut Antichristus & Inuicator & destruc
tor totius Christianitatis. Neque aliquis
super hoc ei audientia referretur, sed
ab omni ecclesiastico gradu in quo eum
fuerat prius, sine retractatione depona
tur, cui quisque adserit, vel qualis
eum & tanquam Pontifici reuerentiam
exhibuerit, vel in aliquo eorum de ser
uare presumpserit vari sententia sit
manipatus. Quod si quis huius nos
f. J.

62
I. decretalis sententij temeratores exite
rit, et Romanae Ecty sua presumptine
confundere et perturbare contra hoc
statuty tentauerit perpetuo anathema
te et excommunicatione damnetur, et
az in impijs qui non reuerent in iudi
tio reputentur omnipotentis iraz contra
se sentiant. Et Santoy Apollatory Petri
et Pauli (quoy Ectoy presumet con
fundere) in hac vita et in futuro fu
rorz sentiat. Fiat habitatio eius de
serta, et in tabernaculis suis non sit
qui inhabitet: sicut filij eius orpha
ni et uxor eius uidua. Commotus con
moueatut ipse et filij eius mendicant
et eijciantur de habitacionibus suis
seruetur etq; generatores omny suff
tantiq; eius et diripiant alieni labo
res eius. Nisi terray pugnent contra
euz et az elementa sent ei contraria
et omny Santoy quiescentiq; merita
illez

illis confundant, in hac Vita super
eius aperta vindicta eorum ostendant.
Observatores autem huius nri decreti
omnipotentis gratia protegat, & auto
ritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli
ab omnibus peccatorum vinculis absolvat.
Cuius propter Adrianus Maximus
uiris gravibus penas & interminatis
nes huius textus ut evitaret se si ob
extraneamque prohibita, illegitime
cuncta apostolice sedis decreta potest
explicare. Item quia bonarum men
tium est timere culpa ubi non sit peccati
Pulsis nemini parcentis opinione fu
siene, quae occisime potest contra
tionem suam facere decrevit. Factum est
prodictum suam coronationem proximo die
ca fieri destinasset, hoc videtur nihil
insigne ab eo gestum esse cognovimus.
Quomodo ob ipsorum an justitia, omnia a fer
culas

ferula e ornamenta, cetera sine 63
sana in tanta festiuitate portabantur.
Et quidam omnia in splendide copiose
q̄ facta sunt ut quis piḡ diceret multis
ante parata fuisse. In pro certo a fir
mare audeo qd̄ si in negotiis futuris
eq̄ diligentis impastretur vixit. Pon
tiffex qualis in itinere e coronatione
adhibuit, nullas prodeurorum serup
tis tamen (canonicatis) us̄ procelleret.
Et si quid remissionis ille quicquid scri
beret venere ut tibi oculis audeat
ter accessu, potius officialibus impe
tandis qui tarde e difficulter mor
Flandronis eque diebant negotia, ut
Experimento omnibus comperit fuit,
E qua sermo de coronatione Ponti
fici incidit inter eius p̄ba breui com
pendio ea referre con̄stituit. Primum
quidem pulcherrima aurea e arge
tea

tea Carta a profectis familiis in doc-
ta penitenti Principis Apollolony in
tra basilicam S. Petri aeternae. In
tatione potius quae ad necessitates allat-
ta sua serie ponuntur. Cuius ipsi
sunt familiares profectus certis
diebus. Deinde almus inter Papa mag-
na celebritate in sede magistratus sui
circumstantibus Cardinalibus, Mag-
natibus innumera turba a cubi-
culariis, Camerariis, dentibus, et
Apollolony ad Sacellum S. Andreae
ibi collocatur in solio prope car-
dinales circumstant, et prima oratio
ne gradatim genu flexa deosculantur
venerabiles pedes. Et quae primis epe-
dicuntur, in lumine autem officialis
quidam incendit lampas, atque proclamatur:
Deatissime Pater sic transit gloria
mundi huius. Itaque deuenitur ad
proprium

64
proprie Sacellij Beatorum Petri et Pauli
ubi eorum corpora requiescunt, eum
illa magestate in pontificali veste
ipsum magna humilitate ingressisset
ex toto corde. Et facta oratione et con-
fessione nullis intervallis in propria
cathedra S. Petri in eodem sacello de-
fixi ascendit. Hi Cardinales primos,
Oratores secundos, Praelatos tertios, et
cupant a cubitus. Capella tamen ipsa
erat brevior, quia ut tot caperet, ibi in
eadem cathedra Petri recedit Pontifex, quo
vix Epistola et Evangelium cum ceteris
Missae solemnibus absolueretur. Quibus
paratis ad sacrosancti altaris partici-
pationem, exiit ministrans; cui Oratores
et magnates, ut factum ad manus la-
uandas decesserant; matruvias, et
alia pro huiusmodi obsequiis deferen-
tes. Missa Coronationis celebratur pa-
pulis versus intuentibus faciem Pontificis.

Solem

Solemnia vero Mariani, quarta parte
vea e quati melodia cantores probe
rent, Et quati fuerit Lou magestas,
tanto viro, tantiq; columnis rectis,
Illustribus Et magnatibus Illustrata,
In ipse prudens lector considera,
Si vniuersis angelis Pont. fuis, dul
ce vox, et remonitio q; conspiceres,
Potius diuini quid queq; humani iudi
caries. Et cu; p;rimus Pater esse da
cro; ^{da} Materiam pergit, ead; Solem
nitate qua conerat ad Bethledem t;pti
reuerteretur, Et tanta erat hominum
copia ve difficultatibus ad contabu
latus loci ubi actus coronationis cele
brandus erat pateret. Tand; post
aliquod spatium non paruos labores
ad locum deputatus ante fore. Bauli
et structus ornate mirabili decem
mus. Atq; ibid; quodq; ceremonis sunt
facte orationes et recitatus quas in cere
moniali

moniali libro poterit legere. Nam tam
67
quod esset omnia sigillatim describeres
Sat mihi censeo (ne prolixus videar)
ad Pontificale libri Textum remittere
ubi hęc omnia latius tractantur. In
serere enim orationes in eo contentas
potius erit molestis quę necessarius
aut vtilis ideo maxime quod officij
illud adeo est longum: ut ab hora 9 ul
tra vixidij durauerit. Tanto nimis
vix molle et grauitate omnia fiebant.
Insuperacta solemnitate Antiphonę
Magnę cum fratribus, licet hora in
temporibus ad prandium in aula
Sacri Palatii spatiosa Basilicę Apo
stolorum contigua conuenit. Vbi Menz
(Soli Pontifici prima ab alijs aliquanta
bus seruata) Cardinalibus Vero suo or
dine preparatis aderant, cuius prandij
apparatus obiter prosequar. Primum (ut
a caliculis ordian) custos abai scriptos

Ex po

Exponit ac argentes in Vinis albo
purissimo ex opido S. Martini (ut vocat)
quod apud nos trates Hispanos in maxi-
mo pretio habentur, non in fortibus (ut
solet) sed quales in eodem opido S. Marti-
ni bibuntur, necnon ex Vinis flavis
atque rubris. Erant propterea alia di-
versis Vinis diversi Saporis & coloris
ut quibus appetitui pro arbitratu Sa-
tis fuerit. Post vero benedictio-
nis Pontificatus a feruente Regis in primis
alij generis fructus ac continentis
pulli perdicum, fasanis, gallinis, cap-
nos carnis, Montanis, anethinis &
cetera huiusmodi quae prudens spe-
culator poterit considerare, qualia
quanto conuiuio lauto & opiparo
conuenirent. Nemo enim posset om-
nia breui compendio perstringere.
Et quoniam (ut fertur) indomitibus
conuiujs Venena formidanda solent

In hac tamen nulla auro toxica suspi- 66
ciosa fure, iucundissima nuz & N
vera Pontifuz ita cunctis Angliis
bili pietate a ferebant, ut nihil in ad
uivis infectis a quoque credi d'beret.
Attamen Dni Cardinales suos flatus
tores aulz Magistros & pueros ha-
bebant, qui Si soluti essent communia
lina tamen propria deferabant, prop-
terea forte qd crebrius inhaulz vris
misceri experimentis liquebat, hac de
causa pueros Cardinaliz inderuebant
poculij. Et mos esse sine inuicia inuictan-
tiss in Urbe inuis labitur oboruaetur.
Aboluto prandia benedictione penna-
ta ecce Cantores dulciter concinentes
utq; magno iubilo Cardinales proceres
& innumera turba comitati sunt Pon-
tifuz in secretiorz Cameraz Palatij. In
defata copia luxur in suis quicq; de re
cepit hospitij.

De

De publica revocatione indul-
gentiarum in Cancellaria apostolica
Sed et Imperatoris sequatur moeror
curta illud nimirum Salomonis, exire
una gaudia luctus occupat; die sequen-
ti post hanc transacta, feria, aequo
paz, Kal. Septembris indulta Cardina-
liz, a die notitiae Electionis suae; videli-
cet 24 Januarii anni supradicti, esse
revocata declarari iussit. De cuius re-
vocatione inter alias Cancellariae sanctiones,
regulae edidit & publicavit, id quod
molestie pertulere. Illi Cardinale est
ideo fortassis, quia igni ignavis fuerint
revocata; unde provisiones tunc tempore
collatae indulgentiarum gratia illarum atque fructus
fratrum remansere. Sed caute atque pro-
videnter de Cardinalibus percontaverunt.
Deinde per aliquot dies nihil conspic-
tuz egi; praeter restrictionem referen-
darium

67
dammis, qui cum essent 30 numero, eos
ad 8 dumtaxat reduxit. Quibus (ut
opinor) Seminarium adij. in Pont. fuit;
quamvis a multis fuerit approbati
quia tanta multitudine officiorum dispen-
diosa & molebat. Cui occasione offi-
ciales ceteri graviter doluerunt: prop-
terea quia crederent, tota Curia &
dicta esse refamanda. Et sic (ut dixi-
mus) fuerat Pontificis animus. Con-
siderans tamen habitus huius, nouus
Pontificis; nouus Seminarium, multiplici
nitenti gratia Vernare, machinatus
est videri; qua eorum exortu merita-
rum germen posset suffocare, ne sui
propositi perficeret Pontifex, cum eorum
nos doctos & strenuos, ex diuinae boni
ad hoc Opus peragendum euocaret, eos
& Typo de puy super Sacre consuluit.
At Veroniam Sachary & humana
malitia

Malitia longe aliter oblitiscunt.
Ea propter eorum diu docti in diebus mi-
nus proficerent, sensu sententia mentis
Papa reflexive: post hunc tempus eos
Unde euocati fuerant, non perfectis
modo, sed ne incepto negotio reuer-
si sunt. Circa et reformatio illa, quae
multis antea diebus totius moris san-
ctorum tenor mente conceperat. Post
modum vero sequuntur sunt legationes,
quoniam Potentatus, Ducis, Magnates
Italici (ut moris est) ad episcopus suos ruer-
tior mitebant, in publica conuione cau-
sas suas perorantes. Et si secreto secre-
taria beatissimo Dno exponerent,
cum illa publica narratio causa ad ob-
tentatorum potius, quae ad rei substan-
tiam atineret. A tunc vero Impera-
tori et Gallorum Regis, non publice, sed
secreto, propter bella intestina, cum

Ponti

Pontifici sua negotia pertractabant. 68

Nonnulli Helvetij, qui stipendij ab
Secta recipiunt, ut in pace in bello sine
fideles; persistentes diu abrenuaty mo
ro; ut quoties legatos ad Apostolicam
Sedem pro obedientia exhibenda mi
serint, expensas eis absoluta erogand
as; ascribentes Sunc sibi titulum
se fidei tutores; & veluti patronos,
Subinde hoc sibi ius vendicant.

At nra tempestate non iure auctumnt
sibi titulum Sunc, magna enim pars
ipsorum Lutheranae heres; est amplior.

Ut cum tamen sit gloria huius mun
di parum duraturus, ad sanctitatis
Eximium nra Pontifex per gradus euevit.

Cum primis exigentibus meritis, ac lite
raturis, in Decanus Louanij, deinde ob
nra exemplis, in Magistris Sacrae
gestatio Caroli & Imperatoris nra semel
per augusti fuerit electus, qui cum ad
Stupa

Supplicat subernandis miserat. Obi
Derturcosq; Episcopatus, et spem successu
laurea Cardinalatus, atq; officij per
tate s. Inquisitionis (et usq; de Nite
te in Nitate exierit) sine cuiusq;
Hendriculo apud Pontificatus adeptus est.

De infortunio quo obierunt
Apostolice Sedi Romano eam
subernante

Hactenus narravimus feliciter, pro
pauq; Pope Rodiani successu, qui profec
to sine controversia gradatim, viro
optimo acq;us est festinus Aposto
latus. Nunc vero referamus casus et
fortunas, quae spectatissimo Viri
Vos ad obitum quo animo parus est.
Sane enim proclivis, cui Iovis dea nomi
nz voluit in calumnie totq; die subnere
(secreto Quimotio) in calumniatq;
diversas Vos ad obitum exemplo d. Job,

ut

69.
Ut eius bonitas & constantia tam
que auri in furnis probantur, pro
lapsum est. Nam cum se collegit, cum Pa
trem Nazarij Regis cum a fluctibus &
grunibus ab Imperatore Turcarum illata
deplorantis lacrimis singultibus
proclamabant. Pater ^{de} misericordia, mi
serere Rei publici Christiani. Edo Maho
metum superstitio, perfida impietas
sacro ^{de} Christi Religionis, fidei, pietatis
Vix adeo se oppressit, ut Rex caput at
tollat. Nonne vides te Pater beatissime
perfidus hostes extrinsecus huius religionis
pestis, atque pernicis machinantes?
An non vides promanens Christiani no
mini dactos & necio qua infelicitate
infecti invidia, cum inter se mutuis ar
mis gladiantur, non modo non re
supnantes tantum Turcarum inmanita
tis, sed ea potius per contentiones & di
sidia

Siciliam Nutrientes. Hinc Archiducibus
Fridericandis publicis propagandis
Religionis causa Salus per hoc tempus
Sua pet. Qua propter clementer sine
Dator factumque deprecamur, ut tan-
ty pernicii subuenire digneris. Cui
vis Salus denicant, cu acciderunt
legati pudenti Archiducibus Austriae, in
fantijs utantur Hispanorum, post
modum Romanorum Imperatorum Regis,
qui in Syberia, apud tang expone-
rant Lutetiam. Aspice Pater puniti-
sima, quanta iniuria Minorum te-
rrearum. At his ex perquis. Spandit
Mentibus totum fere prodicunt, redempti
tori duo contumax ac rebelles. Here
seu Indis pullulans. Vbiq. erumpunt,
Vbiq. propagantur, quibus in pluri-
plebs, sed ad omnium rerum naturarum
varietate, semper exponit, velut pas-

trifera

triformi quada, contagione tabescit. Adco
 Ut non contentanda Europae pars
 Ipsi haec tenet omni monstra caruit,
 tota sui diuinitate luceat. Quoniam
 cum religione superstitio, cum fide perfidia;
 cum pietate impietas, cum Veritate mendacitas
 nullis pacta cohaerent. In quo tanto
 incendio sine in maiore flammam
 Vortices erumpit / Extinguendo, Sancti-
 tas tua Ferdinandy vel principum adueto
 et Sabelit. Cui ut est acerimus Ipsi
 Veritatis aerta, nulla diuinitate per-
 ferantur, in id totum incubuit, ut laterum
 ille draco, unde Soc orone vane nuz
 effluxit, ex miserorum mentibus euas-
 tur. Proh dolor veritatis illa exor-
 taz ab ecclesiasticis & religioso viro; sed
 non noui e h, quia (ut inquit dicitur
 numus) veteres scripturas historias inue-
 nite non potuit aliquis alio iudicio
 letz

Sicut, et deo una Quae populos sedare
proferat, qui sacerdotes a dea positi
fuorant, et prophetas id est speculatores.
De int. trans ferunt 2. q. 3. Atque in
latens ille sug. rebellionis, et apostasij
plures obmerit, eorumque oblationis
mor. Seditores, nequaquam prodi. tuz
apostasij, et p. n. r. m. i. n. i. s. t. r. u. c. t. i. o. n. e. l. u. a. l.
tere potuit. Propterea Pater sapien
tissime accingere fortitudine, Deo car
pat Deus, se iudicet causa tua; multas
alia est janti. Sicut in fidei favorem
perorata sunt, quae longum esset referre
ac mihi quidem, quoad priorum
attinet, sufficit tetigisse.

De acerrima peste qua ne
sotia cessavit.

Postmodum vero per plures dies negotia
sicherungem, eo quod pestis acerrima in
diebus inualescebat. Nam tempore quo do
man

71
magis aduersum uero, singulis diebus sub
repente usq; ad maximum strage creuit.
Cuius propterea, principes Ecclie Cardinalis,
Archiepiscopus, Episcopi, Presbiteri, & Curie
officiales ab urbe secesserunt; sed Presbiteri,
Magnates et Nobiles, cum cetera turba, que
ad Hispaniam in Italiam ad Patris fuerat
assecta, non discesserunt, cum uiderent
Patri suum tanquam bonum monarchum, nauicula
Petri tot tempestatibus fluctuantem
non deserere. Et sicut serui fideles in
tranquilitate, ita intumescere Epidemiam
& angustiam interueniebant. Ideo plurimum
emortuibus; qui ex alio in morbiditate
latere ceciderunt, quia potius mori quam
velingere decreuerant, usq; ad extre-
mum Salis (ut inferius dicitur) in sua fide-
litate permanserunt.

De Militibus in Hispania cons-
criptis in Italia aduersis.
Sed quoniam supra pollicatus sum, nauicula
arma

Armatura, & cetera militum tunc necesse fu-
erunt hic interire existimari. Et spem
fluctibus conuulsos, maribusq; tempestatibus,
quo pene obruti fuerunt. Nam profecto
multa & grauiora sunt perperis, paucis
tempore illo, quo fuerunt in Portibus. Et rur-
sus cum ad Ostia Tiberina accessimus.
Sed nos in Portu, illi vero in alto mari,
unde unus & Villorum discessum fuit dis-
par. Ceterum cum omnes conuenissent ad
portus Veteris Ciuitatis, Velgariorum nuncu-
patum Ciuita Vespa, magno periculo &
labore, cum reliqua turba litoribus opta-
tis potius sunt, & in Vrbis vicinis, alijsq; lo-
cis adiacentibus per aliquod tempus per-
manentes, infirmitate, aut ingratia
multis perierunt. Tandem cum decreuissent
mihis ad expugnandum Ariminum,
proficisci debere, quia unus de Malo
texta occupatus Sabellorum, post aliquam
Cladem deuenit ad Urbem Ariminum,
qua

12
quæ obidentes sunt castellanati. Obi.
Dñy Franciscus Maria cognomento de
Rubere, Dux de Urbino, Comes de Monte
Vulero, Dñy de Seno et Sinigalla, et
hic Prefectus, tanquam feudatarius dictæ
municipi et quibus feudis sponte offerens
affuit. Quam prefecturam illi donauerat
Ammulus eius Julius Papi, de cuius
cognatione dicebat origines, quæ arbi-
trio Pontificis conceditur ad usum don-
taxat tempus illius, qui donat, et est mag-
is autoritatis Magistratus, præcipue
in Coronatione Imperatoris, cui præ-
fectus Urbis coronam imponit. Cui præ-
fectura hodie imago est. Habet et
prefectus principum ut videri potest in
tulo de Offit. Prefect. Vbi et ff. prefec-
tura vry omnia crimina vry
sibi vendicabit, neq. tanty ea, quæ intra
vry admittuntur; vry etq. quæ extra
vry intra Italiam patrentur. Cui et quæ
popu

popularem, & disciplina spectantem, nec
non dispositis militibus stationarios habere,
ad tuendam popularem quietem, &
curam Carnium, & armentorum ut in his
partibus vendantur, ad Praefecti Urbis
curam pertinet, & ut breui componenda
constituerimus, Imperator Urbis fidei
Praefecti commiserat, ut latius in praefato
titulo tractatur. Et ne diu a materia
diuertamus, permulti Magnates & Nobiles,
in subsidium supra dictae Expeditionis
Arminiae venerunt. Denique tyrannus
Malarctus, hinc inde constructus, post
mensis ad obedientiam deveniens, civi-
tatem lectis restituit. Et eius Exercitus for-
me tota hyeme, per campos Italiae
discurreret, febris crebra militibus in-
vit, adeo ut partem dimidiam totius exer-
citus obire crederent. Cuius non
parva lactura, terrae tamen lectae
inquietas pacavit.

Obdi

Obsidio Excidij Rhodij.

73

Inter has Simulatas Exiguras, Ecce
Obsidio Rhodia elibegis eminiuit,
cui Pastor Eccl^e, quamvis a munificentis-
simo Ep^o Conchensⁱ ^{Chensi} instantissimi est
sitaretur, ut a Rom^o Cardinalibus, ac
alijs Pr^olatijs ^{per}grua auxilia peteret,
cujus manifesta cunctis esset inopia sed
Apollonij, ac ne eorum quisque se causa-
ret, primum ipse Conchensⁱ sollicitabatur,
se omnia Vasca aurea & argentea
allatum in pecunias convertendas, ut reli-
qui aut Religionis gratia, aut pudore,
sua Vasca deferrent, huius est lapsa
troni aditus noluit. Atq; a multis No-
bilibus & Centurionibus Hispanis inter-
pellatus, ut eos in Subsidij Rhodij inter-
ret, eis concedere noluit, sed ob simula-
tas & ceteras, sed etiam propter nimiam inopiam
Camer^e Apollonij. Et primum quia Prior
Capuanus Pr^oceptor militum Ordinis S. Jo-
nis

modo obulit paucis manibus sibi tradi
rij Rhodijque ferru, tunc ⁱⁿ Pater
Zelo fidei accensus, misit quem dicitur
Capellanus Magistru Petru Barbaru Ge
neg, qui magna diligentia & sollicitudi
ne classis pararet quae Priori Capuano
traderet. Paulo post abbas Sicut alioru
Magistri Rhodij Pontifici suo, quibus
obedijs ac staty belli significabat. Pro
terea instanter deprecabatur, ut bea
tissimi Papa dynantur, in eunte Vere
anni sequenti sibi suisq; auxiliari.
Ergo ad illud verumque tempus, civitatis, Ma
gistro militij, ac militij suos fore
litos arbitrabatur. Securitate vero
medio hoc tempore Magister militij eos
forte obulit, quod cum hiis instaret, Pe
trus Turcaru desertorum castra Dobruang,
non immerito conjecerat. Illi tamen
manifeste fellit opinio, cum contra, eo
ardentibus, non in dies modo, sed in
horas

horazetij civitate circumvallaverit, 74
que septem continuos menses per duos
mas defueltates obressa, cy terra,
ty mari acerrime opugnaretur, tandem
expugnata succubuit. O infelix illa Rhodiorum
militum manus, que sola tan gravem
et humerosi colli pondus molis & sus-
tinent partem, et truncata, partem vel
neribus ac media pene confecta; cum
interim nullus adhuc principis (o maundi-
tus torporis & securitatis) ad propugnandum
suppetia, et armis laborantibus ferendis
accingeretur. Non tamen atque infelix
Rhodiorum militum sermo, o ceteras virtutes
primis mentis. Quos tandem perturbatio
tionis super operuit; ut perinde ac in
theatrali ludo Rhoda capta, Xpiarii
militum occisi expectentur, nulla non
modo clares quod factu facillimum erat
ad opem laborantibus ferendis instructa,
sed nec symbola quidem aut litteras ad
miseros

¶ Mirum illud Solando conijcit. Quod
ad vniuersum Pontificum attinet, cur ipse quod
in spe forenda vernicius egerit, non
est quod incutitur. Na. Sabitis concilio eorum
vniuersis strenuis in rebus bellicis, ac bellicis
expeditis: credidit Magistris Equitum Rhodis
rum e militum, ciuitatumque libertatem pro
suum naturam; quia non credebant ipsi
belliis vniuersos ad Veniam duntaxat in
traity auxiliij dilationem debere proci
bere. Propterea Pontifex concilio puri
tatem acquisitionis, dicitur Petrus a nauabili
expeditione reuertant, ne in temporibus
suis periculum presentij non esset in materia
strenua expensum, & maxime cum Camera
apostolica summa laboraret inopia. Et
cum tota curia maximo maiore afficeretur,
Et vniuersis occurrentibus malis. Laborem
militum e multitudine vniuersis pro tempore
cauit, de latere huiusmodi Magistris
Equitum Rhodiorum. Et maxime quod ex
tremo

75
tionarent Turca, in manu, sed et inimi-
citate, utrumque ab obidione dice-
re, et tunc Pontifex, Imperator, et
per se quoniam Pater dicit supplicare et
turos. Sed hoc nos a prima Dei tamen
oculis iudicis fecerit. Quoniam Turca se
quos aper non dicit ab obidione
neque eius tempestas, neque imber aut bru-
ma terraverunt. Cui non solum Urbem con-
tinuit, sed etiam maria vetuit, com-
muni d' auxilia obereis interclusit, ne
quique Rhody adire, aut inde egredi
posset, neque poterant naues ad portus
accedere. Et hac causa deluq' statim
nihil Romae significatum est, quousque
die Natiuitatis Domini huius anni cydoni-
ti fex ad regem diuina audienda vellet pro-
gredi, et militibus custodiae suo ordine com-
ponerentur, ut arcerentur turbae, ne ab ea
opprimeretur. Ecce lapis de caelo ex fornice
Sacelli S. Sixti intra Palatium extruditur
qui

qui quondam miserum Nij Stationarium
construxit; alijq; semi murey communitis
nos abstraxerunt. Cui prodigio Sulpitius
Pontifex, quasi in latere Capellij intire
formidabat. Atamen cu omnia essent
parata, decrevit in Sacellij ingredi, ut
diuina audiret officia, ne tanta solemnitas
natalis Inuic omittetur. Et con
tinuo exclamatus est per Senones Ro
manos, Rhodus esse captas, illas nimisq;
arignantes causas, quia a Constantino
pater a Probus istius Mahometici Prin
cipis esse pugnata fuerat, alij inde exci
derat lapis, et hoc signo cognouerunt
excidij Rhodij. In hoc loco, nisi alio
pio poranz, liberet extendere Callamuz.
Dimisit eniq; qui de modijji buluis ob
quens memory mandauerit, ijs quoq;
qui Polidorus Vergilius scripsit, multos
q; Santony Patry Sententias huc posse affe
re

76
vne. Sed tamen dum taxat non per
territum Dei iusto iudicio quos
eius modo di prodigiorum ostentatione
ideo decipi, ut quia id eorum meruisse
peccata, aut talis credulitas aliquis
pretorū fucata superstitiosorum somni
nū culpa obnubiliter, redat & leuioz.
Gregorius tamen in Expositione Sacri
Eloquij, scilicet: Erunt dynā in sole
I hūna &c. hęc verba dicit: Quamuis
pruicquā Italia genti gladio ferienda
traderebus yneas in glo aies Admū
yruz & humani generis fucare est san
guinū coruscantes. Ex quo loco elici po
test nonnūquā similia porsapia certi
audinū Sabene. Sed ut ad rē redcamus,
proh dolor, cy tot Princes & quā armis
potentes, virtute strenui toto orbe difusi
essent, nullū tamen eorum amouit pe
ccā, quasi eorum nihil interesset, in Al
dionū subuidū; propter Dny Didacū a To
tero

166
Cetero Rionis Militij S. Joany in Castellis
Provincij filij Mⁿⁱ Dⁿⁱ Albaroni
necnon Prioris eiusdem Rionis Regni Ara
gonij Castellany & Amposta cognovimus
natus. Cui singulas naves ex Hispaniis
in Siciliam ad Portum Messanum qui dicitur
Messinam advenierunt. Expectaturus etiam
alios Priores vel Comendatarios, alios
ve quoslibet Capitulos, ut similiter omnes
suppetitas ferentes, Rhodum navigarent.
Frustra tamen expectavimus, cum nullas
ad nos, pias, aut zelo fidei, aut amore
re rei publice Christiane invitaretur: de
cepti fortasse brutoque regimine tyraniz
antur, quantumvis inmanis. Hinc intelligi
potest Religio & Virtus nostrarum. Atque
si mihi ab eo suspicio liceret, armis
meis Christianis eorum extollerem, nisi satis ex
sa experientia monstraret, maxime
ab Illustris & filii tempore Eudisvalui
Fernandez, ob excellentij gestorum mag
ni

ni. Dux nuncupati. Et tunc ex predictis
Præterea ab omnibus delictis remissa,
Capta Rhodo, a Patre Mercurio, et
se contulerunt: Nihilque humani
solent, de consuetudine Sacrorum Pontificum
Et post aliquot dies Hispani reversi sunt.

De Secunda revocatione
Expectationum

Hucusque nonnulla adversa Ipsi Nuncio
venimus. Cuius ipse (ut diximus) lege
no. Multum hilari sicut progre, ego ani
mo pertulit. Redeamus nunc ad discus
su actum eundem d. Paris. Cui ex ma
teris reservationum Expectationum sacris
canonibus inimica, ac proinde eorum ob
servantissimus exoritur. Quare
fuitque omnes beneficiorum expectationes
ut prædictimus 8. Kal. Maij revocavit.
Cuius revocatio; cum sit facta, et infactis con
sistat, potest inculpabiliter ignorari.
Et ergo in omnibus veniet nobis, d. 15. Maij
expe

Expeditiones in Cancellaria apostolica, ne
amplius ab aliquo ambigeretur, 5 Idus
Decembris palatium vritas nuntian' uisit.
Demum reuocatione facta, ad ea se h'f
acerrime inuenit, ut Cancellarius & Prota
claudi, negotiaq; cum Fa. Sileri, ac Pon
tificis cy familia intra septa Palatij de h'ne
ri oporteret; ut nemine ex Urbe aut
ex familia nra uocato, ad ea pateret
accessus, neq; cuiusq; familiari h' h'ron
adire perone teretur. Cui secus faueret,
eo ipso a consortio palatij ablegaretur.
Et adeo complacuit h' h'ron monachi i vita
Pontificis, ut uox ad mortem ferre ea ser
uauerit. Cuius rei causa, nonnulli cardi
nales aliquantulum sedatae p' h' Romae
reuerenti cy populo p'p'ebantur, qd non esset,
ad quos ipso h' h'ron p'p'etit possit haberi re
uerentia. Et testis domesticus & oculatus (si
dicitur magis p' h' h'ron adhibenda est) Sani culpas
Vigues

28
Videtur illi non auctore componere, con-
siderata namque probitate Pontificis illius
potius acrius, quorum ministerio & con-
silio Pontifex utebatur. Cui sibi tan-
tum nixi sunt vendicare Pontificis, et sub
contagio Epidemii prostrata, cui comen-
tio soli fuerentur, & alios prohiberent.
Cuius consiliarii plusquam excederit.
Cui alius enim formidolosus, ut confide-
bat. Et fideliter aserere audeo, nullus
multis retro temporibus Pontificis in huius
& negotiis tantum elaborasse. Sed quamvis
sollicitus, inuito tamen labore, quandoque
eius labores sacrum malitia concutiebantur,
et per manus ignavorum officialium
domesticorum negotia essent expedienda,
quorum nomina ideo silete decreui, ne
sui alij in hoc proficere nequeat, alij offi-
cia. Pontifex tamen adeo innumerebat
labori, ut existimaret pontificatus, ma-
re magnum et spatiosum, suo clara indiget
inje

ingenio esset moderandus. Et Alexander
labor causa fortis, fuit eius incompulsi-
voti; quia omnia propria manes
quasi baryere, atq; equa lance librare
volebat. Tradit ipse multis in terra
toribus, pyridibus, sub arcibus, custodibus
et diuersis vrbibus quae eadem castra commisit.

De Expeditione Negotiorum Bre-
vium & missiones ad Principes Spa-
nos super pacis observatione.

Ita ut diuina clementia sua immensa a
charitate, postquam illis a Romano populo,
primo inuente Veri anni 1521
tertij supra sexqui millenarij auertisset;
litem ad. Pape aperitur Nota; & negotia
expeditiones & suo ordini procedebant.
Primum enim propter contrarios illis tabz,
causam ad hoc cessauerat; deinde Romani
Cardinales ac alij curiales egressi sunt ^{qui}
more publico aberant, paulatim ad vrbem
redierunt, consistoria & publica fiebant,

79
ca causa maxime, ut Imperator, &
Papa Francij in alicuius diebus, concordia per
parent; maturiorq; concilio Patribus
eiusdem fratibus residentibus ad pacem re
duceret. Ad quod assidue literas &
Nuntios miserat, in causis tamen quae
nig hostes antiquis sator zizaniarum
ira, intellensusq; odium adeo fixerat in
illorum cordibus, ut concordia sermen
santi, & monita salutis non exciperent;
neq; dissidium illud intellensus ab
eorum precibus accepi aut erradicari
posset. Et Sac. Ira P. Papa optans
consequi finem valens, ad iuris vi
goris se convertit; eos monendo & sub
excommunicationis pena precipiendo
ut a bellis & simultatibus infra tempus
in literis bullatis praescripta discederent
& ad concordia caritateq; redirent. Quas
litteras numero 32, expeditas propriis
oculis vidi ad omnes Principes & Reges
Potentes

Potentibus Dominationibus & Magnatibus
non recognoscentibus superioribus, in
Quos in partibus Imperatoris aut Regis
Francorum propensores concurrebant; qui
his innotebantur, ab illis factis omnibus
secedere, & pacem sub eisdem principibus
vivere. Quod si ne videantur aliquibus per
gruam, subinde sua glorie curam, ut per
fortis anni belli durantibus inter Re-
gem Cataluniam & Regem Franciam, pontifex
numquam eo remedia viri dunt; prop-
terea fortiter, quia Pontifex non
pariter his aut illis partibus adhaere-
bant. Jure tamen cautus & 90 dicitur.
praeipue in Concilio Carthagini, quorum verba
haec sunt: Invidendum est Episcopis, ut divi-
dentes fratres, sive clericos, ad pacem ma-
gis quae ad usum coercerent. Et eodem
Concilio Oblationes dividentes fratres
neque in sacris neque parochialibus
sepiantur. Itaque in Concilio Aghathensi
cuius

80
cuius series talis est. Placuit enim, ut si
aut plerumque sit) quicunque ad eos aut lon-
ginqua inter se hinc dicentur, ad
pari revocari; ducturno oblatione
nequiverint; a sacerdotibus civitatis
primis arguantur. Cui si inimicitias
deponere perniciosa intentione volue-
rint, de hinc cetero ultimum excommu-
nicatione pellantur. Ideo peritissimus
Papa viri censor, prius voluit ad arma
spiritualia, quae propria sunt hinc re-
currere, quae corporalia movere.
Ista tamen remedia, et si s. divini
consona tanquam punitiva, et digne a
eius illi contententes in suo indura-
to corde perseverarunt. Et undique
venit ad hinc periculis, ut hinc
peccati in pugna. ~~Mediolani, et~~ hinc
Lardij, et Mediolani periculis compe-
runt, graviora et damna formidanda
nisi nisi Deus sua clementia averti-
set.

set. Itaq. huius diudivi (ut fama erat)
origines dedit comprehensio. P. mi. cas
dinatij. Caluarani. Cui accusatus
fuit crimine huius Magistris impe
riatis, eo qd arguebatur cyalij nobili
bus Regny. Sicily in Gallory manus tradi
tory, & hac occasione tanqum particeps
conuirsationis in S. Myeli. Castelly. cuius
Pontificis, per Dny. Ferdinandy de Sylba
ipius Papp. custodia. duce, die 26. Aprilij
anni predicti missus est, atq. ibidem de
tentis, honeste tamen, sicut eius digni
tas exiebat, vob. in d. thory. exequia
ry beatissimi Papp. d. q. qua cy. a. h. i.
Cardinalibus ingressus est conclave, et
suo loco oportunis recessit.

De Canonizzazione Beatorum

Bronnini & Benonijs.

Et quia inter alia gesta per Pontificis me
moranda, potissimum fuit Canonizatio
Beatorum Bronnini Florentij Archiepiscopi,

huc non

81
memoriae Beatorum Saxonum quae celebravit
Kal. Maij predicti anni; propterea huius
opuscula tanquam dignioribus, tali forma
celebratq; annexerit voluit. Sed prius quae
venderet, quid sit Canonizatio, secundum
Joan. Andreæ c. 1. de reliquijs et venerat.
Saxonum, Canonizari et aliquid per Summum
Pontificem Catholice Saxonum adscribere, et
cui nemini liceat, aliquid eius honoris
et eula fecerit, ut Saxonum collere. Quia tunc
per malos quosdam quare miracula sunt.
Maxima propterea cum inbentia putanda
est Canonizatio; neq; Papa facile move-
ri ad Inquisitionem Santimonij cano-
nizandi; imo debet Canonizatio di-
ferre, illiusque non indignandae; ut in dical-
tari interij, an fama et miracula conti-
nuerint, quod si fiat, hunc committit
Inquisitionem Superiorem et miraculij
hominij Canonizandi, ut Saxonum Sicut
Sunt

dicuntur in dicto c. l. Primum quod causa
predictorum per Pontificis curiam fuit audi-
ta in loco Florentie et Saxonie et di-
ligenter per testes de vria monachos et mi-
raulis prefatorum Antonini et Bernonis
informantur, sicut iura decernunt.
procipue text. Cap. Venerabili de testibus
cuius littera talis est. Venerabilis Fr. N.
Episcopo et Capitulo Conisopitensi ac Pri-
uicij Abbatibus apud Cister, inferre
vati Capitulo congregatis, Et D. V. Man-
damus quatuor testes, quos Abbas
et Monachi s. Martini Cister. Ordinis,
super vria et miraculis ipis memoris
Abbatij monasterij supra dicti, duxerit
produccendos, examinari sigillatim curetis
cum ea diligentia, quae solet et debet in re-
ceptione testium adhiberi. Informatio
itaque dictorum Antonini et Bernonis
per iudices iuxta mandatum Ap. h. h. h.
habita

habita, sub fidei custodia missis ad Papam.
 ea q[ue] ipse in excusatoribus sacri Palatii
 Examinanda tradidit; ut per eum de re
 veteri conseruata iure facta; et probatione
 sufficiente ad Canonizatione sanctorum
 fuisse suspenderet. Cui quidam idoneis
 se comparis in formatione; et iudicium
 Pontifici retulit. Cuius iudicium Patres
 theologi commisit, qui diiudicarent
 morem, ritum, et miracula sanctorum, de qua
 essent, necne ad illos canonizandos.
 Et iuxta eorum vota, quorum omnia quae
 fuerunt reperta, abundantibus. ^{magis} Nro
 Nro Papae et Imperatoribus Palatii ac
 multis alijs Nris literatura et nobili
 tate claris, Canonizatione in publico consy
 lio proposita fuit, in hunc modum. Duo
 advocati constituti declamatorie,
 alter quidem Nris, alter vero adversus
 eum, miracula, et alia huiusmodi, ut res
 nifesta

festa fierent cunctis, radiatim exponere
runt. Exorantque beatissimi Patris, ut
illos Viri, qui sanctitate et exemplo,
in Via sua peregrinationis eminere
runt, catalogo Sanctorum aggregare vellet.
Deinde pontifex, post illorum narrationem,
gratias Deo eger, qui nunquam, etiam post
in fine sequentium, s. Quibus clarissimi
desinit. Et ut Sanctorum annua procederent,
triduum ieiunij et precum Deo effundendas
Papatibus omnibus indicit, ut ipse sua bo
nitate, in eorum corda, si vera essent
miracula, illorum approbationem aliter in
funderet, si autem falsa auertere dij
naretur. Et peracto ieiunio cardinales
et alij Principes cum beatissimo Dno nro in
Palatium conuenerunt, Dni publica conue
sione, de eorum Vita et Santimoniali, utrum
approbatione vel improbatione digna
essent, prout cuique semper datum est con
ferebant.

83
Et licet multa ex Privilegijs ab hys decoran-
tibus solemniter matens decurrerint, poci-
pue tamen fuit integerrimus Pater Dnus Di-
scipulus Ramus Episcopus conchenis pruden-
tia & Literatura refoctissimus. Et post longa
alteratione, inter omnes convenit, Nos
aprovare. Itaque post biduo, aut triduo, h-
ic Clero & populo, ab Archiepiscopo Apollonari
in locis contabulatis eminentioribus accedens,
inter missam solemnem, alia Archiepi-
scopi voce ipsorum laudes pertractans, om-
nesq; ad bene agendum exortans, huiusmodi
hinc concionatus fuit. Gloriosus Deus in d-
suis; in maiestate mirabilis, cuius
ineffabilis altitudo prudentis, nullis in-
clusa limitibus, nullis terminis compre-
hensa, recte censura vedij: celestia pari-
ter & terrena disponit, & si cunctos suos
ministros magnificentis alii decorat so-
noribus; & celestis efficiat beatitudinis po-
se roris: illos tamen ut dignis dignate
pendat, potioribus attollit, in quibus di-
gnitate, & promeritorum retributione
prosequitur, quos digniores agnoscat, &
Comen

Commendat urgentiori Excellentia me
ritiori. Sic Alma mater dicta eius sacra
Veritas prosequens, & exempla dicta
laudabili licet plurimos in rebus celebri-
bus constitutos; studio honorare solliciti
& honori efferri proinde non desistit.
Antonius tamen & Senonius electos Dei
athletas specialibus dignis honoribus
venerari. Ideo circumscripta prudentia
dictis sedis quae adhibuit intentis salu-
tribus, & operibus exposita pietatis
libenter & solerter exequitur quae sunt
Dei, primis solite; dignis & conde-
rans, & devota meditatione per hanc
ad divini nominis honorem & gloriam;
exaltationem catholicam fidei, salutemque
salutem merito conseruit; nec proinde, ser-
uos Dei per S. & Catholicam dictam esse ca-
lendas. Nos itaque pro dicti consilio,
dignis & studio excitati, nemellos pro
decessores vestros Romanorum Pontificum;
specialiter devotionis prosequentes aspe-
ctibus, imitari debemus intendentes, qui
aliquos

8A

Alquos S. Canonorum, de Conuictis
fratry dnoy pariter darentur, beator
Antonij Florentij Archiepiscopi, atq
Bononij Saxonum Catalogo sanctorum,
ad scribimus Festas illorum, Misas, Officia
in eorum Comemoratione, pro diuersis
vbi festas, Singulis annis perpetuis
futuris temporibus celebrari concedimus, &
ordinaemus. Adhuc tunc vero concordia
subito collaudauerunt dnoy dicens.
Et deo laudamus &c. Equamur Summa
pecuniary non exigua in dnoy abbe:
ty in Pontificia familia toganda; tunc
alij impudij soleat consumi; ad
cum spectamus tamen Papa, tales sumptus,
quasi alienos a dnoy mania, de
punitate Canonizationis fieri debet.
Ad raro (cy pecunie magna pectis
habentur) dnoy inter dnoy censos.
Sed non abiqz que rella familiaris, alio
ryqz dnoy mercedez dnoy spectantur, atqz est.
Delegatione & Superijs in dnoy
famiam dnoy.

Mense

Mense Junij anni Supradicti R^m Car
dinalis Minerus Capetany nomine in
paria eorum quinquaginta millibus Ducatonum,
in subsidij contra Turcas Regny illud in
uadentes, atq; Legationis officio fungentes
Virg in literis Sacris eximij, ordinis
S^ci Pauli bellary omnino expertis, Rea
ruijs Dⁿⁱ munit, Si alij aptioris huius
rei illuc mittendi curare possit; Ut qui
paulo ante Ill^m Cardinalis Columnen
sis, Virg strenuus; huiusmodi Legationi so
liti idoneus, metere decreuerat, atamen
ob penuriam penurij eorum ex clero San
guine Ortus, amplioris Comitatus ductu
vix facturus esset maiores expensas,
propterea Cardinalis ipse honestiori
modo quo potuit, hoc pretextu se
excusauerat. Quo circa post dictum R^m
Cardinalis Minerus in illius locum su
fecit. Cui propter instantem necessita
tem, citius in Ungariam se contulit. De
paulo post eius aduentum strages mag
na indyem Turcis intulerunt. Cuius
ria

nique ut ex literarum, inde in ianua exemplari per
 pi tredecim mille a paucis Agricolis industria di
 genis eos inuadentibus, abtruncati sunt. Au
 gustus ex pugna castro, aut proclama agere
 miterentur. Ami tamen Cardinalis labor
 uinitus prope fuit, cum in dies maior pars
 Origanu ueniret in manus Turcarum, Ego
 calamitarius accidit, de re ipsa Phylarore,
 pro defensione regni & fidei a Turcis anno
 MDCCLXXXII quarta supra miserimus quinquen
 tesimus in pugnis occisus est. De post ali
 quot dies Monachus quidam putans sibi
 licere, a claustro exire, militum & intercede
 re, eo maxime quod Ami Mincius Car
 dinalis quasi cum Turcis conflictuans Origan
 uis petiuerit, uel forte quia in subsecutis
 Hispanis Reipub. se acciderit; Romam mult
 tos pedes ab diu amos, nullo stipendio
 collectos conseripit, qui eos quidem tan
 qua duo strenues precedebant, pedes
 uero duo illy sequebantur; & militari
 ordine ipse numero ante sacrum palatium
 per quos Sue & Illue incedebant; & ut
 mori est in My corpus instar congre
 uenientes, latrabant sua (ut ita dixerim)

nuoma

nuona tinitua. Deinde Verca hic robor
da phalanx hominum paratiz adhibebatur,
Atterq; ut grecis anticyriam suam insequen-
tes in hospitia sua recubant. Mercede tandem
bellua deservita evanuit exoritur illa de
notio, alij avaritibus pontis suz vetasse;
propterea qd non expedivit Monachis
rebus bellis succurri; alij aliter ten-
tentibus. Nichilominus tamen alior
Monachus continuis prodiens se oblat-
tur; qui paucis sumptibus, multas ordi-
nes, ^{Wiphanitru} potestabatur. Sed idz deturrimus
qd de Exeritate Monachali actus, et
merito, gesta enim Monachorum extra claustra
evanida reputantur. Monachus enim, ut
inquit text. me. placuit de 2. 16. q. 1.
neq; penitentiz dare neq; filij de baptis-
mo accipere neq; baptizare, neq; impo-
nus Mutare, neq; mortuus sepelire, neq;
ad Eccliam seculariz transire, neq; alij qual-
libet unius negotij se implicare debet.
Sicut claustra suo contentus, quia sicut
piscis sine aqua caret vita, ita sine
Monach

Monasterio Monachus, Sedeat itaq; Solitari 86
vixit & ita uat quia munda mortuus est.
Deo autem vixit. Ignorat nomen Regis Mo-
nachus, enim Erue, Latine est Solitarius.
Sedeat ergo et suus Solitarius Regis Eracet.
Propterea cum Pontifex ueris prudentissimi
omnis, tantisq; Santimonis Vir eret, illos
Monachos extra Monasteria euagari
deturbe arbitror, eosq; ad Chautra redi-
re compulsi ne amplius bellici rebus
immiscerentur.

De Confederatione Pontificis
Mariani cum Imperatore Po-
tentibus & Magnatibus Italiz.
Et ex hinc in diebus anxietatibus solliciti-
tudinisq; Pontifex dubitauerit, Regis
ut ceteros pacis, quamuis causa laborat,
inter Imperatoris & Gallorum Regis per suas
litteras humiliorisq; procuraret concor-
dia. Quis itaq; rumor esset Regis Franciz ma-
ne potenti in latius uentura, totaq; Ita-
lia in partes Imperatoris & Regis Cuius di-
uina diuisa esset, multis rebus con-
siliis

28.
Sibi cum Cardinalibus in Consistorio Patres
pissimum habuit, ut maturius deliberare
ret quid indifferenter tanto agendum esset.
Tandem ut bonus gubernator ac propul-
sator Patres patri curavit, Impera-
tore suo, Dominatione Italica, Ducem
& Magnatem Romanum dicitur Manium
collegare, ad propulsandos omnes qui
Latinos invadere nitentur. Et quan-
tus tunc illa esset generalis qua om-
nes vincerentur, consuetudo tamen
certa erat in Gallorum aut Turcarum
Rege esse facta. Pontifex proterius
dicitur ad expeditionem. Cesar nempe
pro Regibus Siciliæ & Neapolitanis ac Ur-
bis imperialibus, Conventum erat in
Venetiam. Moretinorum & Potenta-
tus cum ceteris Ducibus, Marchionibus,
& Comitibus, ceteris nominibus Equitibus. pe-
ditibus pro Rege pollicebantur. Sic ut
et alio tanquam Italia & Republica pro
sua pace paxque omnibus pacificarent, si
Patres

Pater ceterisq[ue] Ill[ust]riss[im]is Cardinalibus, Præsulibus 87
alijsq[ue] Nobilibus, pridie Nonas Augusti
petrii Leod[ic]i S. Mariæ Urbis Romæ de die
interemerat[is] Virginis de nubi bus copio
sonat[is], inter Illust[ri]ss[im]am Solemnem prædi
cary promulgaretur concordia, quæ qu
d[omi]n[ic]æ confederationis contra quos cum
Volentes Italij invadere, iure potuit
Papa facere hæc arma tyrannica imo
iure, non suffragariibus armis, sp[irit]u
alibus, ut supra retuli, ac se et alios
d[omi]n[ic]os et fensare. Et quid[em] cu[m] li
bera civitate sua Roma vel proximo
pro repellenda iniuria sua in per h[ab]ere
auxilio, imo se potest et negligit vide
atur iniuriant[is] favere, hinc eni[m] Pon
tifici catholico tibi ac suis proprio subue
niri subsidio atq[ue] arma parere, et ge
nere bella ut in c. dilecto de sententijs
excommunic. in 6. Neg fecisset inter mi
hi iuriter pater nisi iure potest quia mag
ne libertatis et timoratis conscientie
Pontificis n[ost]ri fuisse constat. Cuius eni[m]
facile

facile credone. Sij p[ro]p[ri]o scientia
literary proprii salutis obliu[is] in iuuen
ute pacifiqu[us] uiseno ad bella se con
uertere, ni usq[ue] et pia uultus causa per
mitterent? Cu[m] ergo diuina officia, pa
ritorq[ue] pacis fidei proclamati. euent ex
pleta in suis quic[un]q[ue] hospitib[us] de contabul.
Conuiciu[m] a R[om]ano Cardinali
Ber[n]ardino de Caruafal Pontif[ic]i
factu[m] cuiusq[ue] Pontif[ic]i[us] h[ab]ita
bi in nobis inuicib[us].

Maximus vero Pontifex in Rom[ae] S. Mar
tinali nuncupatu[m] diuertit ubi a R[om]ano
Bernardino de Caruafal Cardinali
S. Crucis hospitatu[m] atq[ue] inuitatu[m] erat
qui inuicib[us] tortu[m] (nequid similit[er]
~~indivisiu[m] p[er]it qui suscipiendi p[er]it~~)
Ortella, anicis, ataginas, phasianos,
Italia huiusmodi cuncta exulentibus
Pruas, Ninas & singularia in Palatijs mi
serat sacry. Ut per oblatione[m] p[er] festos
coquosq[ue] Pontif[ic]ios de gustarentur et
para

pararentur. Tamen praevalens letali 88
morbo ne dejustare quidz quiddam po-
tuit. Quamvis nonnulli errore ex sinistra
suspitione decepti improbe suspicati sunt
Eum illo comitibus existendis esse imitari.
Sed omnino falsus id est. cum nihil (ut dicitur
meus) propulset, & hoc cum parva hinc
to eius in nobis crepesculo in aula sa-
cro redijt, in unius infirmitatis me-
dici iudicabant esse catharris & capite
defluente: qui quidz catharris Pulvis
quodz iuxta palaty fuerat. Et paulat-
im apertima illud descendit in pu-
tur, ubi per aliquot dies sic defixus
fuit, & difficillime quidque defluere
siverat. Opinabantur tamen Theatrum
Chirurgi non esse mortiferum, maxi-
me cum suppurationis illa in brachio colat
beretur, qua intumescente, ij qui exper-
ti apertima simile fuerant promerant
mortis proxima esse Pontificis propositi
cabant. Sed cum ope medicorum inflans ille
expe

Expulsetur, iterum respirantes ac legitima
affectu, credebant Papae evanescere pericu-
luz, cum inde deterius illi contingerit. Cuius
tumor ille deoruz, corruens supra
Vener. Sedit, et Vig. adobis Pontificalibus
cum gravi dolore perque 30 diebus a-
liquo stetit, Tunc tolerantiunus pro
diebus ferme singulis, extractorum ves-
ceretur, et per camera ambularet,
Et die ante exalarionem animi bene
dithomus militis quos in subsidium Me-
diolani (sive Vnionis servata) mittebat,
contra Gallos, qui post aliqui transitu in
Italia descendunt: in publicis pro-
gredere, Et ab illa die omnes indu-
bitate, Pauperum columitate opinarentur
Deus autem, cui spiritus tradidit, quadra-
gesima die initiati morbi aliter de-
creuerat. Erat nondum de infirmitate
satis constaret totaque diebus
curriculis opinionum sine inde Variis
Emergebant, alij Veneno percipit,
alij

alij ex incognitis morbo decessisse aere
sunt, qd Dei iudicio qui Secretorij
in illo ignorat, est relinq. uendz.

De creatione Cardinalij hinc

forte Regis famulij relicto.

Et ex familia flammionij mortz Don
natus per aliquot dies antea p. p. r.
sicut illi in stabat. V. Dny Guilleronij
hinc forte, hinc Dnary J. Dertusentz

Episcopus Cardinalis creatione amissa
manerent deserti si Caffel (qd Dny
aurotinet) p. p. r. Pato nubi d. u.
no ab hac luce conyuant. Et licet

Papa sine p. p. r. i. c. a. f. m. i. l. i. j. s. u. i. e. a. l. i. a. j. a. r.
dentis hoc p. p. r. a. u. e. r. i. t. d. i. f. i. c. i. l. i. m. e. a. t. o. l. e.
gio Cardinalij impetraret, si Dny Pato
pro recta eius p. p. r. i. n. g. s. t. i. j. h. a. b. i. t. a. n. t. i. j.
quod hinc f. d. e. x. o. n. j. h. a. b. e. b. a. n. t. i. j. v. e. r. t.

quia p. p. r. t. a. n. t. e. c. o. g. n. i. t. u. j. d. a. t. o. n. i. a. f. i. r. e.
e. o. n. j. l. a. n. c. i. t. i. o. i. n. d. i. g. n. e. s. p. u. t. a. b. a. t. u. r. E. f. o. r. m.
o. m. n. e. s. a. f. e. l. t. a. b. a. n. t. M. a. g. i. s. t. r. y. T. h. e. o. d. a. n. u. s. a. l. e.
c. r. e. t. i. j. P. o. n. t. i. f. i. c. u. s. q. u. o. r. u. j. c. o. n. u. n. t. i. a. a. p. p. o. s. i. t.

Et hoc Dnary Dertusentz eliji. Voluntas
tamen

tamen Pontificij, ac et Veruſij Ducis aliter
inhiabat. Et tandem in Cesari oratione
intelligente, Comite de Calabria Duce suorum
sua manu de terra, tribus ante morte Pa-
pae numero Cardinalium prodestibus Ducis huius
Regni hinc fore Denturſij conueniens et
ditantibus multis beneficijs, ac officijs qui-
bus eij Pontifex donauerat. Et felix ut que
Deus ad tantum fatigum breui exierit. Et si
conquereretur se huius curialibus esse ma-
tute quae pauperum Cardinalibus. Hoc quippe
inde prouenire arbitror, quia sua quae
factum maxime tunc det. Eadem die Radice
se dicit, eij mille ducatorum pensione hanc
Ruffo Constantino Archiepiscopo, alijque hinc
partem in Flandria, cuiusdam uniuersi Proreſſij
Metropolis consanguineo, cui eadem aut ma-
iore pensione, in hanc familiam huius
nunc et Flaminijs hinc dendas contulit.
Et primo hora diei qua obijt, motus
prohibitus in hanc Ducem Denturſij non
Papa breui concessit, quae ut hinc alumnij
superest hinc, quae ex hinc in hinc de
terat, moderatione Severi Ducis, ac Car-
dinalis Denturſij distribuenda, reliquit.
Caup

90
+
Causa largitionum huiusmodi ea fuerat,
quia omnia et res indigentia clientela,
et obsequio angustia, in quibus ad causam con-
tigit, nihil aut parum pro multis expensis
et damno damnis recipitur. Sed frustra
quia ex legatis nihil, expensionibus vero
modicis, post longa expellatorem sortiti
sunt. Nam defuncto Pontifice parva aut
nulla cura fuit executionibus implenda
eius voluntate, vel forte quia novus Pon-
tifex pensioibus avertit notuit, aut quia
in quibus officium illud comitum fuerat sibi
offitium demeruit, aliorum sunt oblitus. Et
cum ante mortem Papae suspicarentur videri
in potestate, aut tunc, siue literis eius toxicatis,
pro qua informatione D. N. Ferdinandus
de Sylva Capitanus Castellae in carcere
vel in castro de Angeli quodam subditus
Ducis de Lamerina, qui factus est Gallicus
sequebatur. Cuius causa mihi fuerat
commissa. Et quia multa ante executionem
definitionem et aliorum Pontificum a Roma
migravit, successit et ceteris cardinalibus,
quibus non magis quam subdito Papae curae
fuit anglis licet examen, nego-
tium

hujus infectio permanet.

+

De morte breuibus q̄ Pape p̄ferri
Et cū in Squa mors 14 die septembris p̄
diti anni 1523 insidiaretur Pontifici, recep-
tis deuotissime Sacramentis (ut moris hu-
erat) ibide altantibus p̄lati domus huius
cū Rmo d̄dno Archiep̄o, extraxerunt
cūq̄ inuictante, nec non penitentiarijs
alteris diebus, more solito, presentibus,
moritur Pontifex quadragesima die in-
cepti morbi defatigatus doloribus, ac cru-
ciatibus creberrimis, anno 2 sui Ponti-
ficatus. Mortuo pontifici, pontificali bus
Ornamentis induto, cadaver foras vehitur
in secundam spatiosam aulam Palatii; de-
ponitur in throno d̄dno, ubi manifeste
visq̄ ad nobis omnibus pateret. Innume-
ras hominum Copias lateruatis ad ipsius
pedes deorulando solita conuenerunt sine
irruerant, quia (ut aserebatur) indul-
gentia plenaria deorulanti bus eius
pedes est concessa. Adstant eniq̄ comi-
tantes ex ordine Corpus magnificentissimi
mores Conchensis P̄sul & D̄nus Ferdinandus

Ref

91
Dus de Calyba infelix tunc Custodis Capiti
taneus & Dñus Bartholomeus Cusba, tunc
Succoru creatus Cardinalis, Dñus de Al
burquens filius, Et Dñus Petrus Pariceus
proba Episcopus Eienensis & Cardinalis
Aluis Dñi Alphoni Felles comiti de la
Puebla de Montaluan fatis Marchionis
de Villena. Et Dñus Rodericus Mendacius
Aluis comiti de castro salmanticensis
Episcopus postmodum creatus, cum multis
alijs Nobilibus Hispaniarum Cadaveres de
servantes, ne turba irruerent proster
neret, que Rex poterant arcere. Alia
bant prosterca Penitentiarum, ac alij de
familia Sacellari submissa voce offitij
Defunctorum Canentes. Deinde nocte eadē
in Sacellis sacri Palatii sub silentio por
tatur, qd nonnulli nostratibz custodierunt
dolentes lachrimosis Angustibus obitu
immaturum sui ducis & aevigē. Pie
tatis namq; affectu, aut humanitatis
intuitu, mortuos lugere non prohibemur.
Sunt nonnulli ^{tom} Patrum, exequijs alijs
ru

De
Nunc quas lacrimas impendere legitur.
Fides interz collatimant & ruina
Immeritas coacervatas, quas per ma
re & per terras profecto dignas pla
vatus pati sunt, quas & pavore essent.
Quam inferius apertissimz mentronz fal
ciemus. Postmodum vero 13 Kal. Octobris
convenere R^m Cardinales, P^rolati, Ora
tores, Magnates, Nobiles, innumeraz
turba ad inferias Beatissimi P^pis
quz in June hodie ductz sunt. Hora
circiter 9 ante meridiz magna & so
lemni pompa in Basilicaz Apostolorum
eodz ornatu pontificali cadaver lectica
defertur funebri. Et celebrata Missa
operachi exequij, sicut pridie factuz
fuerat, in aperto relinquitor, et Marco
re Romanuz, venientz Pontificis pedes
deoruelatur. Nam hic mos iaz die et
noe observatur adijis, qui non parim
e domibus egrediuntur, excepti diebus
in chirographis Augustali determinatis. Et
tunc obligationis potius facultate quz ar
bitria

bitrio Mantovano, et rediunt. Hinc inter
 illas eorum est adagio: beatay eorum
 mura, qui nudent Hispanos, qui libe
 re ad sacra, aliaq; munia obeunda
 pro arbitrio exeunt. Hinc Florio in
 Paenitentijs, neq; contrinjuntur, ut galegus
 ad certor dieb; et festa Solemnia. Et ne
 ab argumto suscepto discedamus, circa
 nocte euerdy diei; sonauit de feruo cor
 pui pientissimi Patris in Capella. Ubi
 per Canonicoi s. Petri dieb; impetit
 diuiny decantatur Offitij. Et cum quibus
 in aspectu pulcherrimis, horribilib;
 visu uno omnibus apparbat, ob id
 nempe, q; ara non pinguis tanty, sed
 morbi letis erat valde turgidus. Et cum
 sceleris, id est. Archiduchum Sacellano
 Regiae Saceri Palatij Pontifex ory, prof
 patione, homicidatq; aduery, acclama
 set Pontifig; toxicis interempty, quippe
 qui marmineat Alexandry felici re
 cordationis Veneno occury, simily est
 q; (Inflatione Gabarie) exorta est

Conten

Contentis inter alterutra familiae, illi
pari enim inuicemant. Flaminio, quod non
fideliter et dolere uelodierent. Pape, H.
que sibi solis seruandis, vendicauerunt,
repellentis Hispanos, admitentes Gallos
et coquos et ministros coquum. Et cum
eo ipse profata bella exarduerent, sus-
picabantur omnes ab illis toxicatis
Pontificis. Autorem enim Boetius, nulla pas-
si estior est ad nocendum, que fami-
liam inimicis nec deterius hostis que
fictis amicis, aut odium grauius quam
simulatus amor. Et sunt ideo nequis
res salter hi, que illi qui foris sunt; que
nec per amicitiam specis, que inimica
sunt, ferunt. Sed non puto Flaminios
adeo ignaros, ut tales recipere, a
quibus scribere flagitium perpetrare.
Si enim aconiti potione Pontifex fuit in-
teremptus, subtrahenti ingenio comi-
su est fauoris. Omnia namque Idulia per
fustabantur ab instructore. Sed ne fallor:
propterea admittant Gallos qui a nunc
more

93
Moresq; eorum; p[er]tuis que vni coherent
illis. Et tunc fuit tumultus domesticus
ut ad sedanda alteratione oportuerit
arte anatomie aperiri a Chirurgis la
tauer. Atamen quia Veritas huicce
rei minime certa consistit, uirgia non
de sepius fuerunt, et ita semidilatatis
Cadauer de pulchro traditur. Cuius
memor fuerit Doctorum & Africae prae
medici dicitur sacre Magistratus bene
ficio sublati esse. O turriane et horren
dy facinus omnes recare saltem. Nam si
aperte quompiam occidere, graui flagitij
arbitramur, quanto magis incidere
Pontificis Minister salubri, speculij p[ro]di
citi, magistratus Regi, schola Virtutis en
terinere? O nequissimi, Veritas Veritas
quae somnia, tu ne agrum vultu inter foy
te? quae ut amonarij satis tenebari de
lyt[er]e? Cuius temeritate, qua de audacia
stanti diebus comitibus? Considera se eni
bonitate, literaturae, aliaq; vultu Pontifi
cis

ci merita, ut a tanta huius fauore abhi
neret. Cui si omnia velle colligere, faci
lius in tempus quae materia deberet.
Cui non ab homine sed a Dymone per
petratus existeris. Cui si. Verget. S. Pon
tificis ab homine toxicis occidit esse, sed
iurmodi suspitioni praeiungitur addi
tione. Prospero Columna, generalis
copiarum Sacrae maiestatis dalmatibus, qui
post mortem Pontificis Regis Hieronymi Car
mii est ingressus, peremptus (ut fama
erat veneno. Hoc multi suspicaban
tur, quoniam Pontifex in federa contra
Regem Franciae, omnes Potentatus Italiae
dixerat. Et quia Prospero Columna. Ar
miae et conuictio exercitus Gallorum resiste
bat, ideo eum Pontificis toxicis interire tu
mor erat. Cui nimirum iudicis diuino re
linquamus, quia tunc nefaria fauora
non sunt a christi fidelibus per se, iumen
da, neque re neque consilio, perpetrata fide
re credendum est. Hijq. continuis diebus
ma

194
magister domus, et tota familia ponti-
ficis, ad humiliter Papae, singulis diebus
veniebat, et per atria sua in domo re-
vertentibus. Alij in tunicis Pallatis,
alii vero in propriis sordibus ducebantur.
Nihil in eis est, quod Clientes Pontifi-
ci defuncti impensa carnis, et diebus
alantur. Itaque mihi citra suspicionem
habet, utrumque fidelitatis sui laudibus non
frangere, quanto magis discrimine, quan-
tum datur impensis, hunc Virum et
Vig ad Sepulchrum duntaxat comitari. Nam pro-
fecto si Patris singulorum episcopi fuerit
Pontifex, eius multa beneficia contul-
set; non posset ardentiori amore
eius inservire, cui tamen expensae mu-
nere eorum maiori parte fuerit. Hac eadem
die 17 Kal. Octobris, et tota Urbis armis
abiret R^m Cardinales in Urbe conve-
nerant super rebus agenda; et primum
ut ordinarent Praesulatus, Urbis Prae-
fectus, praefectusque officiales, quia obitus
Pontificis omnes de more laevis parantur
ad

ad arma. Et quod deinceps, ex illis
Castri Grijini, cateruatq; iuveni Rus-
tici ad pyda, & pyng. Itz fautores cui-
usq; diuersionis conitant partes duas, lico
& Dni Cardinales ad iustitiz expediend-
da sine mora creant Magistratus, sup
tractamen, cy seditiones usq; ad creationem
Pontificis non sedentur. Tractarunt
preterea de Castellanis Ministris, & Ofi-
cialibus in tota lecta ditione sub omnia
ponendis. Illi rebus a morte Pontificis
in decem Kalend. eiusq; mensis ope-
ra dederunt.

De exequijs solemnioribus factis
a Cardinalibus factis.

Ultima die nouembriali, Rmi Cardina-
les, vt defuncto parentarent, moxq; p-
cy exequijs seruariant p-territory
Pontificis, & ofiis suauiter in hunc mo-
du persuerent, basilica Ap-olatoru pe-
tuerat. Adhuc l-uz Rmi Cardinales
per quos illi funebri decantabur in
pydeto sacello Canonicy. Et inter illi
sary

95

Inter Solennia concionatus est popularis
Samaritana Hierosolimitanus Archiepiscopus
nobilis et cuius nepos ex Torone ex
milia de Caruasp. Adiuuendo et hoc
tando Princeps dicit, ut talis in Pon
tificali sede constitueret procurarent, cui
Reper et Princeps terrae capta submide
rent, eiusque monita velut medicamenta
susciperent. Ac finita oratione et Cardinales
conitantes Princeps laudis Missae celebrant,
Vig ad superius in Apolloniam media Basilica
erectis, quod circumstabant familiares Pontificis
pullati, super quod aliud contabulatus, in bar
raui faubus magnis plenus iuuentibus erat.
Atque interius duo Cantores praebant sterner
requiem Antiphona, qui libet Cardinalibus cir
clicbat tumula, de pergens supra eorum aqua
Benedictus, atque tumulantes. Et cum perfue
bat, oratione summo pace cantabatur, quo
ordine ad illorum vig decus est. Adhas
Solennis Infensa Princeps Cardinalibus dicitur
eductus in carcere, venit, eorum antea
diebus in Prae S. Angeli unum Domini summi Papae
illa

illa de causa quae supra retulimus in-
clusus detineretur. eumque Longi memoriam
Adrianus solui vetulit, ante creationem
noui Pontificis. Atamen ut ceciderent
Oratorum Cardinalium contentiones, quae
nisi alij volebant illis statim dimitti, alij
autem praecipue Pontificis custodiri, decretum
est ad illas ultimas vias ducendum, quae fini-
ta, conclauae cum ceteris Cardinalibus in-
traret, essetque cum illis inclusus, usque ad
noui Pontificis electionem; qui post se ve-
llet eum in castrum reducere, aut eius cau-
sam iudicium relinquere, iuramentum est.

De protestatione Nuntij Regis
Franciae Cardinalis intra
venerat conclauam.

Peracti exequijs illis Cardinalibus con-
clauae (ut mox est) ingredi volentibus
contentio exorta est inter Oratores Regis
et Nuntios ac Regis Gallorum. Nuntius
tot Regis aserebat; Nuntius Parisiensis
tunc Cardinalis in Gallijs commorantes
antequam intrarent Conclauam, eo prope usque

qd tenerentur absentes citare: Ut venirent
 ad electionem Pape electionis; aliqui absentium
 nomine protestabantur, se adunum de con-
 tempte. Pretendens etiam: morum esse om-
 nes Cardinales citra vel ultra montes exis-
 tentes, ad electionem esse vocandos, qd si
 secus fieret; irritum et inane quidquid sine
 ipsis decernerent fore protestabatur. Et
 Diverso quorundam legatus dicebat: qd esse mag-
 ni periculi disturbans vacationem apostoli-
 ci sedis; et propterea brevium plenius
 esse consulendum. Cuius vero gratibus sit
 multa dispendij, quot et quanti sit pe-
 na periculis Ecclie Romane longa vacatio
 exacti consideratio proponit edocet. Quia
 deficiente Ecclie Pastore Gregorius nonnullus
 lupus inuadit, et Ecclia nonnulla in faulta-
 tibus graue dispendij patitur, et iuribus pe-
 tetur a quibusdam Cardinalibus; ne in Congregatio-
 ne differrent, ut tantis discrimini- bus occu-
 rrerent. Maxime autem quia iuxta iuris
 dispositionem Cardinales presentes non te-
 nentur absentes expectare ultra locum
 ut apparet ex tra. c. ubi periculis in Eccl.

Roc

Hoc Saero. de Elect. lib. 6. cumq; verba sunt:
Hoc Saero Concilio approvante statuimus
Et si eundem Pontifex (in Civitate in
qua ex sua Curia Residebat) die claudere
ve contingat Extrinsecus, Cardinales qui
fuerint in Civitate ipsa, presentes ab
sentes expectare 10 diebus tantummodo
teneantur. Quibus elapsis siue absentes
Venerint siue non) extunc omnes con
venient in Palatio in quo idem Pontifex
Sabinae, contenti singuli singulis tan
tummodo servientibus, Clericis vel lai
cis, prout duxerint eligendi; illis tamen
quibus patens necessitas id suggerit, in
dulgentiis dies habere permittimus; eius
de electionis arbitrio Reservatis. Auditis
Intellectisq; Utriusq; Legationibus
decretis sunt per Inos Cardinales ut tot
damus obcurberent, statim adire conclave.

De ingressu Conclavis.

Tandem more solito itur ad Claustrum, 1 die
Octob. anni 1523. qd vix indies sequentis
4 hora post meridies mansit occultus in
eo autem 30 Cardinales affuerunt, et 6

des

die eisdem mensis superuenire alij 3 Cardinales ⁹⁷
Sallus modo de excommunicatione. Cuius oratione
perialis dicitur alij dicebat non esse ad
mittendos, eo qd conclauis iussu clausa.
Sed post longas altercationes determinatum est,
ut admitterentur iuxtaqz inc. p. alyas
in l. v. Si vos ibi breues (quos per lo. d. f.
diuinus expectandos) superuenient, re in
tegra, videlicet antequam eidem l. d. de
Pastore prouisum, in eodem negotio in illo sta
tu in quo ipse inuenierint admitantur: qui
primus quod diximus de claustra quod
de famulis cibo ac potu reliquisqz alijs
seruari erant. Quorum aduentus per culti
sunt Imperiales. Triginta itaqz tres Cardina
les fuerunt in Conclauis v. g. in diei Mercur
rij dedicationis Basilij Hospitalary Petri
& Pauli 18 mensis Nobembris eiusdem anni.
Cuius electus est Pontifex maximus ² Gregorius
Dn. Cardinalis de Medicis vocatus Cle
mens 7. Cuius autem compositiones et con
uentiones (si fas est foras haurire) duabus
Conclauis inter 2. mox Cardinales longis
confederatos vltro citroqz ratis fuerunt,
alij

alij scriptoribus relinquamus, qui Veritas
gesta dicitur a intellexerunt, dat die
nobis tot sine controuersia dicit elabi
non potuit. Nos vero post tot dierum
curricula, potest huius Schisma quia electio
formidabamus. Propterea quod aduersiones
dicebantur factis senioribus Cardina
libus de non creando Dno Cardinali
de Medicijs, et junioribus de eodem
Pontificatu apice decorando. Et quam
uis in re tam sancta non sit verisimile
talia iuramenta interuenire, cum lex
et regnum summe similes partionis dicit
iuramenti, siue cuiuslibet alicuius Prin
cipis firmitatis inuenias, caret, et irri
tet, et iura viribus eas carere decer
nant, ita ut nullus ad illa obseruanda
quomodo dolet sit abstritus, ne quisque
ex earum transgressionem nota videatur
de non seruari; et de transgressionem
quicquid modi quae iurandi obseruationem
sunt acceptiores, cum caret electio, dicit
libertas quoquo modo adimitur eli
gendi, velque tamen nemini parcent
has

98
has pathones pro certo crederet. Tandem
Seniores Cardinales factum defensi cre-
runt. Belgionumque prolixam Claustrum
pati non poterant, aut quod verum est,
quia Deus qui cuncta gubernat, muta-
uerat illorum corda, ut omnium consensus
Jmms Dnus de Medicis elegeretur: ne de-
tu Patris Thueris, licita incommoda
datorum. Et die sequenti factis. Helua
Bech de Dyaria celebrati dicitur, sui
eius electio publicata, nimirum quingua
gerima die, quasi spiritus P. Inpreser-
tato Pontifices factis affuerit. Pontifex
autem priusquam exiret a Conclau. mag-
nas fecit largitiones Cardinalibus do-
nando eos officio, quod dicitur ut re-
uerat, quorum obventiones sibi retinuit.
Conclauarij reha alijsq; complura be-
neficia. Et ad Ducatum, vestis in super-
contulit. Omnibus gratias egit pro
electione de se facta. Et non post tam-
puz interually a publicatione electionis
pontificati apparatus amictus, magna
solemnitate et pompa in solio a lecti
caris

27
Lectio dicitur in Basilica Agostiniana,
in Capella S. Andreae ad gratianam ubi
nec, ubi a Cardinalibus solita venera
tione fuit excepta; ut superius in
flexione personae Adriani retulimus,
et post benedictionem populi in limine
Sacelli, Magister ceremoniarum tenebat
duas arundines; altera supra, al
tera, candida incensa parata. De
Papa exiretibus; alta voce et intelli
gibile proclamavit incendendo Sape: Pal
ter &c. Sic transit gloria mundi huius.
Deinde in medio Lectae fuit idem, tertio
denique ad exitum Basilicae eadem protulit
verba; et eodem ordine ac comitatu
Venerunt et in Sacro Palatio. Primi
ty Pontificatus fuit, creatio Datarij
Joanni Marthei, qui etiam iuribus, pru
dentia tamen Senex clarus Virribus
pollebat; ut ab omnibus probabatur.
Postmodum vero magna fela solemnita
terque celebrabatur usque ad Kal. Decem
bris, quibus Pontifex novus coronatus.
Quod quia animus meus fuit per
beatij

99.

beatissimi Adriani immortali memorie
viri describere que facta sunt hinc et
mentis felici recordationis sub silentio
preteribo. Hoc enim esset membrum (quod
auit) totum occupare, maxime quia in
Romanorum Pontificum annalibus latius
elegantius sunt designanda. Neque multum
a proposito videatur delabi ad res aptas
veritas.

De retentione beneficiorum in
spectu Pontificis Adriani.

Cum beatissimus Papa recolens memorie
viri in omnibus esset circumspectus
præcipue tamen in provisione beneficiorum,
eos Undeque suos queritans, quibus
salua conscientia posset ea conferre,
cum eos ex sententia non facile inveni-
ret, plurima beneficia post eius des-
cessum vacantia remanserunt. In quibus
non pauci sine debito curialibus ac
reliquis beneficiis et ordinibus de more
conferrebat; multi invidiosè tenacitati
potius quæ de his provisionibus hoc unum
putabant; minime considerantes, quæ
viri

100
Regalantia ac Volentia beneficia sunt con-
ferenda. Prolati enim iuxta canonum statu-
ta ad huc perpendere debent viros pro-
fectiores, scientia moribus & fide, qui
in sacro ordine & lectis sunt colendissimi;
Obi ne potentia aut supplicatio quorumbi-
bet subrepat, merita personarum sunt
expendenda. Et quia Regalantissimus Pa-
pa in promotionibus, quae beneficiis
conferendis, hoc exactissime observabat,
in multorum indociliis quasi barbarorum
somnis odium iniecit. Cui dignitates
personarum, & reliqua sunt singulis ser-
vata & non plura, ut sacri canonis tes-
tantur) tribuenda. Atamen nonnulli mo-
do avaritiam non postponentes, dignita-
tes duas, & plures lectas: contra cal-
noniam sanctiones nituntur accipere.
Qui cum uno officio vix adimplere suffi-
ciant, plurimum stipendia sibi ven-
dicant; qui multum literarum vix vix
puritate ac testimonio bonae fidei po-
tenter, quae infelicis in plateis men-
dicant poterit abunde sufficere, & qua
I. S. S.

Atributione collata. Hæc e materia pe¹⁰⁰
ricula pluralitas beneficiorum decretali
hi adfert. Plura enim sacerdotia habent
tibus paratur materia Cajandi, propter
id qd diuinus cultus minuitur, atq
tura letary absentia Rectory collabuntur.
Et qd deterius est, animarum cura negli
gitur, e diuitiarum sentibus fomentu pe
niculose prebetur. Hæc e alia huius mo
di effrenata cupiditas, sui prodigia pauc
Emula, mater litu, materia uirgore,
generat. Et ubi nondum in Calabria ~~duo~~
duo fuerint initiati, uere optimo ta
men putant sibi maiores prebendas
deberi; tu quia antiqui curiales, tu
presepue quia Caudatarij sint, autu
bicularij Dnoy Cardinali, non atten
dentes qd etia leges ciuiles offitia se
cularia, e principalibz locis non tyro
nebus, sed ceteranis, ac per singulos
gradus examinatis conferunt. Quos
tu arrogans, tu impudens spiritus, qui
ind

caelesti militia, que propensius per-
seranda est, e sicut aurum repetitis,
lymbus exploranda, statz dux arm-
mariz esse deideret, cu forte ne tyro-
cinuz quidz fecerit, cu prius lectorz
aut Officariuz: Palomitz; Exorcistz, Si-
ue Acolytz indiuinoruz quadimentis
(ut sacros ordines amittamus) agere
debuisset. Cu triquuz sit, absurduz
ut imperiti Magistris, noui antiquis,
rudes emeritis preferantur. O exarra-
tatis ambitio, que semper quo plus
ambit, eo magis sit insatiabilis,
quo sibi amplius induffet, eo magis
inhuat. O imprauitas importuna pe-
tentuz a Pontifibus Romanis co-
aucta Sacerdotia; Ut tuz obtinuisse
que extorisse pleriqz noscantur. His
omnibus Cicariuz Minervalez medel-
ritupiens, qui ritabas Mideumz Tuel-
rator, quibus letary gubernacula co-
mitteret, Doctorz (inquaz) de Ayreda
Doctorz

101
Doctores de Aluarado, Doctores Calderan
za, Doctores & Artificum Parisiensi Com
morante, ut ex multis hinc Saltus pau
culos Selijamus, ac alios plures in His
pania, Francia, Italia & Venetia & Ger
mania (ut de me inter, taceo) non in
ter hos antesignatos Doctores nomi
nando) eisdem tamen ab eodem Pontifice
enumerato, ideoque Provisiones
Italia huiusmodi premia a oculis
flecti inspexerim, omnibus hinc per
nosceda curavi. Ne propterea ma
xime Curialibus Pontifex erat infes
tus quasi novarum Opinionum & super
stitiosus Inventor, qui utique conide
rarent, quod si qua beneficia huius ad
huc non concessit Patris Eximius
non sibi, sed Viri docti & sublimi
bus perquirendis reservavit, ut ex
perimento Exercitiorum omnibus pro
bis suis exploratis. Considerarent
preterea Detractors (ne opinarentur
euz

769
eius esse tenacem inopia Agrololiz Carne
re, ex eaq omnia Vasa aurea & ar
gentea, & pretiosissima quae & supellex
sua arportata, aut pignorata esse. A
deo beneq obolus quidq qui indigentij
Subleuaretur, in ea reperiebatur, ne
dus ad liberalitates exercendas Sufi
ceret. Et namo in tanta pauperie po
set liberalis existeret, nisi ~~etiam~~
aut in contra faceret tolleret gabellas
seu impositiones a Subditis, qd mini
me attentabilis, pietissimus Papa,
imo potius eos Spiritus lenitatis confo
uebat, illorumq indigentia Subueniebat.
Animaduertiunt etiam ob acerriam
partem de suis negotia, e quibus obuer
tiones Agrololiz Campi exuenire solent.
Nec erat indubitanter ad inuestigandas
penurias (magis debitis lucubratis
quibus literarum) Vellent nempe solvere
Creditas prope laque paranda & exer
citiu colligendis, Clientelas alienas
quas

102
quasi quidem omnino breui Inmatura
morte non esse soluta reor. Conside
rantes vero magnas impensas apud
hij Sedij sumq inopia parte monij
non auaritia attribuerent. Si enij Soc
non fecisset ^{Sanctus} Pape dilatator bono
roz potius qzq magni fruis largus
Videret. Quamuis sepe vicia se ingerunt
Spiritu q sub virtutis proteru latita
re conantur. Illi venioribus Inuestis
causis obstruere ora latrantij con
tra Pontificis existimauit, licet alijs
Oratione magis conposita melius po
set euz excurare, sed veritas abiq
ampulose verbis longijq verboruz
ambagibus se ipsa demonstrat. Neg
dat mihi puto retulit ne in re taz
clara prolixas aut verboruz videar.

Descriptio Statuoz q qua
litare Adriani Pontificis maximi.
Ad Coronidz opusculi congruz duci
In meq alioruzq pia recordatione Sta
tura

tura, & qualitates Adriani b. Pontificis
maximi dignas memoratu describere.
Nā qd̄ imago depicta indoctis idē scrip-
tura p̄stat literatis hominibus. Erat
igitur membrorum pulchra tempera-
tura, aspectu pulchro, Vultu oblon-
gioti, Candido & rubeo, Subrima na-
so, ac aliquantulum aut senio aut
natura incuruauat Caput & Colly,
Statura proceriori, incera moderatq̄
neq̄ tarda neq̄ cito, silentio prou-
dus utitur & cautus in verbo, humi-
lis doctus castus. Saneq̄, conuer-
satione alacer ac benignus, Viden-
tibus & colloquentibus gladius ac
clemens, Sermone verax, iudicis
rectus, qui conspicientes honestate
intrahebat, atq̄ refreuebat moribus,
integerrimus vita, literatura sacra
conspicuus, adeo ut eius temperate
par difficillime reperiretur. Huius mi-
sera, & p̄orū calamitatē, ante quā fas-
tigij

103
tibus pontificatus adipisceretur, erat
Exemplar virtutibus, in Pontificatu vero
non defuerunt detractores Critici,
Et blaterones qui illi detraherent. Pat
ribus vero a malevolis, quasi Varcon
tumelicus fuit reputatus. Deus tamen
qui cuncta per veras causas agnoscit
valiter quae Somnig iudicat, qui bene
nouerat mentis et opera pyrroni
Papae, quae neque magnitudo status in
uit, ut vita mutaret, imo eadem fue
rit salutaris, eadem continentia, par in sa
crae eloquii enucleandi ardor, et
studium, sibi per omnia similibi in
cultu et parcimonia, aequaliter omnes
manuetudine usus, nulli seruit
decidit, nulli denique fuit perturbationi
agud eius locus. Neque minus clementer
ac leniter ubi res postulabat, vel seue
re et rigide et dixit et fecit omnia
in faciem clementis fuerit natural
qua regnum gubernatores dicit. In
dactor fortassis a tenero papae ut domesti
cus

custodit, quod ne feridi neque pro sensu quan-
dum in eius obsequio. Invenit foris per
mansi quid quod Simuliter aut mimes
grave in dicitur aut factis, uno quasi
Speculoy Cumbtary. Virtutis, ante quaz
Vobz ingrederetur, ut Cuncti no ve-
runt. Cuius orationi studium vehementer
succedebat, et studium interdum oratio
interpellabat, ita ut ea solus tempore
quod naturae necessitas exijt. Vobis
et quieti concederet, cetera omnia
offitij diuini ac humani ita distri-
buens ut humani generis a deus fa-
ris multas locis vacans relinqueret.
At quid moror in illius precorij,
enarrandis, cum esset per ex omni
parte irreprehensibilis? de quo cum
Sultius forsan esset nihil dixisse quod
haec pauca referre, provertz cum lingua
distantis impar sit tam arduae materiae.
De breui mora in Orbe post
Pontificis obitu rediit meo
in Hispaniam.

Ocal

Occasione tamen hinc sumpta in calce hu
 ius opusculi pte de me interz non nihil
 loquor) annuere volui breuz vnora quz
 post obitu Dni mei Pappi in vrbemonta
 men sine causa traxi redituq meo vn
 Hispanie. non nihil ad r3 atinentz ad
 iungz defuncto eni Dno meo non pelli
 tendo Pontifici literis exortz (vt solet)
 Super Canoniatu meo redituq moraban
 tur. Qua propter oportuit graduz figere
 eiusqz optatu imponere. Et habita
 sententia executorialibus (vt sic dicit)
 obtentis, possessione Canoniatu a cla
 rissimo ac perrinde in vrbemonta cele
 berrimo Capitulo alms Sctz Tolitane
 concessa, continuo composui sarcina
 las vt ad propria remeare. Sed qz non
 expediret doming doli ^{Progradi} potui
 meo ex Italia, quoru Comes, Armani
 ex familia Pappi parcos quide ex multo
 na, illoru magna pars illa infesta et pro
 lixa peltisqz priedz obiderat, aliam exor
 citu Imperatoris de tracta, cu Expeditione
 maximi Adrianis, eius morte quere con

Sumpta

sumpta, reliqua vero perijt in illa mi-
serissima submersione Dni Ferdinandi
de Sylba: de quo suo loco dicitur. Et
cum sacra eloquia nos doceant: ut que-
cumq; agere verbo aut opere velimus om-
nia in nomine Dni nri Ihu Xpi facia-
mus: mereantur omnes duce omnif
comitatu in Castilia cognomento
S. Marij de Populo nos contubernia.
Porro post hanc diuinam celebratam felicem
terciamur virum iter die Martij Indi-
bus Martij anni vigesimo quarto se-
cula sexagesimo millesimo hora hanc secunda
die Horologii Romanorum qd numerari
incipit a Solis Occasu iudicarij diei.
Et tendimus in opidy de Barano, cui adiacet
cet nomen illud dicitur Pulgatu eius de cog-
nomento, Clauis Capax ad piscanum, et
cum piscis dicitur mali, nihilominus tamen
acet deterior est, distans ab Urbe 14 (vener
dicitur Italicus Martius) milliaris. Ac illuc
inde profecti in Opidy de Monasterio per
uenimus secundum a precedenti 6 milliaris
quorum tria leuca Hispana confiere dicuntur

Deinde

105

Deinde quidam de Aquilone in nocte crepente
caelo petiimus, inter quos duo Ogida fuit
Annus pro fundus. Nihil aliud inter magis
memorable, praeter laquei Ducatoris similes
precedent. Die Mercurij in aurore exiit, con-
cessionis Hieronymi civitate, qua (ut reor) mi-
lle Nini collunt, ubi corpus D. Rogi in igno-
bio quodam meminit, coloris. Ex illa tran-
sectio dant chordulas quasdam quibus
sacris illud corpus tetigerant, vivantes quos
(ut incolae aiunt) parturientes patientes
lumborum dolor, et reus, brevisque de galis
cruciatu. Et minime ambigendum putat,
ob prerogativa illius B. Virginis, nam etiam
merita. Sed et maiora privilegia memo-
ror. Et praeterea quodam s. Mariae de la
Archia, pro idest trimo del Erana nec
cupat. Continet etiam imaginem D. Ioseph
Virginis, quae magna religione accipit bene-
vantis: dicitur a Aquilone lo mi Mariae.
Hinc perreximus in Orbe, nomine s. mon-
tis Flacon abas Talerio, quae sunt parva
in habitantibus numero, felix tamen ca-
thedrali Ecclesia, quae corpora dicitur Mar-
garetae et Felicitatis, et filium magna deus
rone

troni collectis. Cui ex ratione non emerit
 prominet Palatij Episcopale, honoratus
 propterea Corpus s. Publicani in propria teta
 Mita tamen maiori Basilij. Circumstant
 Nobz 3 Cenobii, Viz Dni Augustini, aliud
 B. Francisci, & alij cuius ordinis nomina
 by Seruicij. Continet etia 4 lectas parro
 chiales, & Castros Occidentoz versus me
 dio cetera Munitz. Cui omnia reddunt
 Nobz illa Magnificia, in fela Episcopali
 decorata, qaz quaedam minima proprius
 Sponsa illustrat, propterea qd quoniam
 Communitas euz occidit perhibetur: ac Ci
 uitatibz Sinitis Episcopalis iure subtrahi
 tur, cano quo ipa interemerit p. 2. l. 1.
 p. c. p. 25. q. 2. Neq. Superca tali
 pena eos puniri, cy in libro Decretoz
 scriptis sit: Oves Pastores non reprehendi
 dant; Plebs Episcopoz non accuset; neq. Mel
 lus euz arguat. Quoniam Sententia Cha
 rqui verenda Patri non operuit, sed viri
 denda non fraudit. Cui si aliquid con
 tulerit, de Dni sacerdotibz audiri; qd
 ipse mentibus ingerant confusio non
 infusa

106
infirmitate Chaz sed puerator filioi Noe
mutantur) contigere teneantur. Legibus
propterea Imperatoris Constantini dixisse
vere si proprijs oculis vidit sacerdos Dei
peccant; Clamidz neq; exuere, Cooperi
q; euz ne ab aliquo videretur. Ipsi si
accusare aut reprehendere suos propo-
sitos nefas iudicatur; quanto atrocius oues
trucidare Pastores, nefandus & immane
flagituz; sola morte pianduz est. Quod raro
aut nunquam in vry Hispanijs accidit
Credider, & si prodituz sit; in Comitatu
de Nzcaya Cantabros q; propriuz inter
emise Pontificz, huius tamen facta, nihil
certi coniectari potest, quamuis aliqui
opinenter, propterea Episcopuz longi Pro-
luntia neq; visitare, neq; in Comitatu in-
gredi, ac etiq; iura duplicia ab eis in li-
bis Helenaribus percolui; que quidz asser-
menta nequa queq; ob id sane consuetu-
dine inoleuisse probant; Ipsi vulgus
Soc teneat; aliterq; alij sentiant; Docta
men liquet, quia Epopus non visitat illos,
neq; illi de visitatu permittunt, eo factu
quia

quia Primates Proventus obsequantur;
ne ab eis decantent, et alia emolumenta
lectari vendicentur. Sed ex quacumque
causa id euenit, oporteret (ne pro
Dnno disperderetur) oues suis pasto-
re agnoscere, et si a quodam ad gloriam
Dei, fidei, libertatis et inconcussa firma-
neati, quod ut ut huiusmodi arbitri a reuerentia
poterit, non tamen ambigis quin multas
incommoda ex absentia Praesulis exori-
antur; quibus esset medendum. Nam sancti-
us est integre occurrere, quam post tribus
impactibus medella quiescere; illudque esset
opus rei tam periculose intendere animus.
Quia ut Evangelica sententia pro-
net; bonus pastor cognoscit oues suas;
ab eisque mutuo cognoscitur. Præcorque
Deo testor; quod quādiu in Episcopatu Calæ
suntantur sui demoratus cum multis no-
bilibus viris Comitatus Cantabrigiæ; quos
pertractavi de impetu, et visitatione
nomine Episcopi Dni mei faciendam quod nun-
quam ei oblitiorum. Ad nisi electio pignori
mi

mi Adriani, cuiusque perficeretur ⁽¹⁰⁷⁾
negotij emergeret; omnia (ut reor) con-
funderentur. Neque pietas deinceps
desiderantibus ad res propositas non abi-
nere; ut aliquis fortasse zelo religionis
accensus, ad hunc Pontifici & Rege Caro-
lo Imperatore viro impetrare conetur,
ut Presul Catalaunensis plane & sine
offendiculo comitatus Vizcay sicut re-
liquas partes Episcopatus Viates, luanse
hac eius lectio precipit compelle eos
intrare. Ad res itaq; rediens, ne lon-
gum provehari; praedicta Civitas Montis
Flacon dicitur a Ortibus 8. mi liarijs
illinc egressi hora 3 post meridiz ter-
minis Ursens, 200 civium opidum, qd
ferme circumdat lacus magnus 30 mi-
liariorum, qd pretereuntes, a propinquas
civium opidulo munitate S. Laurentij
Satis munito, distanti a Monte Flacone
9 mi liarijs, et altitudo 3. vbi per-
noctavimus. Die Jovis diluculo a S.
Laurentio ducentes 6 mi liarijs in
opidum de Aquapondense devenimus; &
abq;

absq̄ mora abeuntes, accessimus de
uercoria de Palla per alia lo miliaria,
ac post prandiu in Caupona de Escala,
ubi illa nocte quiescimus; licet per tota
ynobile, inhabitata, & miliarioru inter
uallo conserimus. Sequenti vero die
uenimus. Cuiriu nos contubernis, leuca
(ut breuiter dicam) inde distant. Post
huc si parum sit, aliquantulum tamen
proximitas aparet: procerimus q̄ lo unde
miliaris in Municipij de Buen con
uents. Tandem ad Opidij de Luina sermo
ty & miliaris. Deinde in Montem
parum tramite distantis ventis est. Et
prae Senas duabus leucis fermetas
appellamus, quae ciuitas semper impa
toris partes sequa est; ides q̄ forran
imperialis appellatur. Atque sane quor
dam conterminarum clarissima exiit,
Sodie vero magna eius pars diuita
manet nihilominus tamen vbiq̄ te
rrarum insignes habetur; ty quia isopali
dignitate decoratur, ty vero quia caput
D. Catharinae Senensis in recta eius q̄
nomini

108

hominis magna deuotione obseruatur;
ac propterea Helgo diuersi S. Catharina
Jesena. Exo etig insigni habetur quie
nemung interit. Perfecty aut Superiorz
dignatur, Ideo q̄ propriis iure regitur, ut
Etonetj ac alij Potentatuz Italij. Breuiter
expediti a Senis in Oriz nomine Straz,
Leuca comuni distantz; deinde in Inuni
cupuz de Popio Imperiale 3 miliarij de
motz; hinc q̄ ad Popio ontuz Cal Felly q̄
Florentiny, opida munita transcurrimus.

De Computatione Leucary millia
ryz Italicy Paris atq̄ Pedz.

Estery quia in Soc Itinerariis itinerij etine
interualla, milliariorij aut leucary Ital
panary; aut milliarij Italicy apella
tione explicandi; non ab re inefactury
existimo, si huiusmodi interualloruz
nomina exponere. Et sciamus quibz
quot partibus leuca comuni contes; ea
ryz certitudo habeatur, Ad partuz leucuz
comunz efficiunt; ac ne per incerta pro
cedamus inuestigare etig oportet quid
sit parisi est etij mensura 4 pedz, ut
inter

inter peritiorum Cosmographos conuenit,
qui proprie appellabitur uero *Edrothina*
Carpetana trans o pasada de quo ha-
bent Canonice gl. in c. siquit antiquitus
17. q. 4. quae etiam ponit quot digitos Sabae
at. Peruenit 15 digitorum spatium ut in ead. gl.
Cosmographis uero est 16. sed de his haec
tenus. Deinde uero per loca in habitata
et Cauponas uel ad Montem Lupi; et ueltra
procedentes diuertimus in Suburbium
Pisary, urbis antiquitus celeberrimae, et
Primaes Prouintiae Orientis, qua damna-
bantur in magna parte maris uel
terrarum. Nunc autem facta est sub dno
re et tributo Florentinis. Habet haec ag-
liqua ciuitas et celebrata per orbem; iuxta
Cathedralem ecclesiam s. Joannis Baptistae
Satis in opine cum huius artificium singulari
constructa; quae in unum ueltra, ique
proprie transuentes contorreat. Et
posterea iuxta s. p. metrorum cuius area
parietibus circum ueltra de p. itis inclusa,
dicitur Campus s. in h. an. Romani. Huius
domus Episcopalis quae congreget. Ex altera
parte

109

partes de Canonici ad defendendū Urbem
duo deputati: quibus annexis suis
forrebus, longè lateq̄ diuisis, qui ape-
llatur Strata satis magnificis; pariter
tamen inhabitatis; propterea qd̄ t̄pore
istatis fertur esse procius. Continet p̄te
rea celeb̄z Uniuersitatē, quæ hunc decora-
bat magnus ille, ac famigeratissimū Doc-
tor Philipus Deury Vtriusq̄ iuris Doctor.
Collabitur etiā per mediū urbz̄ amni, Et
trifidus ea, si legitime m̄t̄is, paulo ante
Dni mo do a hostij alieno Imperio
(cui nondū recentē delensent dolore)
tribui potest. Habet itz̄ ultra p̄y dicta
loca, vni Orphanotrophiū non p̄fer
eundū, quo educantur infantes expositi.
Opus sane memorabile instar vni illust̄ij
ciuitatis Toletanæ in Orbe terrarū clarissi-
mū. Reliqua vero si qua dyna anotata
ibidē adhuc extant, non pot̄is conspicere
quia clauus urbz̄ illz̄ ingressus fuit. Cui
ideo obseruaretur ne ab Urbe Romæ pro-
fecti, peste illa acerrima et diutina qua
Urbs̄ ip̄a infestabatur, quæ q̄ tot homines
Corri

201
Corripuerat; quamquam illuc usque durare
formidabant. Piratarumque interfuerint.
Edeoque velut in latebris cunctati sumus
in nostro hospitio, apud Pisamque ter
quatuor de diebus, expectantes quidam
horum, quae lenius veheremur.

De Computatione Stadiorum et
Navigatione in Genoa.

Verum quia superius annotaueram portam
a Genoa in Liguria distantem a Pisa 96 Stadi-
is, mihi non referre Stadiis esse (ut hoc quod cum
reliquis mensurarumque intervallo omnibus
annotescat) quod continet octavae mille passuum
partem; hoc est 125 passuum; pedes vero 625 aut
500 secundum certiorum cosmographorum com-
putationem; Sicut itaque Pisam portam nostram
accessi sumus nauicula. Ideo autem de
portus Censui pretereundis ne geminato
sermone videar molestus, cum in naviga-
tione Adriani Pontifis eodem pro modulis
descripserim. Primum autem quod accidit remus
Genoae, conserimus militem quendam, Huganum
qui primum nobis cladis et calamitatis Domini
Ferdinandi a Sylba ambiguis verbo recessit;
nos vero tributi paulatim procerimus, cum pau-

110

lo arte instantissime faceremus Iter, ut
illo in Hispanias repredremur. At Deus
ex alto aliter prospexit, ne tota lamen-
tabilis Pontificis familia, a quo obruta,
pulte aut bellico gladio confunderetur; essent
q̄ Saltem, qui nuncios nostris (etiam dolentes)
ad nostrates Hispanos deferrent. Demum
adiuimus Senem, ibiq̄ inuenimus Dñm
Doctorem de Ayreda, qui nos precor orat;
ut ad predicto Dño Ferdinando in patria
maneraret. Eramus quidem tristes; quia
in apertius circumferabatur infortunij
illorum nobilitat; agentes tamen a quas potui-
mus gratias redemptori nro; qui nos ad
tanta infelicitate liberauit, cum omnes
diuina perissent in nauis contrariis flucti-
bus agitata. Neque adeo constat certus
locus infortunij calamitosisq̄ casus; cum
nemo illorum periculum euacuit, qui ed
nuntiaret. O infelix nobilitat animus in
desertus; quanta auaritia, quanta
solertia sequi suis dominis Dauriga
Pontificis Adrianus. Quanta modestia illis
Amicos sunt reuereri, ac demum petierunt
in

0111
in mari cum Dno Ferdinando a Sylva
e nostris plures ^{U. S. P. S.} ^{U. S. P. S.} quorum paucos
obiter gesserat: Dny Petrus (inqua) filius
Marchionis de Monte majoris; ac Dny
Alfonso filius Comitum de Salinas nre
patroni Adriani Camerarius; multosq;
Magistros militum Ordinis S. Joannis: quos
Vritus a calamitate exemerat. P. S.
dia; et causa latens fluctibus sumer
peret ac suffocaret ut pluribus alijs:
quos quos navis illa magna Carraca vulgo
nominata multa capere poterat. He
vit in felicitate Hispania; et neque nra
Orbis Soletana duos filios extrema fuisse
passos. Fleuit etia Veneta cuius duos cum
navarcho suo obrutos. Fleuit prope
Volensii Civitas navalerum ac ministros
navis, ac cives mercatores amisisse. Hinc
pensanda sunt facta divina; heu nos.
mucros, qui anxij festinabamus, ut di
gnus cum eis nra fieret nauigatio. Et
Deus sua clementia dignatus est. Faciente
re, iudicis suo secreto. Et Vritus fuerit
ad salute animarum nranum. Ceterum Vix
paulus

111
paucis proceceramus, post mirabilis illa
divina, ecce nuntius nostras perculsit au-
res, quod altera navis quae vulgo dicitur
Carraca, etiam sumersa fuerat, iuxta In-
sula Ebura, quae nunc Ibiza dicitur, ex
qua Dominus Joannes a Corduba Dera-
mus Cordubensis cum paucis (propterea
quod esset in Portu aut prope) fuerat libe-
ratus, reliqui vero emigrarunt a luce.
Nos vero circumdati angustiis, conside-
ratis tot discriminibus, timentes ne
Criminibus vestris casus similis nobis
accideret, querebamus modum securis
que quo tutius proprias domus possemus
invenire, et ad hoc necessitas ipsa
nos cojeret. Per terram enim non erat
tantus accessus, propterea bellicae cladis
Gallorum avidos et fruantium incursum.
Qui cum diu moraremur Senus (ut fa-
ma erat) nobis adfluxerant insidias.
Et cum aliud non superesset confugium
oportuit nos periculis Dathi maris ex-
ponere

111
ponere, ac querere nauis, quo tutius
nauigaremus, donec terra se obtulerit
nauis magna oneraria, que inueni in
partes occidentales erat Lucubra. Cuius
nauarchus instantor sollicitauimus, ut
quae primis nauibus ac nauibus exci-
taret, nec non anchorarum armamentorum
funes amphibria et carbasa, Imuni-
menta quae pararet, atque ronalis cons-
tringeret. Ne horum aut huiusmodi alio-
rum defectu Carraca nostra periclitaretur,
ac nos ut ceteros deglutiret maris
vel tempestas, ducit igitur in oras Soc
efflagitauimus. non tamen continuo im-
petrauimus, propterea quod opus fuit illis
20 dies demorari, et cum interis otis
vacas, ne omnino otiosus esse uolui-
mus. Varias opiniones de nomine Lenus. Si
inuenire, unde nomen accepit. Le-
nus cum sit Caput Lyguris. Libuit etiam, in
res indigenarum suae patriae mandare,
qua in resquarum (tracia stilo) anno
tatem

112

tasq; Sctij ac pulchritudinis eius, Iplera
q; in illa Urbe a notanda, nisi dignitate
elegantius & copiosius Didacus Lopez
Prinica Complutensis (at supra retuli)
Sed omnia in suo explicaverit itinera
rio, ubi harum rerum cupidi curiosa pote
runt perstrare. Ad primus Ordo dice
runt quidq; Genus a genu dederunt; quia
Saber quosdam quodam genu curvum, & semi
sfericum a latere maris; alij a genuo
qui ea condidisse putatur; quidq; Sane
Urbe Janua appellatur qd a Sans condi
ta dicunt; alij vero quia sic ramus a
Etatis, & potissimum Gallis Ciralyrijs, Sue
tozatis, qd; Pulso dicitur Lombardis;
appellatur etij; Genua Ligusticis Longo
ruis. In hac incipit Mons Apenninus,
qui domus Italij dicitur. In eadq; hac
Urbe Nobiles & Mercatores Vestibus
Utuntur talaribus ac manicatis,
neq; intra Urbe equitant, neq; ferunt
arma, nisi bella continua aliud pro
tyere

21
tunc introduxerint. Femine vero ab
pallio sine turba pedisequarum, sine
calendiis seu vittis incedunt, reticulis
tamen colligunt Capillos, faule sine
invenia vadunt ad forum, etq; honestis
res (quia conditione loci & natura ha
miles) et sibi comparant necessaria
Et virgines aut nupte non induunt ca
pita vittis, magna in nutriendis curant
chi & capillis est illis quasi ingenita so
licitudo. Cuius quidem sunt proceriores sta
turae quae notis, ut experiri comprobat
tur. Sunt proferre (et acervitur) Penes
seu ditiores mercatoribus unctis, quae
Nobiles etq; negotiantur, et si vere sint
prohibiti. Ut in ley. 3. C. de comere. Et
mercat. cuius verba sunt: Nobilio,
res natalibus et honorum luce conspi
cuos et patrimonio ditiores permitto
Nobilibus exercere mercimonium prohi
bemus, ut inter plebeos et negotiatores
facilius sit emendi vendendi & comer
tium. Et quamvis ratio huius legi sit
victa

113

Vasta rationabili & honesta in Dni Genes
enses eorum sint legibus exempti, quia si non
iure vel tamen ipsa recusant superiorum
in hoc non servant iura, sicut acutissimi
ingenij, ideo commercantur in pluribus
Dni ferij locis, ac alterius nra tempus
tate regenti. Tertius apud omnes in suis
contractibus & pactionibus inuiolata ser
uare fidei. Multa alia potest referre, sed
ne videar longius euagari de his hacten
us ut eo reuertar unde nra diuertit
Oratio.

De nauigatione a Genes in spaniam.

Quae itaq; omnia essent parata pridie Idus
Aprilis die Martis prope solis occasu, ali
quantulum pauidi & meticolosi ob alio
rum infortunia quae nos cautiores redder
unt, ad preparanda cuncta consensim
sumus nauem, atq; intempesta nocte sol
uente bella ventis, accessimus q; mare
apud Saona, uictaq; huc & illuc fere
batur

171
batur nauiguz expectans mercurin d[omi]n[ic]i
panij vehendas. Nocte vero sequenti
caulatq[ue] nauigauimus, ac diebus
ante meridiz Venti est in Orbe N[or]daz
q[ue] et si nunc parua, obij nobili e[st]
eximia dignitate q[ue] Ep[iscop]ali nunc inu[er]s[us]
nita fulget, non tamen tanti reditus
quanti (ut sic dixerit) Duxen[si] Ep[iscop]o
tuz h[ic] extra muros duo Ep[iscop]ia prote
git. Alteru[us] Ordinis Serafici Francisci
alteru[us] Monialiu[us], utru[us]q[ue] tamen tenet
Ultra q[ue] habet caltru[us] ferme inaequua
bibe, potius natura q[ue] arte Architecte
toru[us]. Ad h[ic] sunt multu[us] turres in d[omi]n[ic]is
incolaru[us] quas singulas singulos inu[er]s[us]
catores proprias habentes nauis, Iron
alios ferunt quonda[rum] fabrica[rum]. Quod
propterea annotare volui; tu t[ame]n insigne
factu[us] Petrusate penitus aboleretur, cu[m]
huiusmodi r[ati]o pauci indigenaru[us] memora
uerint. Mansimus N[or]daz in die Sabati e[st]
Ciria Crepusculu[us] nulla venti stati reuer
timari

114

tenet in nauis, ac tunc de nouo paulisper
cepit inualescere ventus, atq; secunda
Nyctia Nauderus oportuno conside
rans tempus uenit nauis belificare. Erat
bolas (qd aiunt) felici tendimus meridie
Versus ut plaga, manus fugerimus
Sallony atq; Andree de Oria aditu eo tem
pe Rex Francie. Cui ut Leonis ad pnda
parati, propter nauigantibus ac nobis
prei que indi diabantur, tunc propter
nauigiu mercosq; pretiosas, tunc etia quia
ex vectoribus qui illa nauis debebantur
alij probendati, alij vero diuites erant.
At cum magis protenderemus contra
meridie magis ac magis inualescit ven
tus. Et vix ad huc tempus duos dies terras
Satie ducatus que Sabaudie conspeximus,
atq; prima nocte Nyctia iuxta Insula
Vulgo appellata de Eras perlabentes, fretis
Chierro agredimur, deinde illa eade
aura secunda die Lunam tranabimus
sine altero nauigatio de Leon. Et a pre
cedente

cedente nocte Dicitur Inq. usq. ad diem Mer-
curij, nil aliud quā Cely & mare Inq. est.
Eua die cy mare & litora nebulis conte-
gerentur, neq. nauis neq. illorū profectus
cognoscere poterant, longe essemus ab
tra necni: quo de cursus esset. Et cum
Sol paulatim surgeret Caliginē, in casu
mineq. respleret repente conspeximus
montes nro mari adiacentes, & qui
nauis prostant: Etarnini, Etarnini
(inquirant) amici quia incolunt in his
panis tandē apulimus. Cuius auditus
nuntis, qui gaudia & letitia post tot
angustias, piratarūq. incurā nouis for-
midine, nosq. metus expertes essent,
Nix erit credibile quotq. laude. Omnipotenti
Deo, nec non intermeratū Proximi
esperimus, ille penabit qui simile pe-
riculy euasit, ty pro tanto munere
a Deo conueno, ty quia paratas insidias
Scopulorūq. allisiones diuinciantes Cypri
Vorticū fauces abiq. vltimū detrimentū
transi

transigeramus, tunc quia nos ad optatum pro
duxit portus. Quamvis vero iulio agitare
mur, nemo (inquas) significare poterit;
neq; calamus meus demonstretur. Cuius
hi soli optime notis qui eundem periculum
vexati eandem evaserunt. Adde etiam qd
portui de Rosari a quo Hispaniarum vl
timo cu^o ^{1^{ma}} Dno nro Papa, copiosa et
illu^o comitato caterba dicensu^o fuerit,
(ut in Orbis navigaremus) die predicta Mer
curij pridie Idus Aprilis hora vespere
feliciter agulimus. Videre tunc potes qual
solitudine aut virum ligitia Sinagly
monoremi, nauculij interu^o deinde
vata quasi precipites descendemus. Qui
vero ex Betia aut Valentia licet pau
ci, ne per tot viary dispendia fatigare
mur in naui remanserunt eos Castaji
nz eua^o tunc.

De aduentu in Hispania ac no
nullis in synibus velus catalo
niz eiusq; amplitudine.
Die Jovis a Rosariy opide in locy de Calbe
llon

Non mediocriter taunitz 300 Vicinoruz leu
ca distantz ac continuo Terunda, 7 apud
cedenti leuici semotz ventz est. Itonz opi
dorz medio intervallo nihil memorabile
occurrit, propter humoz, margaz, iuxta Cui
tatz. Reliqua vero quia maritima sabulo
sa atq; sterilibz inhabitataz manet. Vob
Terundensis perpulchra ac (ut reor) diuoz
milliz Ciuiz Capax fulget tycoptali dy
nitate, continetq; plures Eccliaz & mo
nasteria, & est caput feruentez Provinciz
apellataz de languarda, in qua pleriq;
alibi in toto Principatu cataloniz pra
santur pestiferi homines qui proscripti
dicuntur; de populatoz agroruz, quas
quodaq; Viperaruz genus omnibz infestz
sunt. Is sepe itinera frequentant, & pul
licaz Strataz insidijs & incursionibz
Obsident, ut totz, regionz infestent. In qui
bus lades, strages atq; insidiq; parantur
& alia innumeralia damna ab ijs oriun
tur, qui bus sepniter obuiantur. Hanc Cui
tatz a suburbijz viciniaz, aut Venuz torruz
Iuvert.

116

Arriat. Die sequenti in spicij de sterbe
160 Stadij a Terunda Semoty, Deinde
Vero locellj de Sasona a precedenti 2
leuci diuandj, ubi fertur B. francijus
eij in Hispanias profuicerebatur ab indi
geni vagulare, & continuis in pagj de
Roca, itinere 96 Stadiorum nos contul
linus. Vbi quia nos in stabat, quiescere
nos oportuit. Ceterj quoque Stadiorum
mentioz fecimus, per quj nostratej iti
nera variis modis metiuntur & Stadia mi
lliaria 3 milliana vna leucj conficiunt,
quam uer nonnulli 4 milliana vna leu
cj attribuunt. Sic Sabati & leucj Bar
chinonj prj ceteris Hispaniarj vrbibj
elegantj accessus quj adiacet Bales
nes mari vno, nec non vadibus montj
Iouis, qui vulgo dicitur Monsui vbi
gentj Pulatini, ex cuij lapidicina
(vt accolg auint) tota Ciuitas & muri eij
sunt lapidei, extructi fuerunt, neq; des
fuerit Mons diminutus. Miranda profecto
res

211
Ves, cum omnes & de lapidibus inde ex
civis constructis sint; vnde cum Juris Con-
sulto Papiniano in l. Divortioy & si
Vir soluto matrimonio ff. de amov. lapi-
des renasui: cuius verba sunt. Nisi ta-
lis sit ut lapis ibi renascatur quales
sunt in Gallia & in Asia. Volui citare
Verba Juris Consulti quia videtur hoc
difficile crediti, sed in Monte Jovis
Experientia docet Vera dixit Papinia-
nus, nimirum cum Mons ille sit in confi-
nibus Galliz, ubi (ut inquit Consultus)
Lapides renascentur. Multa alia in
illa celebri Civitate quae non esset
pro terminanda relinquo: sed quod quia
vix nota patent; sed etiam ne cum multa
dixero, multo plura relinqua, ideo de
creui potius illa sub silentio postere
quae pauca ducere. A Barchinone et
Opi dy de Martorel & Lemus semper
velitibus Obiter Montecri ac alij opidulis
Vestimur, Confestis in huj de Espanaque
ra

177
ra 4 miliarijs distant, unde in Cynobuz
illy Depozar, Virginij Pulpo de Monte Serral
to toto orbe celebratissimus 2 leuij inde
Semoty concessimus. Et quia multi, aut
deuotione aut Curiositate Videndi Monas
terij eiusq; hereticas Cellas Visitant:
Omnia proterenda censi, quz tamen
pro dignitate Materij iustis sibi volu
erunt exponerent. In enim quz omnibus
nota sunt non debent stricta serie
narrari. Venimus itaq; ad locuz de
Yualada 4 leuij deinde in Opiduz de
Momanes 2. ac illico in Ceruera 3.
Indeq; in Tarraga 1 leuca equi valenti
duabus peruenimus. Unde de longiori
leuca ortuz est adajuz apud nostrates
a Tarraga vsq; Ceruera. Peruenimus con
tinuo in Opiduluz de Castell nouo hoc est
Castelli noui 64 stadij segregatuz a puz
denti. Deinde vero Bellac hoc est Belluz louz
3 leuij Ventuz est: curuzq; transeunt q;
in antiqua Orbez Therdaq; latuz celebuz

811
tuz propter Universitatuz incijnuz, & In
fuluz Cathedraluz, tuz etiuz obfluvijz Sic
viz vulgo Segre mudiuz Urbez interluentuz
qui ut ab autoribus scribitur fluitat
Olyarenis aureis. Deinde in Opidy Al
carraz Ultrinuz Catalonij devenimus
Antequam ad loca Dragonuz accedat, ut
intelligat, pie lector, quatuor quantum
fuerit Catalonij Principatus novella
que prohibenda essent: hic Saltz anne
tuz quibus facile cognoscetur eius nobi
litas, & amplitudo. Continet enim Comi
taty de Ruvellon conteminiuz Fran
ciz obcuris obventionuz pax antiqua
huganoruz & Galloruz fuit rupta, initia
ta bella, ut prius sub pignore a Rege
Francie haberetur, & a Carolo Cognomi
ne Capitozo fuerit restitutus. Id quod curio
si ab historiographis vadiuntur elicere
poterunt. Præterea Archiepiscopaty Ta
rraconenuz continet, ex cuius cogn
mento Provincia Tarraconenais nomen

Assumpt

cumpsit, quae maris Hispaniarum par-
 te sibi vendit, et venditur enim ad Pri-
 neo ad Arrog fluvium. Cui Archiepiscopi
 subiacent 6 eorum Episcopales: 1^a Vnesis
 in novissima ^{de} Principatus, 2^a Eruen-
 densis, 3^a Barcinonensis & Urgelensis
 4^a Merdensis 6^a Tortusensis. Habet etiam
 3 insulas Grobia: 1. Populeri, vulgari-
 ter dicti Sollet, Vetustate mobile, quo
 sepulchra Regum Aragonum, magna vene-
 ratione observantur. Inter hoc et
 Monasterium de Bonafai, fuit quondam
 illa subitivi contentio super bay de
 Rosellii de qua in c. Abate sane de
 reudicata lib. 6. in qua lite iura et
 allegationes utriusque partis copiosissime
 fuerunt deductae, et audacter fortasse po-
 se arcerere, nulli latuisse et subituisse
 esse allegari sive consulari, neq[ue]
 mixti cui negotii et et Monachorum et
 magni momenti. Monasterium de Popul-
 leto in redditibus annuis est multo La-
 ceptis

locuples, sed plurimum in subditis. Hic
re datur nempe nemine ex Magna
tibus; Duce de Cardona dempto, in
toto Principatu plures habere subditos.
Habet praeterea illius Abbas Cisterciensis in
Civitate Aragonis. Hoc Conobium caput est
Ordinis S. Bernardi in tota exteriori
Hispania. Sicut in nra Monasterio S. Ber
nardi extra muros Tolitani Episcopi. Sed
longe distans alteri ab altero, cui illud
opulentissimum: Utud vero pauperissimum
sit: quod non ideo minoris estimandum
est, cui Redemptori nro paupertas ma
ximè arriverit. Volui circa parti
cularia huius sacrae domus calamus
protendere, eoque proprio oculis intue
ri, qua vbiq; famigeratissima est; ac
propterea precipue quia in praecipuo
cap. illius facta mentio, cui alias creditur
longius a nro comento esse, nec minus,
cuius solitudinem fuerit dicitur. Ad id

119

Sed non per itinera, immo potius per de
uertiacula itur. 2.^a Cenobium celebra
timum est Marci Erij. de Monserat.
3.^a fortalium Iliberritanum, quod nunc di
cuntur Salpas, inexpugnabile quidem Cas
trum quo clauditur Catalonia, qui ut
clarum designari possit, tantum occupat
soli, quantum Hispanorum Valentinarum
Regna. His itaque decursus in quibus
aliquantulum deagati sumus ad
propositi itinerarij materij pertrac
tandam reuertamur.

Franciscus Aragonij atq; Seno

Munitio Aragonis

Ab Opido iudicis Alcarraz venimus
in Regem Municipij primij Aragonis,
multis annis; ad cuius radices flu
it amnis nomine Cagna Cinja. Hinc
in pagum de Cadaques, 96 Stadij inde
diuisus, et ad Opidum de Penatua leu
ca tantum; ac alia in Opidum de Durza

laroz

Laroz, & continua in Cayronas que
latae de ^{San} Lucia tribus leucis, & totis
in Buelly de Osera, at Galiji 3. in
ay pagany nomine Algharcario per
terry aridg. & in aquosq; qualis rara
alibi habitata reperietur. Hinc aliji
3. leucis (ut sepe numero star ter
nario) in urbe inclitq; imperiale
per loca amena, Sartos & pomaria,
& parauitq; deuenimus, que caput est
Regni Aragon, qui hoc nomine suscipitur:
propter duos annos Aragonis nun
cipatus. Delect Iberi dicti sunt ab
Ibero: Hic celeberrima urbs est Me
tropolis, cui subdunt 4. Episcopatus
Oscensii primus, Vniuersitatq; venerabi
lissim Sabens. Nampe a tyone Sextoris,
ut ex illius urta apud Plutarcho
habet. Secundus Tirasonensis: tertius
Pamplonensis in Regno Nauarq; quart
us Calaguritanensis & Caliciatensis;
ad iuuicq; Vniti Regni castilly; postea
Legs

120

Reverentibus simili modo etc. Civitatis
de Albarracini Præty. Et pro ea q̄ qua
subiacet etc. de Albarracini subest etiq̄
Cesaravulthana Metropoli; pro alia vero
qua de Cobruis, archiepiscopatus Valentis.
Hanc Cesaravulthana merito a Cesaravulthano
nominata, ab hinc celebratissime
annui Liberis, a quo Spiritu S. Præpa
ri nomen accipiunt. Ac iuxta eam est
opidum appellatum Celilla, qd̄ quidam (et si
nonnulli Præterea fabula) habet Gyn
baly, qd̄ ex aliquo memoria digno etiq̄
valde remoto, contigit, nemine impeller
te (ut Dragonenses testantur) pulsatur.
Veri stupenda, et qui dubitaverit eos
Sci rectetur. Hinc tamen in huius rei con
probatione avertere possunt: qd̄ ex visu
Domi ac Ill^mni Alphonsi Maritimi
Archiepiscopi Siculensis eo tpe Inqui
sitoris generalis ad visitandas Inquisi
tionis Navaræ Dragonis atq̄ Cataleonis,
Micus eoz; pertransiitq̄ Cesaravulthana,
quodam

quidam ex officialibus S. Inquisitionis,
eo evoluerunt me deducere: quorum unus
Promotor Fiscalis ortus in praesens quidam
de Relilla (narravit mihi r3 admiranda
tene dyng. Coha (inquit) tibi propagare
Campam de Belilla neque qualitate, et
hactenus ignoratum causa, hunc ab illo
percontatus dyng, quid illud esset, quipr
dicty misterij veneravit, cui refragare
nolui, cy esset Dei non laborij glori. Por
territus tamen gravitate rei ty in solij,
et profecto ante que accedere? P archino
ne divulgate fuit excidij Romany. Cas
tyone Excercises Imperatorij (Cecilio Duce
de Bourbon quodq ignis usque ad generali
capitane) urbz inuaserat, eqq multipli
ci clade vastavit. Ita in id uno obitu
tu Dny Marcon Stronius Dei et Duce
Strigany, cy suis stipendiarijs, hispa
nis militibus Germanis obicit, ac
ty esset de Beatissimo Papa Clementi 7.
qui die in Castro S. Rayeli detentus fue
rat

121
rat quo bñ Imperatoris Nri semper
Augusti, tanti facinoris ignari ueni
columnis tandem euasit a pyrdita detra
hione. Ne uel qd mireris Ipiam lectas
qd ady erret de Papa pyrdieris, nisi i
euasiret: quonij ex plures exeret
Germanorū fuerint sectatores hys et
Luteri; atq; eorū tenora aut symbolū
esset; nite Papa, nite Papa, qd significat
Inimice Papa, nihil majri qca; euz
obtruncare illa barbara & obtusa
gens querebat. Sed quia non diu in huj
morari decet; ne ab inepto longius
diluertamur, cetera qz pro suo modo
non essent inuocanda uelate, de Regno
Aragonij, digni duri relinquere; uelut
ea qz omnibus essent exposita & aper
ta, ut alia sit Regni Castellę contor
minij illi, ac finitimij. Ceteruz (ut eore
uertamur Unde digressi sumus) quia
Vedia pergere non expediret; oportuit
Vedij tramitē decerere, ac in Curij Im
peria

perialz hunc Burgis gentz diuerrere:
 inter fuit mea ab etnere quo piteba
 meus Tolery; declinare. Propterea a
 saranguita in opidy de Alagon & leu
 ui d'Antz, & ab eo in Ruy de Luceni
 qui de abis tantz; ac totidz in Popy de
 P'gallud, atq; Ga Scadij in opidulz
 de Cortes Regni Nauarre, & totidz in lo
 cellz de Abahorada. nospcontulimus.
 Deinde per Campospatenas per aliaz 2
 leuiaz in nobily Ciuitatz Tudela deue
 nimus. Cuz licet obiter superuiz me
 morauimus, quia non nry est manū
 hircina quoz p'p'et animi intentionz
 attingere, illz (ut f'cididz respectis ter
 none fupz, eadz etiz futurus in alijs
 Orbibz, de quibus supra Cerby scarij)
 sub silentio p'p'eres. Ad Tudela vero
 Ruy Continuis 3 leuiaz Separatz peti
 uimus, ubi q' aliquantulz defen qu'e
 uimus. Cuz illuc v'z excurrosq; veruz
 quoz diator ita fuerimus, eozd negotia
 mei

122
mei Canonatus in imperiali tracta
Bantur curia. Et quomij sodaliter meus
Capellanus Dni Do. Toris de Afrida p[ro]
cesserat, ad expedienda domy; quq in
loco illo cy multis reditibus, clericis hi
cis; superlectis in super necnon instrum
mentis et positionibus munita, p[ro]di
tu Doctor obtinebat; eo qd data illius
opidi erat Thata signaturaria (v[er]bi
Aug) Trasonensis; quq quidq ab illo bene
trouy possidebatur. Tunc egreussit opido
de Aldanueva.

De Aduentatione in illust[ri] Castella p[ri]ncip[ali] Hispaniar[um].

Ab opido igitur de Aldanueva per
altas duas leucas in p[ro]p[ri]etate urbz an
teq[ue] Calagurrg 29 Aprilis die acciergi
cum dignis vt in exordio opusculi te
h[ic] mentione Ep[iscop]i Dni mei Joannis ad
Bilalua sub officio Prauisionis regenda
quondam suscepi. De die seq[ue]nti p[ro]inde Kal.
Maij in am[er]g[ue] ill[is] sacrorij urbz deua
niq[ue]

in, que postea de pialz facta, duo continet
exora muros Monasteria, altero ad orientem
Judicatorij ad partem occidentem, altero de
ra fii francisci ad orientem partem, con-
tinet etiam Castellum muros de Antemarabia
atq; fons aqua repletus, que civitatis illius
inexpugnabilem redime. Postmodum vero
6 Idus Maij profectus in oppidum de Na-
varret per duas leucas, ac per 3 vicibz Na-
jara, petiit, que licet sit parva, tamen in
munita conspicitur. Eux transiens leu-
ca una in pagum de Azofra & per alias
3 in civitate S. Petri tunc per pagum di-
vini illustrata, patens perveni, A qua
egressus in oppidum de Grañon 32 stadiis
semitis, & per dimidij leuca in locum
de Redezilla, atq; per alia dimidij in lo-
cum de Villadepuri, quo (ut vocor) stantibus
Castrojurro tamen p. & Calviacensis
Episcopatus. Eurusq; 3 leucas in Mamer-
puz de Mirado de Duzon p. Dize eius de
ventus et. Die 8 Idus Maij in oppidum de
Vila

Villa Franca de Monte de Oca perveni. 123
Civitas Montes (de arbitrio) sunt ex feris
Hispaniar. celsiores, qd quidz illarum
vertues seu cacumina diuident cas-
tella de Gliberis appas hinc inde erunt
pentes. Naqz qz orientz verum in Iberis
qz vero in Occidentz, in Thuris Montes
defluunt. Deinde opudula e ditionaria
transiciones, & civis in ditione de Vrbis
memorabilz ob magna comertia &
opulentos mercatorz, Suroz vbes
me contuli. Et qz potui brevi ser-
vatus sy staty negotioy Canonice
mei, cui nisi aduentu meo opz fe-
retz, rursu dnoy imperialis concilij
adversariis meo, ppter denti se ex-
poliaty quoc, videretur pericis: ni-
miry ex nullis eo vrbis lauz meaz,
quaci de certa heretis. Sed cognitabe
vitate tya Procuratore Magnifici Ca-
pituli alonqz de Toleranqz qz adno
Blasio Cavallero, qz vt Patriz e dnoy
semper

151
Semper colui, noverunt In conciliarij
amplius negotio ad eos minime perti-
nenti se immiscere. Et predictus Dux
Blasius, re d'nomine d'plendidijs Iguis
post aliquot dies deliberata causa me
in Orbz inclitq' Tolatij, quz soli bonif.
mitate, fortunis d' tractu cgl'icantay pe-
cellit, illey duxit atq' euj' domo homo
visue hospitatus quousq' larey compe-
nerz. Equia a Duxi Tolatij v'q' loca
d'omnia sunt omnibus nota, ne proli-
xus molestus ve rudier, concubis pro-
tercienda duxi. Finiens itinerarij
Soc ad laudz Dei omnipotentij qui
dignetur ex hac militia ad quz me in-
merito vocavit in d'coraz d'perennaz
gloriz perduere. Per Redemptorz
Dny dny Jesu Xp'y qui az ea
atq' Spiritu S' d'vinit d'
regnat per infinita
Iguila seculari d' d' d'.

Mel

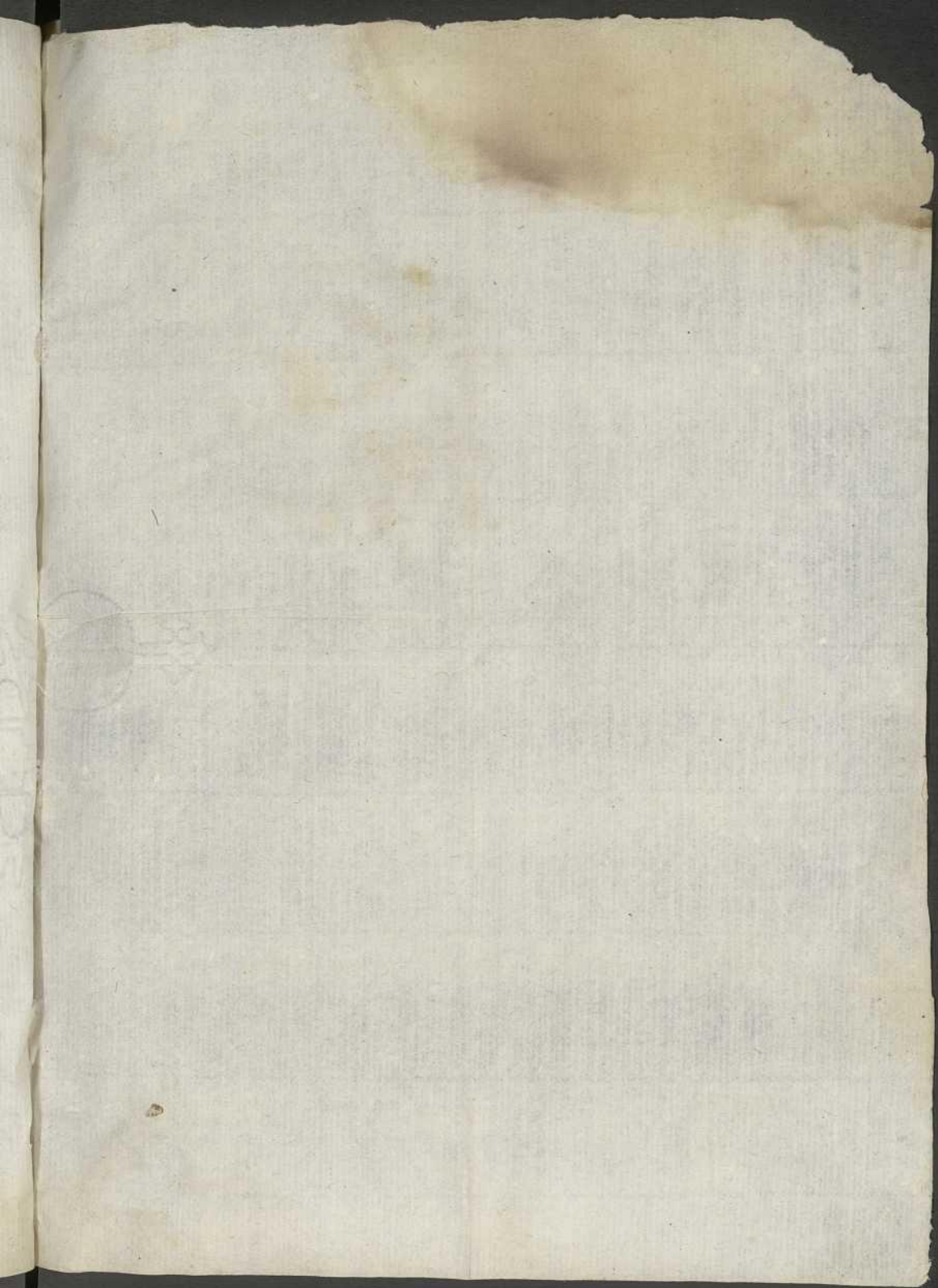
Melchior de Funey in Jura

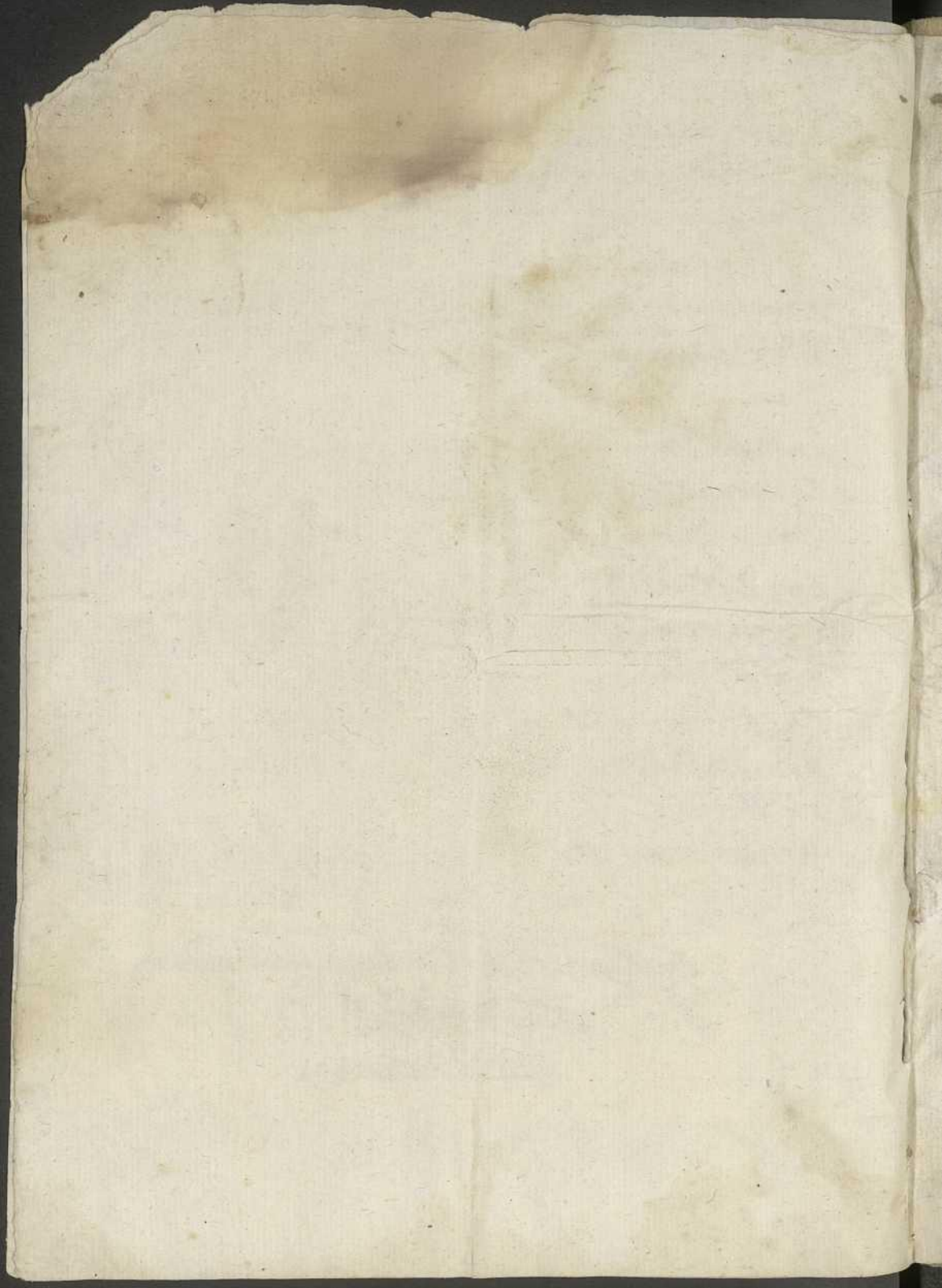
Ex sacro licentiat. ad lectos.

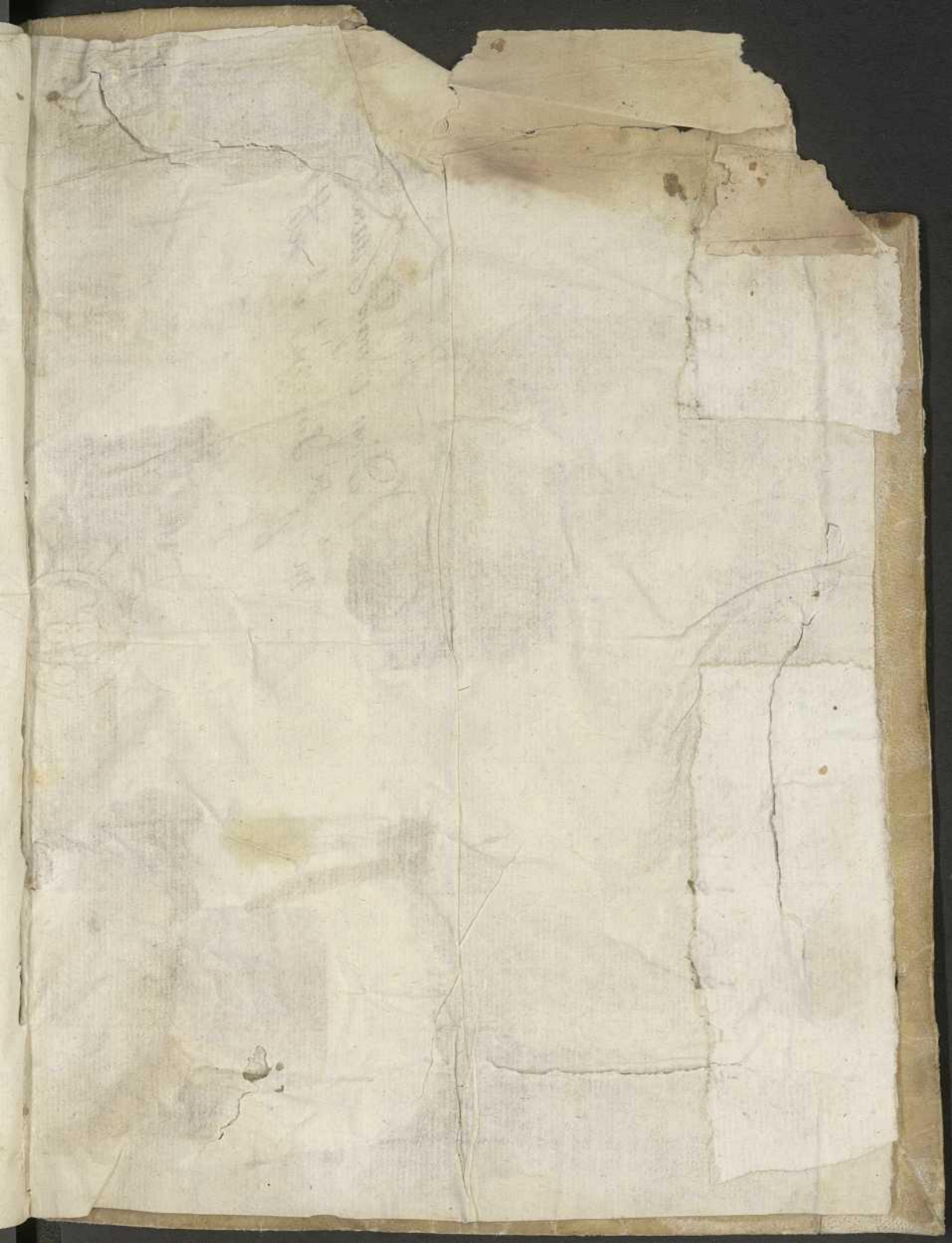
Espera quodam
Pontificali
Sede locatus
More Adriano
nomine Sexti
Sustulit omni
corpore: vixit
Acripe quantum
Candido lector
Acripe qualem
Esperit ille
Cui tibi narrat
Omnia dicit
historicus
Genior ergo est
Blasius Oros.

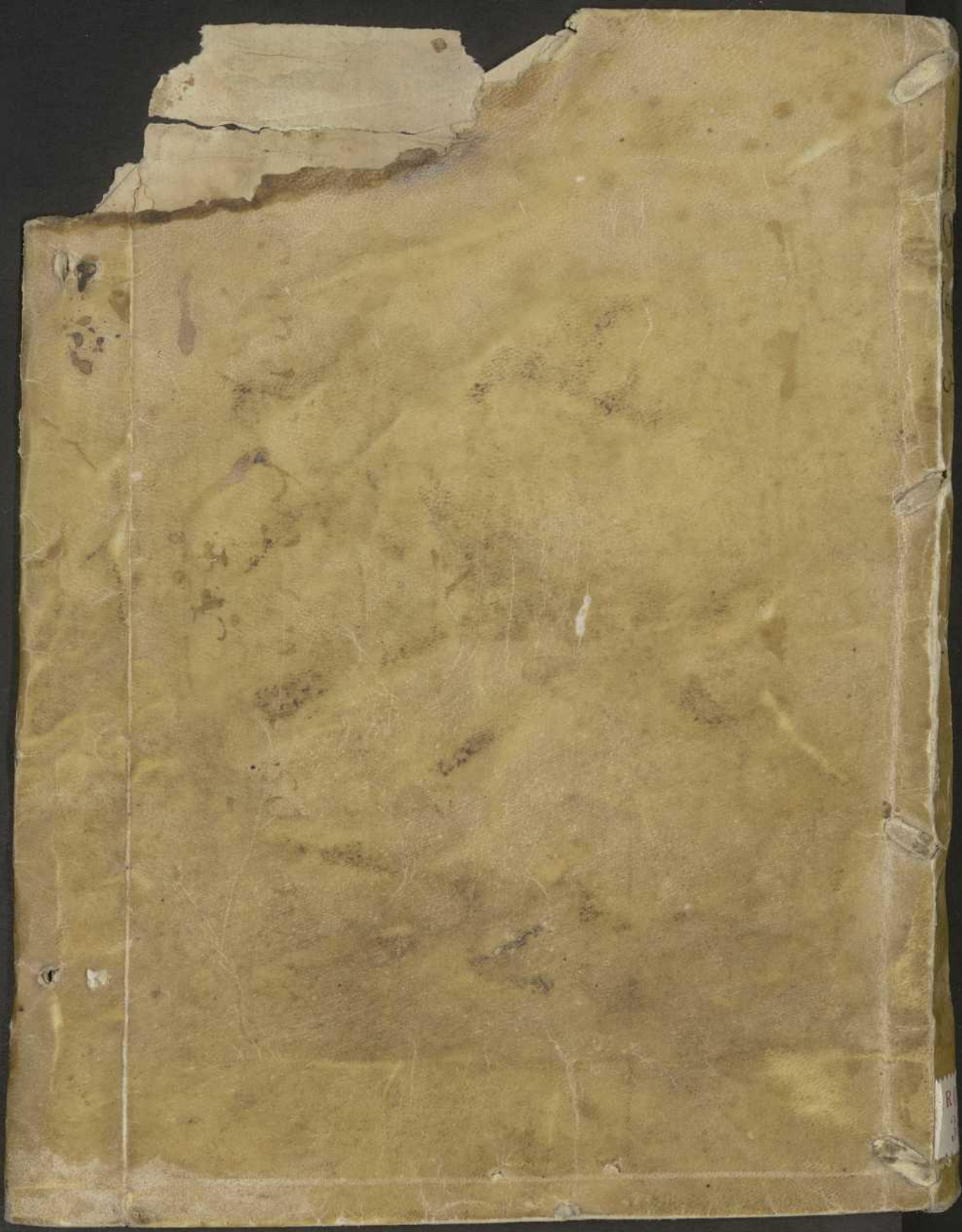
~~Handwritten text, mostly illegible due to fading and scribbles.~~

Handwritten signature or initials.

9

BLAS

Ortiz

Itinerari

. una

Maarivani

VI.

910

Ms.

R (Ms)

361